

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Jenni Kuoppala

Kompleksinen palvelujärjestelmä ja rikoksilla oireileva nuori

Tarkastelussa palvelujen vaikutus yksilön resilienssiin

Johtamisen akateeminen yksikkö
Pro gradu -tutkielma
Sosiaali- ja terveyshallintotiede

Vaasa 2022

VAASAN YLIOPISTO**Johtamisen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Jenni Kuoppala		
Tutkielman nimi:	Kompleksinen palvelujärjestelmä ja rikoksilla oireileva nuori : tarkastelussa palvelujen vaikutus yksilön resilienssiin		
Tutkinto:	Hallintotieteiden maisteri		
Oppiaine:	Sosiaali- ja terveyshallintotiede		
Työn ohjaaja:	Juha Lindell		
Valmistumisvuosi:	2022	Sivumäärä:	81

TIIVISTELMÄ:

Tämä sosiaali- ja terveyshallintotieteen alaan kuuluva pro gradu -tutkielma tarkastelee kompleksisen palvelujärjestelmän vaikutusta rikoksilla oireilevan nuoren resilienssiin ja sitä, kuinka resilienssi on yhteydessä nuoren tulevaisuuden suunnitelmiin. Riskialttiiden nuorten resilienssin kehittymistä tarkastellaan yhteiskunnan tarjoamien palvelujen kautta, jotta olisi mahdollista ymmärtää paremmin resilienssin rakentumisen mekanismeja ja kehittää toimivampia interventiostrategioita osaksi kompleksista palvelujärjestelmää.

Tutkielmassa resilienssiä tarkastellaan palvelujärjestelmän tuottamana ulkoisena tai sisäisenä resurssina, joka auttaa yksilöä vastoinikäymisistä selviytymisessä. Tutkielman kontekstissa vastoinikäymisellä viitataan rikoksilla oireiluun ja riskiin syrjäytyä yhteiskunnasta. Resilienssi puolestaan ymmärretään resurssina, joka auttaa rikoksilla oireilevaa nuorta kiinnittymään takaisin yhteiskuntaan. Kompleksisuusajattelua hyödynnetään tässä tutkielmassa, sillä sen avulla on mahdollista tarkastella rikoksilla oireilevan nuoren parissa toimivien palvelujen kokonaisuutta ja palvelujen osien välistä vuorovaikutusta laajemmin.

Pro gradu -tutkielma linkittyy Vaasan yliopiston ja Aseman Lapset ry:n yhteiseen Palvelujen pirunpolskasta nuorten nuotteihin -tutkimushankkeeseen. Tutkielman aineisto on kerätty Aseman Lapset ry:n hankkeisiin osallistuneita rikoksilla oireilevia nuoria haastatteleamalla. Aineistonkeruu toteutettiin yksilöhaastatteluin vuosien 2021–2022 vaihteessa. Kohdejoukko koostui kuudesta (6) rikoksilla oireilevasta nuoresta. Aineiston analyysi toteutettiin sisällönanalyysejä hyödyntämällä.

Tutkimustulokset osoittavat, että kompleksisesta palvelujärjestelmästä on löydettävissä niin rikoksilla oireilevan nuoren resilienssiä edistäviä kuin estäviä tekijöitä. Resilienssiä edistävät palvelujärjestelmän tuottamat resurssit liittyvät nuoren henkiseen tukemiseen, positiiviseen vuorovaikutukseen sekä palvelujen mahdollistamaan henkiseen kasvuun. Resilienssiä estävinä palvelujärjestelmän tekijöinä nousi esiin puolestaan palvelujen toteutuksen epäonnistuminen, ammattihenkilöiden epäasiallinen käytös sekä vuorovaikutuksen puutteet.

Tutkimustulokset tukevat käsitystä siitä, että yhteiskunnan tarjoamilla palveluilla on vaikutusta yksilön resilienssin muodostumiseen sekä sitä, että löydettävissä olevat resilienssiä edistävät tekijät tukevat nuoren kykyä tulevaisuuden visiointiin ja siten myös yhteiskuntaan kiinnittymisen aikeita. Kompleksisen palvelujärjestelmän mahdollistama resilienssi ja sen kytkös nuoren tulevaisuuden hahmottamiseen ilman rikoksia, on yhteiskunnallisesti merkittävä, yhteyden tukien nuoren kiinnittymistä takaisin yhteiskuntaan.

AVAINSANAT: Kompleksisuus, palvelujärjestelmä, resilienssi, nuoriso, rikokset

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Tutkielman tausta	5
1.2	Tavoite ja tutkimuskysymykset	7
2	Rikoksilla oireilevat nuoret ja kompleksinen palvelujärjestelmä	11
2.1	Hyvinvointipalvelut	12
2.2	Institutionaaliset mallit	14
2.3	Rikoksilla oireilevan nuoren palvelujärjestelmän toimijaverkosto	15
2.4	Kompleksisuus	18
2.4.1	Systeemiparadigmat ja kompleksisuus	18
2.4.2	Kompleksisuusajattelun perusoletukset	20
2.5	Kompleksisuuden ilmeneminen palvelujärjestelmässä	24
2.5.1	Moninaiset palvelut ja mallinnukset	24
2.5.2	Pilkotut palvelut ja selkeyttäminen	25
2.5.3	Palvelujen kautta kohti nuorten resilienssiä	28
3	Resilienssi	31
3.1	Käsitteen tausta	31
3.2	Resilienssin määrittelystä	32
3.3	Näkökulmia yksilön resilienssiin	34
4	Metodologia	37
4.1	Kvalitatiivinen tutkimus	37
4.2	Haastattelu tutkimusmenetelmänä	38
4.3	Tutkielman kohderyhmä ja aineistonkeruu	42
4.4	Aineiston analyysi	45
5	Tulokset	50
5.1	Resilienssiä edistävät tekijät palvelujärjestelmässä	50
5.2	Resilienssiä estävät tekijät palvelujärjestelmässä	55
5.3	Resilienssi ja nuoren tulevaisuuden suunnitelmat	60
6	Johtopäätökset ja pohdinta	63
7	Luotettavuus ja eettisyys	78
	Lähteet	82
	Liitteet	
	Liite 1. Haastatteluteemat	92
	Liite 2. Saatekirje haastatteluun osallistuvalla	93

Taulukot

Taulukko 1. Aineiston redusointi. (Mukaiillen Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 110)	46
Taulukko 2. Aineiston klusterointi. (Mukaiillen Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 110)	47
Taulukko 3. Aineiston abstrahointi. (Mukaiillen Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 110)	48
Taulukko 4. Resilienssiä edistävät ja estävät tekijät.	48

1 Johdanto

1.1 Tutkielman tausta

Nuoruusiässä merkittävä osa nuorista syyllistyy jonkinlaiseen lainvastaiseen tekoon, kuten esimerkiksi näpistykseen, vahingontekoon, tappeluun tai pahoinpitelyyn. Suurimmalle osalle nuorista tällaiset teot ovat kuitenkin satunnaisia. (Pekkarinen ja muut, 2019, s. 13–15.) Tilastokeskuksen (2020) tietojen mukaan 2010-luvulta alkaen nuorisoriikollisuuden voidaan havaita laskeneen. Vaikka tilastot kertovat rikoksia tekevien nuorten määrän laskevan, on samalla nähtävissä ongelmien painottuminen entistä pienemmälle joukolle nuoria (Rikosuhripäivystys, 2021). Myös viimeaikaisten eurooppalaisten tutkimusten mukaan nuorisoriikollisuus on yleisesti laskussa, ja rikollisuus näyttää keskittyvän yhä enemmän sosioekonomisesti matalille alueille (McCarthy, 2021). Kansainvälisen tutkimuksen mukaan nuorisoriikollisuuden vähentyminen rajoittuu kuitenkin jo valmiiksi vähän rikoksia tekevien joukkoon, kun taas luvut rikoksia uusivien nuorten keskuudessa ovat pysyneet joko vakaina tai kasvaneet (McCarthy, 2021; van Der Laan ja muut, 2021).

Nuorisoriikollisuus siis kasautuu, mikä tarkoittaa, että suuren osan rikoksista tekee pieni osa väestöstä. Tutkimusten perusteella nuorisoriikollisuuden tiedetään muodostavan kehityksellisen jatkumon lapsuudesta nuoruuteen ja aikuisuuteen. (Elonheimo, 2010.) Tiedossa on myös, että nuorisoriikollisuus aiheuttaa paitsi uhreille mutta myös koko yhteiskunnalle merkittäviä negatiivisia haasteita henkisten, fyysisten kuin taloudellistenkin vaikutusten kautta (de Vries ja muut, 2015).

Nuorten rikollisuuteen tulisikin puuttua varhain ja ehkäiseviä ja puuttuvia toimenpiteitä suunnata etupäässä siihen marginaaliseen nuorten joukkoon, joille rikollinen käyttäytyminen, normirikkomukset ja sosiaaliset ongelmat kasautuvat (Pekkarinen ja muut, 2019, s. 13). Nuoruus on merkittävä aika puuttumiselle, sillä nuoruudessa

vakiintuvat hyvinvoinnin osalta oleelliset elinolot sekä käyttäytymispiirteet (Karvonen ja muut, 2018, s. 27).

Palvelujärjestelmällä on merkityksellinen rooli osallisuuden, hyvinvoinnin ja elämänhallinnan kannalta (Karvonen ja muut, 2018, s. 27). Yhteiskunnan instituutioiden vakaudella ja vaikuttavuudella on vaikutusta muun muassa siihen, että yksilöt voivat toteuttaa itseään täysimääräisesti, ja saada siten elämään merkityksiä, joiden avulla osallistua yhteiskuntaan sekä uskoa myönteiseen tulevaisuuteen. Yksilötasolla tarkasteltuna nämä tekijät helpottavat sopeutumista kriiseihin tai edesauttavat niiden vaikutuksen kestämistä. (Hyvönen ja muut, 2019, s. 54.)

Kyvylä adaptoitua vastoinkäymisiin ja saavuttaa positiivisia lopputuloksia kuormituksesta huolimatta tarkoitetaan resilienssiä. Resilienssi on suojaava tekijä, joka vähentää riskiä mielenterveydenhäiriöiden, kuten ahdistuneisuuden ja masennuksen kehittymiselle. Riskiryhmiin kuuluvien nuorten otoksessa resilienssin on todettu olevan yhteydessä parempaan hyvinvointiin, kuten prososiaaliseen käytökseen, sosiaaliseen osallistumiseen, positiiviseen vertaisjoukkoon ja koulutukseen osallistumiseen. (Anderson ja muut, 2020.)

Yksilön resilienssi on siis sidoksissa yhteiskunnan eri tasoilla toimiviin instituutioihin ja niiden tarjoamiin palveluihin (Hyvönen ja muut, 2019, s. 36). Suomalaiseen hyvinvointijärjestelmään on kuitenkin ajan saatossa lisätty uusia osia ilman vanhojen instituutioihin purkamista, mikä on johtanut kompleksisen institutionaalisen entiteetin muodostumiseen (Miettinen ja muut, 2013). Palvelujärjestelmämme kuvataankin usein pirstaleisena palveluvidakkona, jossa asiakkaalta vaaditaan vahvaa itseohjautuvuutta oikean palvelun etsimiseksi ja löytämiseksi. Vaativan palvelujärjestelmän asiakkuuteen optimaalista lähtökohtaa ei tarjoa marginaalisuus yhteiskunnan valtavirrasta (Aaltonen & Kivijärvi, 2018, s. 17).

Syrjäytymisvaarassa olevia ajatellen on siten tarpeen tarkastella sitä, miten hyvinvointipalvelut onnistuvat vetämään sekä sitouttamaan nuoria takaisin yhteiskuntaan (Aaltonen & Berg, 2015, s. 42). Miten yhteiskuntamme kompleksiseksi muodostunut palvelujärjestelmä, joka rikoksilla oireilevien nuortenkin ympärillä toimii, vaikuttaa näiden nuorten resilienssin kehittymiseen sekä tukee nuorten uskoa myönteiseen tulevaisuuteen ja siten yhteiskuntaan kiinnittymisen aikeita? Pitääkö palvelujärjestelmämme nykymuodossaan marginaalissa olevat nuoret kiinni yhteiskunnan syrjässä vai pikemminkin syrjässä yhteiskunnasta?

1.2 Tavoite ja tutkimuskysymykset

Aaltonen ja Berg (2015, s. 42) vertaavat nuorille erikseen kustomoituja palveluja ja hyvinvointipalveluja sidokseksi, jonka avulla nuoret pysyvät osallisina yhteiskunnassa. Myös Hyvösen ja muiden (2019, s. 35) mukaan on tarpeenmukaista tarkastella rakenteellisten ja institutionaalisten (vrt. hoitokeinot) tekijöiden vaikutusta resilienssin edistämiseen ja analysoida, miten erilaisilla yhteiskunnallisilla toimenpiteillä on mahdollista kasvattaa yksilön resilienssiä. Moksnes ja Haugan (2018) kirjoittavat, että resilienssi on nuoruudessa oleellinen resurssi pärjäämisen ja mielenterveyden kannalta.

Tämä pro gradu -tutkielma keskittyy kompleksiseen palvelujärjestelmään ja resilienssiin. E erityisenä kiinnostuksen kohteena ovat rikoksilla oireilevat nuoret. Tutkielma irtaantuu perehtymästä nuorisorikollisuuden syihin sekä nuorisorikollisuuden ilmentymiseen, ja keskittyy tarkastelemaan palvelujärjestelmää kompleksisuusajattelun näkökulmasta. Nimenomaan kompleksisuusajattelua hyödynnetään tämän tutkielman viitekehyksenä, sillä kompleksisuudessa oleellista on käsitys tutkimuksen kohteesta kokonaisuutena. Kompleksisuusajattelun kautta voidaan tarkastella yhteenkietoutumista sekä vuorovaikutteisuutta laajemmin kuin vain kahden tekijän välisenä tapahtumana. (Puustinen, 2017, s. 41, 152.)

Tutkimuskysymyksiä tässä tutkielmassa ovat :

1. Miten kompleksinen palvelujärjestelmä vaikuttaa rikoksilla oireilevien nuorten resilienssiin?
2. Miten kompleksisen palvelujärjestelmän vaikutus resilienssiin on yhteydessä rikoksilla oireilevan nuoren tulevaisuuden suunnitelmiin?

Tavoitteena on selvittää, miten kompleksinen palvelujärjestelmä, joka rikoksilla oireilevien nuorten ympärillä toimii, edistää tai estää nuorten resilienssin muodostumista sekä miten kompleksisen palvelujärjestelmän vaikutus resilienssiin on yhteydessä nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin. Tutkimuskysymyksiin vastataan kvalitatiivisia menetelmiä hyödyntäen. Tutkimusmenetelmänä pro gradu -tutkielma hyödyntää haastattelututkimusta, jossa aineiston otos muodostuu kuudesta (6) rikoksilla oireilevasta 16–18-vuotiaasta nuoresta. Tutkielmaan osallistuneita nuoria on haastateltu loppuvuodesta 2021 ja alkuvuodesta 2022.

Ungarin (2018) mukaan resilienssin kehittymisen voidaan nähdä olevan yhteydessä relevanttien palvelujen saatavuuteen ja saavutettavuuteen. Vaikka on selvää, että yksilötasolla resilienssin kehittyminen on yhteydessä saatujen palvelujen ja tuen laatuun, niin suurin osa kirjallisuudesta keskittyy edelleen siihen, kuinka muuttaa yksilöä sen sijaan, että keskityttäisiin myös tarkastelemaan, miten muuttaa palvelujen laatua (Ungar, 2018). Kolar ja muut (2015) ovat tutkimuksessaan tarkastelleet marginaaliryhmien (muun muassa väkivaltaa kokeneiden nuorten) resilienssiä. Kyseisessä tutkimuksessa resilienssi määriteltiin ulkoisiksi tai sisäisiksi resursseiksi, jotka toimivat yksilölle apukeinona vastoinikäymisistä selviytymiseksi. Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan nuorten resilienssiä Kolarin ja muiden (2015) tapaan, eli palvelujärjestelmän tuottamina ulkoisina tai sisäisinä resursseina.

Nuorten tulevaisuuden suunnitelmia koskeva tutkimuskysymys pyrkii puolestaan selvittämään rikoksilla oireilevan nuoren yhteiskuntaan kiinnittymisen aikeita.

Positiivisen tulevaisuuden kuvittelemisen tutkiminen on oleellista, kun pyritään vahvistamaan riskiryhmään kuuluvien nuorten resilienssiä ja kehittämään interventioita (Aronowitz, 2005). Myös Stoddardin ja muiden (2010) mukaan tulevaisuusorientoituneisuus ja tavoitteellisuus on identifioitu potentiaalisiksi tekijäksi suojaamaan nuoria altistumasta väkivallalle ja rikolliselle käyttäytymiselle. Näin ollen tässä tutkielmassa tarkastellaan yhteiskunnan palvelujärjestelmän kautta riskialttiiden nuorten resilienssin kehittymistä ja resilienssin vaikutusta tulevaisuuden suunnitelmiin, jolloin on mahdollista ymmärtää paremmin resilienssin kehittymisen mekanismeja ja kehittää interventiostrategioita.

Pro gradu -tutkielma liittyy Koneen säätiön rahoittamaan, kaksivuotiseen, vuonna 2021 käynnistettyyn Vaasan yliopiston ja Aseman Lapset ry:n yhteiseen Palvelujen pirunpolskasta nuorten nuotteihin -tutkimushankkeeseen. Pirunpolskaksi kutsutun tutkimushankkeen tavoitteena on selvittää rikoksilla oireilevien nuorten kokemuksia nykyisistä palveluista, jotta palveluja voidaan kehittää vastaamaan nuorten tarpeisiin. Lisäksi Pirunpolska-hankkeessa analysoidaan palvelusektorien välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä, sekä tehdään näkyväksi nuorisorikollisuuden ilmiön kompleksisuus ja nykyisen palvelurakenteen muodostamat haasteet siihen vastaamisessa.

Palvelujen pirunpolskasta nuorten nuotteihin -tutkimushankkeen haastattelututkimusaineistoa hyödynnetään myös tämän pro gradu -tutkielman aineistona. Pirunpolska-tutkimushankkeen haastatteluissa on kerätty rikoksilla oireilevien nuorten kokemuksia heille tarjottavista palveluista. Haastatteluihin on osallistunut Aseman Lapset ry:n eri toimintamuotoihin osallistuneita rikoksilla oireilevia nuoria. Tässä tutkielmassa haastatteluaineistoa tarkastellaan toisesta näkökulmasta (resilienssi) kuin itse tutkimushankkeessa.

Tutkielman aluksi kuvataan ensin suomalaista palvelujärjestelmää ja sitä, millainen palveluverkoston kokonaisuus rikoksilla oireilevan nuoren ympärillä toimii. Seuraavassa luvussa käsitellään kompleksisuusajattelun teoriaa, minkä jälkeen tarkastellaan sitä,

miten kompleksisuus ilmenee tutkielman kohderyhmälle suunnatuissa palveluissa. Teoriaosuuden lopussa perehdytään resilienssin käsitteeseen. Aineiston analyysia koskevassa luvussa etsitään yksilön resilienssiä edistäviä ja estäviä tekijöitä sekä tarkastellaan, miten resilienssi on yhteydessä rikoksilla oireilevien nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin.

2 Rikoksilla oireilevat nuoret ja kompleksinen palvelujärjestelmä

Rikoksilla oireilevasta nuoresta puhuttaessa tarkoitetaan nuorta, joka on tehnyt useita tai vakavampia rikoksia. Rikosoireilun lisäksi on jollakin toimitaholla huolestuttu nuoresta esimerkiksi syrjäytymisvaaran tai päihteiden käytön vuoksi. (Piispa & Sambou, 2019.) Nuoria rikosentekijöitä koskevan lain (1 §) mukaan nuorella rikosentekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka on ollut 15-vuotias teon tekohetkellä mutta ei kuitenkaan täyttänyt vielä kahtakymmentä vuotta. Käyttäytyminen puolestaan määritellään rikolliseksi silloin, kun teko on rikoslaisissa kielletty rangaistava teko (Elonheimo, 2010). Rikollisen elämäntavan ehkäisy tulisi aloittaa jo nuoruusiässä. Nuorison rikollisuutta ja syrjäytymistä ehkäistään niin erikaltaisilla hankkeilla kuin myös viranomaisten toimenpiteillä. (Pekkarinen ja muut 2019, s. 13.)

Pekkarinen ja muut (2019, s. 23) kirjoittavat, että nuorille rikosentekijöille seuraa yleensä jonkinlainen rikosoikeudellinen prosessi, vaikka nuorten rikosentekijöiden parissa korostetaankin huoltoa. Ei ole siis täysin mahdollista erottaa toisistaan rikosoikeudellista seuraamusta ja muunlaista nuorille kohdistettua tukea. Kirjoittajien (2019) mukaan itsenäiset, mutta eri toimijoiden vastuulla olevat prosessit käynnistyvät, kun rikoksesta tehdään ilmoitus sekä poliisille kuin myös lastensuojelulle.

Edellä kuvatun tilanteen vuoksi tässäkin tutkielmassa rikoksilla oireilevan nuoren palvelujärjestelmään sisällytetään kuuluvaksi niin hyvinvointipalvelut kuin myös rikos- ja oikeusprosesseihin liittyvät toimijatahot, sillä nämä kaikki kyseiset palvelut kietoutuvat nuorten rikoksilla oirehdinnassa yhteen, eikä niitä voida siten erotella niin, että osa jäisi tutkielman tarkastelun ulkopuolelle.

2.1 Hyvinvointipalvelut

Stenius ja Storkbjork (2020) kirjoittavat hyvinvointivaltion periaatteiden perustuvan poliittisen ja byrokraattisen logiikan yhdistelmään. Pohjoismainen universaali hyvinvointipolitiikka pyrkii yleiseen turvallisuuteen, sosiaaliseen yhdenmukaisuuteen ja osallistumiselle avoimeen yhteiskuntaan jakamalla taloudellisia hyötyjä sekä sosiaalisia palveluja niiden tarpeessa oleville. Steniuksen ja Storkbjorkin (2020) mukaan hyvinvointivaltion järjestelmässä julkisella sektorilla on ensisijainen vastuu palvelujen tuottamisesta ja kansalaisten hyvinvoinnin nähdään olevan valtion vastuulla.

Sandkjær Hanssenin ja Kristine Helgesenin (2011) mukaan hyvinvointivaltioissa universalismi on keskeisessä asemassa, ja sillä tarkoitetaan perusoletusta siitä, että kaikkia kansalaisia kohdellaan samalla tavalla. Universalismi tunnustaa siis kaikki kansalaiset samanarvoisiksi. Kirjoittajien (2011) mukaan näin ollen sillä, kuka henkilö on tai missä hän asuu, ei tulisi olla merkitystä sille, pääseekö hän tarvitsemiensa palvelujen pariin. Hjelmar ja Rostgaard (2020) puolestaan kirjoittavat, että universalismin voidaan ajatella varmistavan palvelujen korkean laadun, yhtenäisten palvelujen saatavuuden sekä palvelujen julkisen rahoituksen. Toisaalta kirjoittajien (2020) mukaan voidaan myös esittää, että julkinen palvelujen tuottaminen, mikä on osa universalismia, mahdollistaa julkisen kontrollin palvelujen sisällöstä ja hoidon laadusta.

Myös suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perustavanlaatuinen ominaisuus on palvelujen universaalius. Palvelut eivät siis ole valikoivia vaan yhteiskunnalliset toimet on tarkoitettu kaikille varallisuudesta riippumatta. Hyvinvointiyhteiskunnan arvoina ja toimintaperiaatteina voidaan pitää tasavertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Kaikilla Suomessa asuvilla on oikeus hyvinvoinnin, koulutuksen ja työn mahdollisuuksiin. (Vartiainen & Vuorenmaa, 2011, s. 3–5.)

Universaalien institutionaalisen sosiaalipolitiikan harjoittaminen Suomessa on historialtaan melko lyhyt (Aaltio, 2013, s. 28). Suomalainen hyvinvointivaltio on laajentunut nopeasti 1960-luvulta alkaen, jolloin talouskasvun myötä mahdollistui resurssien kattavampi hyödyntäminen toimintatapojen reformeihin (Miettinen ja muut, 2013). 1950- ja 1960-luvulla julkisilla varoilla perustettiin suuri määrä terveydenhuollon, koulutuksen sekä kulttuuritoiminnan instituutioita. 1960-luvulla Suomessa sosiaalimenot olivat muihin pohjoismaihin verrattuna alhaiset, ja Suomi alkoi etuuksien sekä palvelujen määrän suhteen muistuttamaan pohjoismaista hyvinvointivaltiota vasta 1980-luvulle tultaessa. (Anttonen & Sipilä, 2009, s. 77.)

Hyvinvointipalvelujen voidaan ajatella olevan tukemassa niiden universaalien mekanismien toimintaa, jotka ovat hyvinvoinnin taustalla (Aaltio, 2013, s. 19). Yleensä sosiaali- ja terveyspalvelut luetaan luonnollisestikin osaksi hyvinvointipalveluja. Hyvinvointipalveluja kokonaisvaltaisesti tarkastelemalla voidaan järjestelmään lisätä kuitenkin kuuluvaksi myös muita palveluja, jotka tukevat sekä luovat edellytyksiä niin yksilön kuin yhteisön hyvinvoinnille. Kokonaisvaltaisessa tarkastelussa hyvinvointipalveluiksi voidaan katsoa siis myös esimerkiksi koulutus-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut, työvoimapalvelut ja asuntotuotanto sekä useat muut julkiset palvelut. (Aaltio, 2013, s. 33.) Loikkasen ja Susiluodon (2007) mukaan hyvinvointipalveluilla tarkoitetaan Suomessa kuntien lakisääteisiin tehtäviin kuuluvia terveys-, sosiaali-, koulutus- ja kulttuurisektorien menoja.

Nykypäivän hyvinvointipalvelut ovat pohjautuneet lakisääteisten, universaalien ja julkisesti subventoitujen palvelujen nojaan. Pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin perustuvassa järjestelmässä julkinen sektori on perinteisesti ollut keskeisin tuottaja. Lamavuodet 1990-luvulla muuttivat kuitenkin valtion ja kuntien vastuunjako palvelutuotantoon liittyen. Keskeiseksi kehittämiskohteeksi muodostui hyvinvointipalvelujen tuotannon tehostaminen ja ratkaisuja yritettiin hakea ottamalla palvelutuotantoon mukaan hyvinvointipalvelujen markkinoistaminen, vapaaehtoistoiminta ja kansalaisjärjestöt. (Koivisto, 2011, s. 16–17.) Myös Hjelmanin ja Rostgaardin (2020) mukaan 1990-luvulla kaikissa pohjoismaissa julkistettiin

lainsäädännöllisiä muutoksia, joiden seurauksena vaihtoehtoisten palvelujen ja palvelujen ulkoistamisen implementoiminen helpottui. Koiviston (2011, s. 18–19) mukaan järjestelmän ydin muodostuu yhä perusrakenteen ympärille niin, että julkinen valta tuottaa pääosan hyvinvointipalveluista sekä säätelee palvelutuotantoa markkinoilla. Koiviston (2011) mukaan lisääntyneiden ei-julkisten palvelujen myötä palvelujärjestelmä on kuitenkin muuntunut monimuotoisemmaksi.

2.2 Institutionaaliset mallit

Institutionaaliset mallit, joilla nuorten rikoksia käsitellään, voidaan karkeasti jakaa oikeus- ja huoltomalliin. Oikeusmallissa nuorta vastuutetaan rikosoikeudellisessa prosessissa. Huoltomallissa nuori pyritään ohjaamaan sosiaalisen tuen piiriin ennemmin kuin rikosistuimiin. (Pekkarinen ja muut 2019, s. 20.) Suomessa nuorten rikoksiin puututaan huoltomallin mukaisesti, eli nuoren tarvetta tukeen painottaen. Puuttumisen malli voidaan nähdä Suomessa myös järjestelmäperustaisena. Järjestelmäperusteisuus viittaa siihen, että puuttuminen pohjautuu kattaviin peruspalveluihin yksittäisten interventioiden sijaan. Järjestelmäperustaisessa mallissa rikoksilla oireiluun vaikutetaan palvelujärjestelmässä, eli peruspalveluissa ja moniammatillisissa yhteistyöverkostoissa. Ensisijaisiin puuttumisen keinoihin vaikuttaa oleellisesti kuitenkin ikärajat. (Pekkarinen ja muut, 2019, s. 21–22.)

Kaikissa pohjoismaissa ikäraja, jolloin nuoren rikosasiaa on mahdollista käsitellä tuomioistuimissa, on viisitoista vuotta (Harrikari, 2006, s. 253). Esimerkiksi 15-vuotias on rikosvastuullinen ja hänet on mahdollista tuomita. Myös 15-vuotiaan kanssa voidaan kuitenkin työskennellä esimerkiksi sosiaalitoimessa tai lastensuojelussa, korjaavan huoltomallin mukaisesti. (Pekkarinen ja muut, 2019, s. 21–22.)

Rikos- ja sosiaalioikeudellisten instituutioiden toimiminen käytännössä toisistaan erillään on tyyppillistä pohjoismaille. Sekä oikeusmallia että huoltomallia on ajateltava

ideaalityyppeinä, sillä ne eivät todennäköisimmin toteudu missään niin sanotusti puhtaasti. Esimerkiksi nuorisotuomioistuimissa käsitellään kokonaisuuksia, jotka pohjoismaissa kuuluvat lastensuojelun alalle, ja sama pätee myös päinvastoin. (Harrikari, 2006, s. 251.)

2.3 Rikoksilla oireilevan nuoren palvelujärjestelmän toimijaverkosto

Vaasan yliopiston ja Aseman Lapset ry:n yhteisessä Palvelujen pirunpolskasta nuorten nuotteihin -tutkimushankkeessa on analysoitu nuorten rikosprosesseihin liittyvien toimijoiden verkostoa. Pirunpolska-tutkimushankkeen toimijoiden sekä muiden Aseman Lapset ry:n työntekijöiden yhteistyössä on muodostettu kuvaus rikoksilla oireilevien nuorten palveluverkostosta. Kuvauksen laajuus huomioiden lopputuotos on jäsennelty luettavuuden parantamiseksi visuaalisen miellekartan muotoon. Palveluverkoston kuvaus perustuu siis Aseman Lapset ry:n Pasila-hankkeen yhteistyöverkostojen tarkasteluun. Hankkeeseen osallistuneiden nuorten verkostoja kartoittamalla on voitu muodostaa kattava kuva siitä, mitä kaikkia palvelutahoja rikoksilla oireilevan nuoren ympärille keskittyy.

Aseman Lapset ry on vuonna 1990 perustettu valtakunnallinen järjestö, joka on uskonnollisesti sekä poliittisesti sitoutumaton. Järjestön toiminnan tarkoituksena on edistää lasten ja nuorten turvallista kasvua. Lisäksi järjestö työskentelee perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. (Aseman Lapset, 2020a.) Aseman Lapset ry:llä on useita toimintamuotoja, kuten muun muassa jalkautuvaa nuorisotyötä, sovittelutoimintaa sekä kiusaamiseen puuttuvaa työtä. Järjestön Pasila-hankkeessa puolestaan toimitaan rikoksilla oireilevien alaikäisten nuorten kanssa. Pasila-hankkeessa pyritään katkaisemaan nuoren rikoskierte. Pasila-hankkeessa työntekijät kulkevat nuoren rinnalla ja tukevat nuorta tämän tarvitsemisissä asioissa. Työskentely painottuu nuoren vapaa-aikaan. Pasila-hanke on käynnistynyt Aseman

Lapset ry:ssä vuonna 2018, ja sitä toteutetaan STEAN rahoittamana. (Aseman Lapset, 2020b.)

Pirunpolska-hankkeelle tehdyn rikoksilla oireilevan nuoren palveluverkoston kuvauksen perusteella voidaan todeta, että rikoksilla oireileville nuorille tarjottavat palvelut ovat hyvin laaja-alaisia. Nuorten rikoksentekijöiden palveluihin linkittyy useita toimijoita eri aloilta.

Palvelujen kokonaisuuteen rikoksilla oireilevien nuorten kohdalla voidaan todeta kuuluvan ensinnäkin juuri erilaisia sosiaalihuollon palveluja, esimerkiksi lastensuojelulaitokset tai avohuollon palvelut. Mahdollisesti nuoren ja hänen perheensä arkeen linkittyy myös toimijoita aikuissosiaalityön sekä kriisi- ja sosiaalipäivystyksen sekä mahdollisesti myös perheneuvolan ja vammaispalvelujen puolelta. Terveystenhuollon puolelta rikoksilla oireileva nuori voi mahdollisesti tarvita erikoissairaanhoidon palveluita, kuten tapaturma-aseman palvelua tai nuorisopsykiatrian hoitokontaktia. Perusterveydenhuollon puolelta nuoren ja tämän perheen palveluverkostoon voi kuulua esimerkiksi neuvolan sekä kuntoutuksen palvelut.

Rikoksilla oireilevan nuoren palveluverkostossa osana ovat myös eri koulutusasteiden oppilashuoltoryhmät. Näiden lisäksi palveluverkostoon sisältyy nuorten Ohjaamo-palvelu. Ohjaamot tarjoavat alle 30-vuotiaille ilmaista tukea muun muassa opiskeluun, työhön ja asumiseen liittyen (Ohjaamo, 2022). Myös päihdepalvelut sekä Kansaneläkelaitos ja TE-toimistot palveluineen ovat osa rikoksilla oireilevan nuoren palveluverkostoa. Rikoksilla oireilevan nuoren verkostossa mukana voi olla mahdollisesti myös Maahanmuuttovirasto.

Edellä mainittujen lisäksi palveluverkostoon linkittyy rikoksilla oireilevan nuoren kohdalla myös poliisi, jonka toimesta nuorille tarjotaan tukea esimerkiksi ankkuritoiminnalla. Poliisin ankkuritiimit koostuvat eri alojen asiantuntijoista, ja niiden

tarkoituksena on ennalta estää rikollisuutta sekä edistää niin lasten kuin nuorten hyvinvointia (Poliisi, 2020). Poliisin osalta tukea rikoksilla oireileville nuorille tarjotaan myös poliisin ennalta ehkäisevän työn ja oma poliisi-toiminnan sekä poliisin sosiaalityön palvelujen kautta. Rikoskierteeseen ajautuneen nuoren kohdalla palveluihin kuuluu myös sovittelutoimisto, Rikosseuraamuslaitoksen palvelut ja lisäksi oikeuslaitoksen prosessit.

Nuorisoriikollisuus koskettaa siten useaa palvelujärjestelmän toimijaa. Rikoksilla oireilevan nuoren palveluverkoston sisältyy lukuisia eri toimijoita niin lastensuojelun, poliisin, oikeuslaitoksen kuin rikosseuraamusalan saralta. Tässä tutkielmassa palvelujärjestelmään luetaankin kuuluvaksi niin varsinaiset hyvinvointipalvelut kuin myös rikos- ja oikeusprosessiin liittyvät toimijatahot sekä muut edellä mainitut, näiden kategorioiden ulkopuoliset palveluntuottajat.

Verkoston toimijoista jokainen toimii nuoren eteen omista lähtökohdistaan. Yksilöiden muodostamat verkostot koostuvat organisaatioista, jotka samaan aikaan kuuluvat laajempaan organisaatioiden verkostoon. Verkostot ovat siis eri tasoilla ja nimenomaan verkoston ja sen ympäristön välisten ominaisuuksien vuorovaikutusprosessissa kehittyvä kompleksisuus. (Puustinen, 2017, s. 44.) Esimerkiksi jo terveydenhuollon järjestelmä on hierarkkinen ja muodostuu useista tasoista (mikro, meso ja makro), jotka ovat sulautettuja toinen toisiinsa. Tällainen luo dynaamisuutta ja siten edelleen kompleksisuutta järjestelmään (Khan ja muut, 2018). Myös Rowe ja Hogart (2012) kirjoittavat, että esimerkiksi suuriin terveyden- ja sosiaalihuollon systeemeihin kuuluu sisälle pienempiä organisaatioita ja ryhmiä, joilla on oma identiteettinsä, mutta jotka silti ovat riippuvaisia toisistaan.

Systeemiä, joka muodostuu sadoista toisiinsa eri tavoin kytkeytyneiden organisaatioiden kokonaisuudesta, voidaan pitää kompleksisena (Jalonen, 2010). Kompleksiset systeemit ovat moniulotteisia sisältäen sosiaalisia, kulttuurillisia, fyysisiä, ekonomisia, teknisiä, poliittisia ja muita ulottuvuuksia, jotka vaikuttavat kaikki toisiinsa

ja muuttavat organisatorista ympäristöä jatkuvassa yhteisevoluutiivisessa prosessissa. (Mitleton-Kelly, 2011.)

2.4 Kompleksisuus

2.4.1 Systemiparadigmat ja kompleksisuus

Kompleksisuusajattelun historia linkittyy luonnontieteisiin; matematiikkaan, fysiikkaan ja biologiaan (Jalonen 2006; Mertala 2011, s. 47). Systemiteorioista, joiden ideana on ollut käyttää matemaattisia malleja systemien syy-seuraussuhteiden kuvaamisessa, ovat kehittyneet kompleksisuusteorit (Mertala 2011, s. 47).

Luonnontieteellisen tutkimusperinteen juuret eivät ole estäneet kompleksisuusajattelun soveltamista ihmisten kehittämien systemien tutkimukseen. Tieteiden väliset erot vaikuttavat kuitenkin tapaan, jolla kompleksisuusajattelua hyödynnetään. Positivistinen tieteenfilosofia luonnontieteissä alleviivaa selviä syy-seuraussuhteita, havaintojen objektiivista mittaamista ja yleistettävyyttä tuloksissa. Yhteiskunta- ja ihmistieteissä vallitsee hermeneuttinen ja konstruktionistinen tieteenfilosofia, jossa pyritään ymmärtävän ja kontekstisidonnaisen todellisuuden kuvaamiseen objektiivisen sijaan. (Puustinen & Jalonen, 2020, s. 19.)

Kompleksisuusajattelun taustalla on paradigman muutos, jossa painotetaan systemin osien keskinäisiä vuorovaikutussuhteita sen sijaan että syvennyttään systemin osien ominaisuuksiin (Jalonen, 2010). Systemiajattelu on muuttanut länsimaissa vallinnutta mekanistista maailmankuvaa ja reduktionistista lähestymistapaa tiedon tuottamiseen (Teixeira de Melo ja muut, 2020). Esimerkiksi mekanistisessa maailmankuvassa asioiden nähdään toimivan metaforana kuvaillen kellokoneiston (*clockwork*) tavoin. Mekanistisessa maailmankuvassa systemin osat hahmotetaan siis pääosin yksinkertaisina, staattisina ja lineaarisina (Fitzgerald & Eijnatten, 2002). Reduktionismi edustaa oppia osista, jossa ajatellaan systemin olevan osiensa summa, ja se painottaa

syy-seuraussuhdeajattelua. Systeemiteoria puolestaan korostaa oppia kokonaisuudesta, eli sitä, että systeemi on osien ja niiden keskinäisvaikutusten summa. (Kukkola, 2018, s. 18.)

Systeemiteorioiden paradigmoissa systeemit voidaan luokitella suljetuiksi, avoimiksi tai kompleksisiksi. Kybernetiikka edustaa ensimmäistä paradigmaa, jossa systeemi on sulkeutunut ympäristöönsä nähden. Suljettu systeemi ei vaihda energiaa tai ainetta ympäristönsä kanssa. Sulkeutuneet systeemit viittaavat konemaisiin järjestelmiin, mikä tarkoittaa, että systeemin toiminta ja lopputulemat ovat ennakoitavissa. Kybernetiikka on yhteydessä mekaanisiin järjestelmiin ja korostaa säännönmukaisuutta, pysyvyyttä sekä universaaleja lakeja. Avoimia systeemejä edustaa puolestaan yleinen systeemiparadigma, jossa systeemit nähdään elävinä ja avoimina organismeina, jotka kommunikoivat ympäristönsä kanssa. Avoimiin systeemeihin liittyy palautesykliä, joiden avulla systeemin on mahdollista valita erilaisia kehityspolkuja. Avoimet systeemit pyrkivät aina tasapainoon ja pysymään vakaana kokonaisuutena. (Ståhle, 2004, s. 224–227.) Avoimet systeemit hakevat tasapainoa, sillä epätasapaino hajottaa systeemin. Avoimen systeemin sisäinen palauteprosessi reguloi tasapainon ylläpitämistä. (Mertala, 2011, s. 48.) Avoimissa systeemeissä kulkee materiaa ja vaihtuu elementtejä sekä rakentuu uutta (Kukkola, 2018, s. 17).

Edellä kuvattujen suljettujen ja avoimien systeemien lisäksi voidaan puhua dynaamisista ja kompleksisista systeemeistä, joissa kompleksisuuden lisäksi analysoidaan kaoottisuutta (Kukkola, 2018, s. 17). Kaaosteorioissa tutkitaan erityisesti satunnaisnäkökulmaa ja pysyviä lainalaisuuksia (Ståhle, 2004, s. 226). Kaaosteoriassa nähdään myös, että järjestys ja epäjärjestys ovat kietoutuneita, eivätkä kategorisesti erotettavissa (Doll Jr & Trueit, 2010). Kolmas systeemiparadigma korostaakin stabiliteetin sijaan systeemien kaoottisuutta ja ennakoimatonta käyttäytymistä sekä systeemien sisäistä, itsenäistä dynamiikkaa. Systeemin katsotaan olevan kompleksinen kokonaisuus, jolle tyypillisenä pidetään tasapainottomuutta tai kaoottisuutta. (Ståhle, 2004, s. 228.) Kaukana tasapainosta (*far-from-equilibrium*) olevat kompleksiset

systemit toimivat kaaoksen reunalla. Tällaisella alueella pienetkin tekijät voivat laukaista merkittäviä seurauksia, joista osa johtaa uusiin luoviin toimintapoihin ja osa katastrofeihin, jopa yli kaaoksen reunan aina kaaokseen asti. (Doll Jr & Trueit, 2010.) Kompleksisessa systeemissä tasapaino tarkoittaisi systeemin seisahtumista, sen uusiutumiskyvyn katoamista ja siten myös systeemin toiminnan loppumista (Mertala, 2011, s. 49). Dissipatiivisista eli itseorganisoituvista systeemeistä tutkimuksen julkaissut Ilya Prigorinen mukaan itseorganisoitumisen perustana on systeemin kyky olla kaukana tasapainosta, sillä kaaos tai epäjärjestys on pohja uudelle järjestykselle. Epätasapainotilan käsitteellä Prigorine tarkoittaa, että systeemissä on sisäistä ristiriitaa. (Stähle, 2004, s. 230–231.)

Kompleksisten systeemien paradigmassa säilyy siis ajatus avoimista systeemeistä, mutta avoimista systeemeistä kompleksisen erottaa ainutlaatuinen ja refleksiivinen taito itseorganisoitumiseen (Mertala, 2011, s. 49). Systeemiajattelu on pohjimmiltaan yksi näkökulma ja tapa hahmottaa asioita. Systeemiajattelu on lähestymistapa ongelmanratkaisuun, jossa huomioidaan kompleksisen systeemin dynaamisuus (dynaamisuudella tarkoitetaan alati liikkeessä olevaa, mutta liike ei ole rytmistä kts. Fitzgerald & Eijnatten, 2002) sekä dynaamisuuden lisäksi se, että kompleksisessa systeemissä sidosryhmien rooli ja vaikutus on kriittinen. (Adam & De Savigny, 2012.)

2.4.2 Kompleksisuusajattelun perusoletukset

Kompleksisuusajattelu rakentuu erilaisista teorioista, jotka pitävät sisällään yhtäläisiä ajatustapoja sekä keinoja jäsentää ilmiöitä. Kompleksisuusajattelu edustaa kokonaisvaltaista ja holistista ajattelua, jossa ilmiöiden välisten vuorovaikutussuhteiden katsotaan olevan yhtä lailla luontainen kuin oleellinenkin osa sosioekonomisten systeemien toimintaa. (Jalonen, 2010.) Kompleksisuusajattelussa keskiössä on ymmärrys tutkimuskohteesta kokonaisuutena, jossa asiat ja ilmiöt ovat yhteenkietoutuneet eikä tällöin kokonaisuutta voida ymmärtää se osiin pilkkomalla tai

osia yksitellen tarkastellen (Puustinen & Jalonen, 2020). Kompleksisuus ei siis tarkoita samaa kuin monimutkaisuus, vaikkakin nämä piirteet usein sekoitetaan keskenään (Fitzgerald & Eijnatten, 2002). Myös Vartiainen ja muut (2013, s. 52) muistuttavat, että kompleksisuus käännetään usein monimutkaisuudeksi, mutta tämä voidaan todeta virheelliseksi, sillä kompleksisuuden vastakohta on pelkistettävyys – ei yksinkertaisuus.

Doll Jr ja Trueit (2010) määrittelevät kompleksisen systeemin dynaamiseksi, aina muutoksen prosessissa olevaksi järjestelmäksi. Kirjoittajien (2010) mukaan kompleksinen systeemi koostuu myös keskenään vuorovaikutuksessa olevista osista. Osien välinen vuorovaikutus on mahdollisuuksiltaan monipuolista ja rakenteeltaan epälineaarista. Kompleksisiin systeemeihin liitettävällä epälineaarisuuden käsitteellä viitataan siihen, ettei asioiden syy-seuraussuhteita ja näiden vaikutuksia voida varmuudella selvittää (Fitzgerald & van Eijnatten, 2002). Greenhalg ja Papoutsi (2018) puolestaan kuvailevat kompleksisuutta dynaamisena ja alituisesti emergenttinä prosessien ja kappaleitten joukkona, joka ei ainoastaan ole vuorovaikutuksessa toinen toisensa kanssa vaan saa määritelmänsä vuorovaikutuksen seurauksena.

Kompleksille systeemille ei ole siis olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mutta sitä voidaan kuvailla todeten kompleksisen systeemin olevan laaja verkosto, joka koostuu sellaisista komponenteista, joilla ei ole keskusohjausta ja siten kompleksisissa systeemissä emergenssi (*emergence*) tulee näkyviin (Mitchell, 2006). Myös Doll Jr ja Trueit (2010) toteavat, että kompleksisissa systeemeissä mikään systeemin elementti ei ohjaa itse systeemiä, vaan systeemi on nimenomaan emergentti. Emergenssin käsite voidaan suomentaa esimerkiksi ilmaantumiseksi, muodostumiseksi tai esiinnousuksi (Maula, 2004, s. 262). Ominaisuudet, kuten emergenssi, itseorganisoituminen, ennalta-arvaamattomuus ja epälineaarisuus liitetään kompleksisiksi kutsuttuihin systeemeihin (Teixeira ja muut, 2020). Seuraavissa kappaleissa käsitellään tarkemmin näitä kompleksisuuteen liitettyjä keskeisiä ominaisuuksia.

Kompleksiseen systeemiin sisältyy siis suurilta määrin vuorovaikutusta. Yksinkertaiset rakenteet kompleksisista erottaa itseorganisoitumiseksi (*self-organization*) kutsuttu ilmiö. (Maula, 2004, s. 259–260.) Itseorganisoituminen voidaan kuvailla spontaanina prosessina, joka ei ole ohjattu tai kontrolloitu yhdenkään systeemin sisäisen tai ulkopuolisen toimijan toimesta. Itseorganisoituminen käynnistyy tyypillisesti satunnaisista heilahteluista, joita systeemin saama palaute on vahvistanut. (Huang, 2015.)

Itseorganisoitumisen tuloksena systeemiin syntyy ominaisuuksia ikään kuin tyhjästä (Puustinen & Jalonen, 2020, s. 33). Systeemissä, joka on riittävän avoin häiriölle ja liikkeelle, on mahdollisuus emergenssille. Emergentsillä tarkoitetaan siis jotakin, mikä ei ensin ole olemassa, mutta tietyissä olosuhteissa ilmaantuu esiin laadullisena uudenlaisena ominaisuutena. Emergentsiin liittyy vahvasti käsitys nimenomaan siitä, että kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa. Näin ollen emergentsiä voidaan siis pitää reduktionismin vastakohtana. (Kukkola, 2018, s. 18.) Emergentsillä tarkoitetaan siis spontaania järjestyksen muodostumista, jota tapahtuu, kun kompleksisen systeemin pienempien kokonaisuuksien välillä. Emergentsillä voidaan viitata minkälaiseen tahansa oppimiseen tai uusien kuvioiden (*pattern*) muodostumiseen, joita syntyy kompleksisen systeemin komponenttien vuorovaikutuksessa. (Paina & Peters, 2012.)

Kompleksisiin systeemeihin kuuluu myös ominaisuuksia ja mekanismeja, joista seuraa yllätyksiä. Kompleksiset systeemit ovat epästabiileja, jolloin pienikin muutos voi johtaa peruuttamattomiin ja suuriin muutoksiin. Tällaisen systeemin toimintaa on vaikeaa ennustaa, ja siten sen varsinainen toiminta on muuta kuin olisi sääntöjen perusteella ennakoitunut. (Maula, 2004, s. 262.) Mitä suurempi kompleksisuuden taso on, sitä heikommin systeemin tapahtumat ovat ennakoitavissa (Fitzgerald & van Eijnatten, 2002). Kompleksisuusajattelun paradigmassa muuttuvuus (*variability*) ja epävarmuus (*uncertainty*) ovat siten myös tarkastelun keskiössä (Rogers ja muut, 2013). Kompleksisessa systeemissä osien välinen vuorovaikutus johtaa usein siis ennalta- arvaamattomiin seurauksiin, joita ei yleensä pystytä ennustamaan systeemin yksittäisen

osan tyypillisestä toiminnasta (Kannampallil ja muut, 2011). Kuten edellä todettiin, kompleksisessa systeemissä heterogeenisten toimijoiden vuorovaikutus onkin niin sanotusti epälineaarista (Huang, 2015).

Kompleksisen systeemin toimijat ovat siis vuorovaikutuksessa perustuen niiden sisäisiin sääntöihin, joita ei aina voida ennustaa. Kompleksisessa systeemissä toimijat mukautuvat, ovat vuorovaikutuksessa ja yhteiskehittyvät muiden systeemien kanssa. (Greenhalg & Papoutsis, 2018.) Järjestelmän ja ympäristön molemminpuolinen riippuvuus tarkoittaa kytkeytyneisyyttä. Kytkeytyneet järjestelmän toimijat ovat keskinäisriippuvaisia, mikä tarkoittaa, että muutos yhdessä osassa tuo tarpeen muutokselle myös muihinkin osiin. (Kukkola, 2018, s. 16; Puustinen & Jalonen, 2020, s. 25.) Yhdessä kytkeytyneisyys ja keskinäisriippuvuus saavat aikaan yhteisevoluutiota (*co-evolution*). Kompleksisessa systeemissä siis toisista systeemin osista riippuvaisuus sekä lukemattomat vuorovaikutussuhteet aiheuttavat tilanteen, missä ainoankaan systeemin kasvu ei ole kiinni vain siitä itsestään. (Puustinen & Jalonen, 2020, s. 26.) Yhteisevoluutiossa systeemin osajärjestelmät ovat siis muutostilassa niiden välisten riippuvuussuhteiden ja rinnasteisuuden vuoksi (Knyazeva & Kurdyumov, 2001).

Systeemistä tulee siis kompleksinen siihen liittyvän keskinäisriippuvuuden vuoksi, joka aiheuttaa myös sen, että kompleksinen systeemi on erityisen dynaaminen, stabiliteetin ja kaaoksen periodien vaihdellessa (Khan ja muut, 2018). Kompleksisuusajattelussa ennakoimattomuus, muutos, itseorganisoituminen, epälineaarisuus ja emergenssi nähdään järjestelmän olennaisina osina, ja siten suuntauksessa pyritään ymmärtämään yllätyksiä ja ennakoimattomuutta tasapainon ja yleistettävien periaatteiden sijaan (Puustinen & Jalonen, 2020, s. 17–18). Kompleksisuusajattelussa pyritäänkin ymmärtämään emergenssiä, mikä ilmenee systeemin heterogeenisen struktuurin, suhteiden ja tarpeiden vuorovaikutuksen seurauksena (Rogers ja muut, 2013).

2.5 Kompleksisuuden ilmeneminen palvelujärjestelmässä

2.5.1 Moninaiset palvelut ja mallinnukset

Rikoksilla oireilevan nuoren palvelujärjestelmässä palvelujen moninaisuutta kuvastaa esimerkiksi elämänkaarimalli. Elämänkaarimallissa lapset, aikuiset ja vanhuksat määritellään kohderyhmiksi palveluissa (Jalonen, 2010). Esimerkiksi rikoksilla oireileville nuorille sosiaalipalveluissa on nimetty asiakkuuden myötä oma vastuusosiaalityöntekijä. Kuitenkin nuorten siirtyessä palvelusta toiseen, esimerkiksi lastensuojelun puolelta sitä seuraavaan asumisharjoitteluun ja siitä edelleen jälkihuoltoon iän karttuessa, vaihtuu vastuutyöntekijä aina uudelleen. Tällöin myös suhteet jo tutuiksi tullessiin ja luotettaviin työntekijöihin katkeavat. Yhtenäisen suhteen luotettavaan ja hoivaavaan aikuisen on todettu vähentävän riskikäyttäytymistä nuoruudessa (Aronowitz, 2005).

Ajan saatossa palvelujärjestelmästäme on muokkaantunut kompleksinen, sen sisältäen useita alajärjestelmiä ja koordinoitimalleja sekä useita näkökulmia siitä, kuinka sekalaista hyvinvointijärjestelmää tulisi kehittää (Miettinen ja muut, 2013). Toimintamallien kehittäminen ja prosessien mallintaminen on yksi esimerkki siitä, miten kompleksisuus yritetään saada ymmärrettäväksi (Mertala, 2011, s. 249). Kohderyhmiin jaottelu perustuu prosessimalliin, ja sillä pyritään asiakaslähtöiseen toimintaan. Jaottelu tekee kuitenkin asiakaslähtöisen toiminnan vaikeaksi, sillä asiakkaiden tarpeet ovat usein luonteeltaan sen kaltaisia, että ne istuvat hyvin huonosti rakennettuihin sektorikohtaisiin toimintamalleihin. (Jalonen, 2010.)

Huolimatta siis elämäntilanteiden moninaisuudesta, palveluita kuitenkin profiloidaan tietynlaisille, tietyssä elämäntilanteessa oleville asiakkaille. Kun palvelujen sisällöt täsmennetään järjestelmästä käsin ja päätöksiä tehdään ilman käsitystä asiakkaan kokonaistilanteesta, tapahtuu palvelujärjestelmässä väliinpuotoamista, jolloin palvelua paitsi jääneellä ei ole institutionaalista syytä pyytää korjausta päätöksestä. (Virokannas,

2017.) Väliinputoamistilanteessa tuen tarve on olemassa, mutta vaatimukset tuen saamiseksi täyttyvät vaillinaisesti, ja tämän vuoksi henkilö ei saakaan tarvitsemaansa tukea (Määttä, 2012, s. 27). Esimerkiksi lastensuojelussa painitaan monitahoisten psykososiaalisten haasteiden kanssa rajallisilla resursseilla, jolloin useat nuoret jäävät rajapintojen väliin, niin etteivät he saa tarvitsemaansa hoitoa. Ilman tarvitsemaansa apua marginaaliryhmän nuoret päätyvät usein rikosoikeudellisten palvelujen pariin. (Bender, 2010.) Wyman ja Warner-King (2017) toteavat lasten ja nuorten hyvinvointipalvelujen olevan kompleksinen systeemi, jossa aukoton vastaus, niin kutsuttu ”paras käytäntö”, toimii tehokkaasti ainoastaan hyvin spesifeissä olosuhteissa.

Kuten edellisessä luvussa kuvattiin, kompleksit systeemit ovat luonteeltaan itseorganisoituvia, jolloin uusia elementtejä ilmaantuu järjestelmään erilaisissa tilanteissa. Muutoksien mukautuessa systeemin muiden osien reaktioihin voivat ne olla inkrementaalisia tai dramaattisia (Rowe & Hogart, 2005). Mallinuksilla on siten esimerkiksi mahdollista muokkaantua toimijoiden valinnoissa ja tulkinnoissa sellaisiksi, mitä ei ole tarkoitettu, aiheuttaen hoitoketjujen katkeamista. Kompleksisuus on prosessina siis dynaaminen ja epälineaarinen, ja se voi kehittyä ihmisten kesken uudenlaisiksi suhteiksi ja tilanteiksi. (Mertala, 2011, s. 249.) Raisio ja muut (2020, s. 108) kirjoittavat, että yritys käsitellä kompleksisuutta näyttäytyy esimerkiksi sääntelyn ja valvonnan vahvistamisena. Myös Rowe ja Hogart (2005) muistuttavat, että epävarmuus on väistämätöntä kompleksisessa systeemissä, mikä tekee ylhäältä alaspäin ohjatun kontrollin mahdottomaksi.

2.5.2 Pilkotut palvelut ja selkeyttäminen

Aaltosen ja Kivijärven (2018, s. 15) kuvauksen mukaan palvelujärjestelmässä nuoria hyppyytetään toimenpiteestä toiseen. Aiemman tutkimuksen perusteella palvelujärjestelmää onkin arvosteltu monimutkaiseksi, ja kuvattu myös sirpalemaiseksi ”palveluviidakoksi”. Myös Pekkarinen ja muut (2019, s. 23) esittävät, että palvelujen haasteena voidaan nähdä eriytyminen perus- ja erityispalveluihin. Palvelujärjestelmän

pirstaloituneisuuden ja eriytyneisyyden vuoksi asiakkaan asioita hoidetaan yksi asia kerrallaan, eri toimipaikoissa päätetään eri etuuksista ja jokainen toimija vastaa omasta osa-alueestaan (Määttä, 2012, s. 30).

Kompleksisuutta yritetään hallita pyrkimällä selkeyteen (Mertala, 2011, s. 246). Adam ja de Savigny (2012) kirjoittavat, että systeemien kompleksisuuden huomioimatta jättäminen tulee heikentämään mahdollisuuksia saavuttaa parempia ja oikeudenmukaisempia terveysvaikutuksia. Kompleksisuuden huomioimatta jättäminen ja pyrkimys selkeyttämiseen aiheuttaakin jo nykyisellään laaja-alaisesti haasteita palvelujärjestelmän sisällä.

Ensinnäkin esimerkiksi usealla eri palvelujärjestelmän luukulla asioiminen asettaa asiakkaan asemaan, jossa hän on alttiina niin byrokratialle kuin myös portinvartioinnille. Portinvartioinnilla tarkoitetaan tilanteita, joissa viranomaisella on valtaa tehdä päätöksiä, jotka vaikuttavat asiakkaan tulevaisuuteen. (Määttä, 2012, s. 30–31.) Mertala (2011, s. 246) puolestaan muistuttaa, että valintoja on useanlaisia ja ne ovat tulkinnallisia, eikä seurauksia voida ennustaa. Seurausten ollessa nähtävissä, tilanne, josta on lähdetty, on jo kaukana.

Myös Baglivion ja muiden (2015) mukaan ammattilaisten yhteistyön vaillinaisuus saavutettavien palvelujen tuottamiseksi on johtanut siihen, että enemmän kuin saadakseeseen hoitoa usealta taholta, nuorten tarpeet ohitetaan usein nimenomaan sen vuoksi, että palveluissa esiintyy jakolinjoja muun muassa kasvatuksen, lastensuojelun ja oikeusjärjestelmän välillä. Lisäksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksen valtakunnallisen kyselyn tuloksista nousee esiin, että laaja-alaiseen työskentelyyn lupautuminen ammattilaisten toimesta voi olla vaikeaa, koska joillakin palvelutahoilla, kuten esimerkiksi erikoissairaanhoidon puolella työskennellään tiukasti rajatulla erikoisalueella. Joillakin tahoilla esiintyy siis asiakkaan poissulkevia kriteerejä, jolloin toisaalla työntekijöiden kuorma kasvaa, kun asiat, joista muut tahot eivät vastaa jäävät toisen tahon kannateltaviksi. Poissulkukriteerien vuoksi joidenkin tahojen

ammattilaisten työkuorma siis kasvaa sekä myös perheiden avunsaanti vaikeutuu. (Yliruka ja muut, 2018, s. 63.)

Lisäksi voidaan nähdä, että koska palvelut on pilkottu, on myös haastavaa tietää, kuka on vastuussa mistäkin osiosta ja kenen puoleen tulisi kääntyä missäkin tapauksessa (Aaltio, 2013, s. 14–15). Itseohjautuvuutta ja eri toimipaikkoihin yhteydessä olemista vaativa järjestelmä on erityisen hankala niille, jotka ovat heikoimmassa asemassa, sillä järjestelmän vaativuus sysää tarvittavan avun saavuttamattomiin (Määttä, 2012, s. 31). Mitä monimutkaisempi palvelujärjestelmä on, sitä enemmän se vaatii osaamista avun hakemiseen. Palvelujärjestelmämme on suuntautunut etuuksien ja palvelujen jakamiseen tavalla, joka vaatii avun hakijalta muun muassa erittäin vahvaa toimijuutta, ja tämällyyppisessä järjestelmässä riskinä on siten syrjäytyneiden sivuun jääminen (Ronkainen, 2008). Nuorten kohdalla mahdollisesti kärjistyneet ja pitkäaikaiset ongelmatilanteet vaativat järjestelmän asiakkuuden osalta nuorilta nimenomaan laaja-alaista osaamista ja ymmärrystä. Aikarajojen noudattaminen, täsmällisyys, joustavuus sekä kärsivällinen oman vuoron odottaminen ovat esimerkkejä järjestelmän vaatimuksista nuorilta. (Aaltonen & Kivijärvi, 2018, s. 17.)

Sen lisäksi, että palvelujärjestelmä on asiakkaalle hankalasti hahmotettava ja näyttäytyy pirstaleisena, on sen seurauksena myös eri palvelujen välillä havaittavissa haasteita tiedonkulussa. Työntekijöiden näkökulmasta tämä aiheuttaa epätietoisuutta siitä, mitä toisen palvelun piirissä tapahtuu. (Pekkarinen ja muut, 2019, s. 23.) Siiloutuneessa järjestelmässä asiakkaan asioiden hoitoon osallistuukin useita eri toimijoita, jotka eivät ole vuorovaikutuksessa toistensa kanssa (Määttä, 2012, s. 31). Mertalan (2011, s. 249) mukaan niin kutsuttu yhteinen tietäminen on esimerkki kompleksisen järjestelmän eri osien välisistä yhteenkietoutuneista suhteista. Mertala (2011) kirjoittaa esimerkkinä terveydenhuollon järjestelmästä viitaten sairaaloiden ja terveyskeskusten tehtävään yhteisen potilaan hoidosta, johon sisältyy yhteisen tietämisen velvoite. Mertalan esittämää esimerkkiä yhteisestä tietämisestä sovelletaan tässä tapauksessa niihin palveluihin, joiden yhteisenä asiakkaana on rikoksilla oireileva nuori. Yhteisessä

tietämisessä jokaisen oman ammatin ja toiminnan hallinta on se tietopohja, joka jaetaan yhteisen asiakkaan hoidossa. Järjestelmä, joka on siiloutunut ja monitoimijainen vaatii kuitenkin dialogisempaa yhdessä tietämistä, mutta dialogisesti aktiivista toimijuutta tapahtuu kuitenkin vain ajoittain. (Mertala, 2011, s. 249.)

Palvelujen kompleksisuuteen liittyen Yliruka ja muut (2018, s. 63) esittävätkin ratkaisemattomia kysymyksiä kuten, kenen ammattilaisen vastuulla on selvittää asiakkaan kokonaistilanne, kuka johtaa asiakkaan verkostoa ja kuinka voidaan estää päällekkäinen työ palveluissa, jotka toimivat toisistaan erillään. Kompleksiselle järjestelmälle ominaista on kuitenkin juuri järjestelmän toimijoiden keskuudessa vallitseva matala yksimielisyyden taso siitä, mikä aiheuttaa systeemin kipupisteet ja haasteen siitä, kuinka ongelmat tulisi ratkaista. Tällainen epävarmuus aiheuttaa epälineaarisuutta syyn ja seurauksen välille, mikä hankaloittaa lopputulemasta toimintaan siirtymistä. (Khan ja muut, 2018.) Raison ja muiden (2020, s. 109) mukaan toimintaympäristössä esiintyvää kompleksisuutta ei tulisikaan siten yrittää vähentää, vaan kompleksisuutta pitäisi ennemminkin nimenomaan lisätä. Tällöin puhutaan adaptiivisesta tilasta, jossa kattavien verkostojen ja vuorovaikutusprosessien avulla tarjotaan organisaatiolle tilaisuus uuden oppimiseen ja kehittymiseen.

2.5.3 Palvelujen kautta kohti nuorten resilienssiä

Rikoksilla oireilevien nuorten palvelut ovat kompleksinen kokonaisuus, josta nuorelle aiheutuu väliinpuutoamisen riski, vaihtelevia palvelutilanteita, useilla luukuilla asioimista, byrokratialle altistumista sekä vahva itseohjautuvuuden vaatimus. Kompleksinen palvelujärjestelmän kokonaisuus asettaa siis useastakin näkökulmasta tarkasteltuna mahdollisia haasteita asiakkaalle. Kompleksisuuden seurauksena jokainen tilanne on siis laadullisesti uniikki, eikä kompleksisessa systeemissä asioista ole determinististä varmuutta vaan monitulkintaisuus ja epävarmuus on aina läsnä (Doll Jr & Trueit, 2010).

Kuten systeemiparadigmoja ja kompleksisuutta koskevassa luvussa kuvailtiin, aiheuttaa systeemin sisäinen ristiriita niin kutsutun epätasapainotilan. Ståhle (2004, s. 231) kuvailee, että nimenomaan ääripäät luovat jännitteitä ja käynnistävät vuorovaikutusta systeemin sisällä. Sosiaalisessa systeemissä ristiriitaa voi siten aiheutua esimerkiksi yhtä aikaa ilmenevistä vastakkaisista mieltymyksistä. Mertalan (2011, s. 247–248) mukaan kompleksisessa järjestelmässä jännitteitä aiheutuu esimerkiksi resurssien rajallisuudesta sekä kysymyksistä liittyen maksajaan. Jännitteitä seuraa siis eri mieltymyksistä ja useaan suuntaan kiskovien moraalisten velvoitteiden yhdistämisestä, jotka voivat liittyä niin rahaan, ihmiseen, rakenteisiin kuin toimintaan.

Marginaaliin jäävää asiakasryhmää, kuten rikoksilla oireilevia nuoria tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava, että palvelujen sujuvuudella on merkitystä asiakkaan pärjäämiseen. Esimerkiksi Aaltio (2013, s. 19) tuo esiin, että nimenomaan ymmärrettävät, ennakoitavat ja hallittavat asiat ovat niitä, jotka synnyttävät koherenssin tunnetta, joka saa ihmisen luottamaan omaan pärjäämiseensä. Koherenssin konsepti sisältää kolme toisiinsa sidoksissa olevaa komponenttia: merkityksellisyyden tunteen, ymmärrettävyyden sekä hallittavuuden. Koherenssin tunne vaikuttaa siis siihen, kuinka yksilö hahmottaa maailman ja omalla kohdalla sattuvat tapahtumat. Antonovskyn (1979) mukaan koherenssin tunne vaikuttaa yksilön kykyyn tulla toimeen raskaiden elämäkokemusten kanssa ja palautua niistä. (Kimhi, 2016.)

Aaltonen ja Kivijärvi (2018, s. 17) muistuttavat, ettei hyvinvointipalveluja voida mieltää ainoastaan mekaanisesti tarpeisiin vastaavana toimijana, vaan hyvinvointipalvelujen avulla marginaalissa oleville mahdollistuu myös tunne osallisuudesta yhteiskuntaan, ja hyvinvointipalvelujen käytön avulla rakennetaan luottamusta myös toisiin yhteiskunnan instituutioihin. Nuorisorikollisuuden ehkäisemiseksi oleellisia ovatkin palvelut, jotka tukevat nuorten pärjäämistä ja tarjoavat sosiaalista tukea. Nuoriso, joka löytää kunnollisia metodeja selviytyäkseen vastoinkäymisistään sekä sosiaalisesti mukauttavaa

tukea aikuisista ja vertaisista, näyttäytyy resistentimpana rikolliselle käyttäytymiselle. (Bender, 2010.)

Kompleksiseen palvelujärjestelmään sisältyvä palvelujen elämänkaarimalli, eriytyminen perus- ja erityispalveluihin sekä palvelujärjestelmään sisältyvä portinvartijamalli sekä riski väliinputoamiselle voivat vaikeuttaa marginaaliin jäävien nuorten mahdollisuuksia rakentaa luottamusta instituutioihin ja löytää asianmukaisia keinoja vastoinkäymisistä selvitäkseen. Hyvinvointipalveluilla, kuten terveydenhuollolla, sosiaalityöllä, lastensuojelulla tai päihdehuollolla, on kuormittavissa tilanteissa mahdollisuus olla mukana tukemassa ihmisten luottamusta siihen, että he pärjäävät haastavissa tilanteissa (Aaltio, 2013, s. 19). Myös Lipponen (2020, s. 77) tuo esiin, että hyvinvointivaltiolla on pohjoismaissa oleellinen merkitys resilienssiä ylläpitävänä rakenteena.

3 Resilienssi

3.1 Käsitteen tausta

Resilienssin käsitteellä on pitkä ja monimuotoinen historia. Resilienssi sanana johtaa latinankieliseen sanaan *resilire* tai *resilio*, jotka viittaavat takaisin ponnahtamiseen (*bouncing back*). (Alexander, 2013.) Resilienssi on suomennettu esimerkiksi joustavuudeksi, kestävyydeksi, sisuksi tai sinnikkyydeksi (Poijula, 2020, s. 16). Käsitteitä, jotka suomen kielessä osittain vastaavat resilienssiä ovat myös toleranssi, kimmoisuus ja psyykinen sietokyky (Joutsenniemi & Lipponen, 2015). Mikään käännöksistä ei ole kuitenkaan suomen kielessä vakiintunut yksinomaiseen käyttöön (Poijula, 2020, s. 16). Siten myös tässä tutkielmassa pitäydytään resilienssin termin käytössä.

Yleisimmin resilienssin käsitettä on käytetty kuvaamaan loikkaamista, hyppäämistä tai takaisin ponnahtamista (Alexander, 2013). 1500-luvulla resilienssin käsite on Ranskan kautta matkannut englannin kieleen. Tuolloin resilienssin käsitteellä kuvattiin takaisin vetämistä (*retract*) tai palaamista takaisin aiempaan positioon (*return to former position*). 1600-luvulla Sir Francis Bacon käytti resilienssi sanaa ensimmäisen kerran tieteellisessä yhteydessä pohtiessaan kaiun palautumisen voimakkuutta. (Alexander, 2013.) 1800-luvulle mennessä resilienssiys sanana vakiintui englannin kieleen, ja tuolloin resilienssin käsitettä käytettiin tarkasteltavan fyysisen kohteen lujuutta ilmentävien ominaisuuksien kuvaamiseen (Hyvönen ja muut, 2019, s. 9). Resilienssin termi on lainattukin fyysikasta, jossa resilienssillä tarkoitetaan materiaalinen iskunkestävyyttä. Resilienssi kuvastaa sitä, miten rasittunut kappale kykenee palautumaan kokoonsa ja muotoonsa paineen aiheuttamasta muutoksesta (Poijula, 2020, s. 16). Tekniseen sanastoon termi vakiintui erilaisen rakentamisen (koneet, kiskot, tiivisteet) seurauksena, sillä esineen kestävyys raja, eli se milloin kyseinen esine särkyy, oli oleellista tietää (Nevalainen ja muut, 2021, s. 16).

1800-luvulle tultaessa resilienssillä viitattiin fyysisen kohteen lujuuden lisäksi myös yksilön luonteenpiirteeseen, kuten nykyäänkin sana usein käsitetään (Hyvönen ja muut, 2019, s. 9). 1800-luvulla resilienssin käyttö yleistyi ja alkoi vakiintua myös psykologian saralla (Nevalainen ja muut, 2021, s. 16). Sosiaalityön ja psykologian tieteenaloilla resilienssin systemaattisempi tieteellinen analysointi alkoi toisen maailmansodan jälkeen. Esimerkiksi 1950–60-luvuilla resilienssitutkimus kohdistui erityisesti lasten ja nuorten traumansietokykyyn sekä traumansietokyvyn vaiheiden tarkasteluun. (Hyvönen ja muut, 2019, s. 9–10.) Yksilön resilienssin tutkimuksen juuret ovat 1960-luvun lopun tutkimuksissa, joissa keskityttiin nuorison riskikäyttäytymiseen ja sen ehkäisyyn (Nevalainen ja muut, 2021, s. 52).

3.2 Resilienssin määrittelystä

Resilienssi on kiinnostanut tutkijoita useilta eri tieteenaloilta, ja aihetta on tutkittu muun muassa niin psykologian, psykiatrian kuin sosiologiankin saralla, sekä myös biologian tieteenhaaroissa. Resilienssin määritelmät ovat muuttuneet sitä mukaan, kun tieteellinen tieto aiheesta on lisääntynyt. Konsensusta resilienssin määritelmästä ei ole kuitenkaan saavutettu. (Herrman ja muut, 2011.)

Fergusonin ja muiden (2013) mukaan resilienssin tarkka määritelmä on kontekstisidonnainen. Resilienssin käsitettä käytetään siis eri tieteissä ja yhteyksissä, ja näissä kaikissa resilienssin käsitteen määrittelemisen keskeiset tekijät ovat omantyyppisiä. Resilienssin kohdalla käydään myös keskustelua siitä, onko resilienssi prosessi, yksilöllinen piirre, dynaaminen kehitymisprosessi vai onko resilienssi kenties näitä kaikkia. (Ferguson ja muut, 2013; Poijula, 2020, s. 18.) Tutkimuksia resilienssistä on tehty niin yksilön kuin ympäristön ominaisuutena, edellä mainittujen vuorovaikutuksena kuin myös prosessina ja lopputuloksena (Pojula, 2020, s. 21).

Resilienssi on siis monipuolinen käsite, ja sitä voidaan käyttää luonnehtimaan esimerkiksi niin yksilön kuin organisaation kompetenssia suuntautua uudelleen. Resilienssiin sisällytetään tyypillisesti kyky torjua häiriöitä, palautuvuus- ja sopeutumiskyky, uudistuminen sekä peruuttamattomien muutosten jälkeen kyky rakentaa uudistunut tasapainotila. (Nurmi, 2016.) Vaikka resilienssin terminologia on vaihtelevaa, sisältävät määritelmät yleensä kaksi yleistä tekijää, eli kokemuksen vastoinkäymisestä tai stressistä sekä positiivisen lopputuloksen saavuttamisen (Gartland ja muut, 2017).

Resilienssin määritelmän vaihdellessa voidaan käsitteen määrittelyä lähestyä myös sen kautta, mitä resilienssi ei ainakaan ole. Tutkijoiden mukaan resilienssi ei ole yleinen ominaisuus eikä persoonallisuuden piirre. Resilienssi ei myöskään ole sosiaalista kompetenssia eikä käsitä ainoastaan mielenterveyttä. Resilienssin kohdalla on myös syytä huomata, ettei resilienssi ole ainoastaan sinnikkyyttä ja periksiantamattomuutta: joustamattomina kestävyys ja lannistumattomuus voivat johtaa ongelmiin, sillä kaikilla on äärirajansa. (Poijula, 2020, s. 18.) Resilienssi ei siis tarkoita immuniteettia stressille tai riskeille vaan ennemminkin suotuisaa mukautumista ja kykyä hyödyntää suojaavia resursseja (Guimaraes, 2018; Moksnes & Haugan, 2018). Myös Olsson ja muut (2003) kirjoittavat, ettei resilienssi ole haavoittumattomuutta vaan ennemminkin kyvykkyyttä toipua negatiivisista tapahtumista.

Kaiken kaikkiaan useimmat määritelmät resilienssistä sisältävät käsityksen, että resilienssi tarkoittaa kuormituksesta tai vastoinkäymisestä ylipääsemistä. Laajempi, systeemisen viitekehyksen määritelmä resilienssistä tarkoittaa dynaamisen systeemin kyvykkyyttä kestää tai toipua merkittävästä haasteesta, joka uhkaa sen stabiiliteettia, elinkelpoisuutta tai kehitystä. (Hornor, 2017.) Resilienssillä viitataan myös myönteiseen pärjäämiseen, kyvykkyyteen säilyttää tai saada takaisin hyvinvointi huolimatta koetusta vastoinkäymisestä (Herrman ja muut, 2011). Erilaisissa määritelmässä kyse on siis siitä, että resilienssin tarkoituksena on joustavuudella turvata haavoittuvuudelta jotakin systeemin ominaisuutta sekä vahvistaa sitä (Nurmi, 2016).

Tässä tutkielmassa resilienssi ymmärretään Kolarin ja muiden (2015) artikkelia mukaillen palvelujärjestelmän tuottamana ulkoisena tai sisäisenä resurssina, joka auttaa yksilöä vastoinkäymisistä selviytymisessä. Tutkielman kontekstissa vastoinkäymisellä viitataan rikoksilla oireiluun ja riskiin syrjäytyä yhteiskunnasta. Tässä työssä resilienssi on siis resurssi, joka auttaa nuorta ponnistelemaan ja tekemään töitä yhteiskuntaan kiinnittymiseksi ja rikollisuuden jättämiseksi.

3.3 Näkökulmia yksilön resilienssiin

Yksilötasolla resilienssi kuvataan osana henkistä suorituskykyä. Yksilötason kontekstissa resilienssi kattaa kaikki ne yksilön resurssit, toimintamallit ja ominaisuudet, jotka toimivat apuna haasteisiin vastaamisessa, palautumisessa sekä oppimisessa. (Hyvönen ja muut, 2019, s. 27.) Yksilön resilienssi voidaankin määritellä yksilön kykyä ylläpitää vakaa toiminnan taso traumaattisten kokemusten jälkeen. Yksilön resilienssin nähdään siten olevan avainasemassa vaimentamassa negatiivisia psykologisia seuraamuksia traumaattisten tapahtumien jälkeen. (Kimhi, 2016.)

Omaan pärjäämiseen luottamalla ihminen kestää kuormittavia tapahtumia, joita jokainen elämässä väistämättäkin kohtaa, ja pystyy myös selviytymään näistä tapahtumista (Aaltio, 2013, s. 19). Minäpystyvyys ja sisäinen hallinnan tunne ovat oleellisesti yhteydessä yksilön resilienssiin (Poijula, 2020, s. 124). Persoonallisuuden voimavarat, kuten positiivinen minäkäsitys ja kestävyys, tehostavat yksilön resilienssiä. Pystyvyyden ja sisäisen kontrollin tunne ovat psykologisia tekijöitä, jotka tukevat resilienssin rakentumista ja ovat yhteydessä lievempään kärsimykseen yksilön kohdatessa vaikeita kokemuksia, stressiä tai kuormitusta. (Guimaraes, 2018.) Yksilöt, jotka ovat kyvykkäitä kohtaamaan elämän vastoinkäymisiä määrätietoisuudella sekä säilyttämään positiivisen elämäntattomuksen vaikeissakin olosuhteissa, pystyvät nauttimaan ihmissuhteistaan, ilmaisemaan empatiaa ja myötätuntoa toisille sekä säilyttämään käsityksen omasta toimijuudesta pitkän aikavälin tavoitteille (Feldman, 2020).

Empiirinen evidenssi osoittaa konsensusta siitä, että resilienssien olemassaoloon sisältyy kolme keskeistä ominaisuutta yksilön elämässä. Ensinnäkin tunnustetaan persoonallisuuteen liittyvät positiiviset ominaisuudet (kuten empatia, sosiaaliset taidot ja yhteistyökyky) ja resurssit, toiseksi vakaa ja tukeva perhe ja kolmantena tekijänä tukeva sosiaalinen ympäristö perheen ulkopuolella. Resilienssi koostuu siis useasta tekijästä ja on siten moniulotteinen rakennelma. (Moksnes & Haugan, 2018.)

Resilienssiä koskeva aiempi tutkimus identifioi resilienssien yksilön ominaisuudeksi, jolloin resilienteillä yksilöillä nähtiin olevan ainutlaatuinen kyky hallita vastoinkäymisiä. Kuitenkin nykyään tutkimuksen saralla resilienssi nähdään prosessina, jossa yksilön persoonalliset ominaisuudet sekä ympäristön mahdollistamat resurssit vaikuttavat siihen, että yksilö voi onnistuneesti sopeutua vastoinkäymisiin. (Gartland ja muut, 2011.) Resilienssiä ei siis nähdä staattisena ominaisuutena, joka yksilöllä joko on tai ei, vaan ennemminkin dynaamisena prosessina ylitse erilaisten elämänvaiheiden (Gartland ja muut, 2011; Bacikova-Sleskova, 2015).

Paitsi useat henkilökohtaiset resurssit mutta myös ympäristöön liittyvät tekijät suojaavat kuormittavissa elämäntilanteissa, ja pitävät yllä yksilön terveyttä. Resilienssi on näiden tekijöiden joukossa, ja sitä voidaan pitää konseptuaalisena sateenvarjona, joka sisältää niin sisäiset kuin ulkoiset resurssit. (Bacikova-Sleskova, 2015.) Yksilön resilienssiä käsitelläänkin nykytiedon valossa monitahoisena prosessina, jonka muodostumiseen vaikuttavat niin lähipiiri, laajempi yhteisö kuin myös yhteiskunta kokonaisuutena. Monitahoisen prosessin keskiössä resilienssin ilmenemiseksi ovat siis resurssien saatavuus sekä samalla myös yksilön kyky käyttää saatavilla olevia resursseja Hyvönen ja muut, 2019, s. 27). Myös Oshri ja muut (2017) kirjoittavat, että resilienssiä koskevat erilaiset tulokset ovat seurausta resurssien ja riskien välisestä vuorovaikutuksesta.

Yksilöllisinä resilienssin resursseina voidaan eritellä psykologiset, fysiologiset, sosiaaliset sekä kulttuuriset resurssit. Resilienssi on tila, joka on muuttuva elämänkokemusten myötä ja siten se on yksilön kykyjen ja persoonallisuuden entiteetti, jota voi lujittaa ja

kehittää läpi elämän. On oleellista huomata, että yksilön resilienssi muodostuu useasta tekijästä, jotka vaikuttavat toisiinsa samanaikaisesti. (Hyvönen ja muut, 2019, s. 29.)

Yksilöä ympäröivällä yhteisöllä ja yhteiskunnalla on merkitystä, sillä yksilön resilienssin voidaan katsoa olevan vahvalla pohjalla, mikäli vastoinkäymisiä kohdatessaan yksilön ympärillä on auttava yhteisö sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa tarjoava yhteiskunta ja yhteiskunta, jossa toteutuu oikeudenmukainen lainsäädäntö sekä viranomaiskohtelu. (Lipponen, 2020, s. 79.) Nämä kaikki yksilön resilienssin vahvuuteen vaikuttavat tekijät ovat myös oleellinen osa rikoksilla oireilevan nuoren palvelujärjestelmää. Kompleksisen palvelujärjestelmän vaikutuksia rikoksilla oireilevan nuoren resilienssiin eritellään tutkielman metodologiaa koskevan luvun jälkeen.

4 Metodologia

4.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkielma toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään, kuvaamaan tai antamaan jostakin ilmiöstä mielekkään tulkinnan (Kananen, 2008, s. 24). Tarkasteltavana ilmiönä tutkielmassa on kompleksiset palvelut, joita rikoksilla oireileville nuorille on tarjolla. Tutkielma perustuu Palvelujen pirunpolskasta nuorten nuotteihin -tutkimushankkeeseen, jonka tavoitteena on kehittää rikoksilla oireileville nuorille tarjottavia palveluita niin, että nuoret saisivat sujuvammin tarvitsemansa avun ja tuen, sekä tutkia palveluverkoston yhteistyötä ja palvelujen välistä vuorovaikutusta. Pro gradu -tutkielma linkittyy siis Pirunpolska-hankkeeseen ja sen tutkimusaineistoon, mutta keskittyy tarkastelemaan palvelujen kompleksisuutta nuorten resilienssin näkökulmasta. Luonteeltaan tämä tutkielma on kartoittava. Kartoittavan tutkimuksen tarkoituksena on muun muassa etsiä uusia näkökulmia ja selvittää vähän tunnettuja ilmiöitä (Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 134).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Todellisuus on kuitenkin moninainen ja kvalitatiivinen tutkimus pyrkiikin tutkimaan aihetta kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään yleisesti ottaen paljastamaan tai löytämään tosiasioita sen sijaan että todennettaisiin nykyisiä väittämiä. (Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 157.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa painottuu tutkittavien havainnot tilanteista sekä samalla kvalitatiivinen tutkimus tarjoaa mahdollisuuden tuoda esiin tutkittavien menneisyys ja heidän kehitykseensä liittyvät tekijät. Kvalitatiivinen tutkimus sopii tutkimusotteeksi siis silloin, kun pyrkimyksenä on selvittää käyttäytymisen merkitys ja sen asiayhteys. Kvantitatiivinen tutkimus puolestaan sopii tutkimukseen, kun halutaan selvittää jonkin ilmiön voimakkuutta ja laajuutta. Tällöin hyödynnetään standardoituja mittareita ja muita kvantitatiivisia menetelmiä. Osiin, komponentteihin ja normin etsimiseen keskitytään siis kvantitatiivisessa tutkimuksessa, kun puolestaan kvalitatiivinen tutkimus keskittyy säännönmukaisuuksien ja

monimuotoisuuden etsimiseen. (Hirsjärvi & Hurme, 2015, s. 25–27.) Kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusotetta ei tule kuitenkaan ajatella toisensa poissulkevinä, sillä molemmille on paikkansa ja joskus myös samassa tutkimuksessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 5). Tuomi ja Sarajärvi (2009, s. 20) muistuttavat, että niin empiirinen kuin teoreettinen tutkimustyyppi voivat tutkia samaa ilmiötä, mutta erona on vain näkökulma, josta ilmiötä tarkastellaan.

Kvalitatiivinen tutkimus ei rajoitu jollekin tietylle tieteenalalle eikä se edusta yhdenlaista tapaa tutkia. Kvalitatiiviseen tutkimukseen sisältyy enemmän useita lähestymistapoja sekä erilaisia aineistonkeruuta ja analyysimenetelmiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 5.) Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että tiedonkeruun välineenä suositaan ihmistä mittausvälineiden sijaan sekä se, että aineiston hankinnassa hyödynnetään laadullisia metodeja, jotka mahdollistavat tutkimuksen kohteena olevien näkökulmien esiin tuomisen. Kvalitatiivisen tutkimuksen ominaispiirteinä voidaan myös nähdä se, että aineisto kerätään luonnollisissa tilanteissa ja että tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksen määräämällä tavalla eikä esimerkiksi satunnaisotoksen avulla. Kvalitatiiviseen tutkimukseen liittyy myös tyypillisesti induktiivisen analyysin hyödyntäminen, jossa ainestoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti sen sijaan että tutkimuksen premissinä olisi teorian tai hypoteesien testaaminen. (Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 160.)

4.2 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Aineiston hankinnan laadullisiin metodeihin sisältyy muun muassa haastattelu (Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 160). Hirsjärven ja Hurmen (2015, s. 34) mukaan haastattelu on tiedonkeruumuodoista käytetyimpiä. Haastattelumetodeja on kuitenkin olemassa useita erilaisia ja niitä voidaan jaotella erilaisten ominaisuuksien perusteella. Tutkimushaastattelutyyppien erot syntyvät pääasiassa strukturointitason perusteella ja ne voidaan jakaa karkeasti kahteen 1) strukturoituun lomakehaastatteluun, jossa

kysymysten muoto sekä esittämisjärjestys on kokonaan määrätty sekä 2) puolistrukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin, joita voidaan kuvailla avoimiksi ja keskustelunomaisiksi. (Hirsjärvi & Hurme, 2015, s. 43–44.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumuoto, joka sijoittuu lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimaastoon (Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 203; Hirsjärvi & Hurme, 2015, s. 47). Lähemmäksi puolistrukturoitua haastattelua teemahaastattelu sijoittuu sen vuoksi, että teemahaastattelussa nimenomaan haastattelun aihepiirit ovat kaikille yhtäläiset. Muissa puolistrukturoiduissa haastattelumuodoissa yhtenäisiä voivat olla esimerkiksi kysymykset ja puolestaan lomakehaastattelulle tyypillinen tarkka muoto ja järjestys teemahaastattelusta puuttuu. (Hirsjärvi & Hurme, 2015, s. 48.) Teemahaastattelu pohjautuu kohdennettuun haastatteluun (*the focused interview*), joka perustuu lähtökohdiltaan karkeasti siihen, että ensinnäkin tiedetään haastateltavien kokeneen jonkin tietyn tilanteen ja siihen, että tutkija on kartoittanut oletettuja tärkeitä asioita ilmiöön liittyen sekä sittemmin tämän sisällönanalyysinsa perusteella muodostanut haastattelurungon. (Hirsjärvi & Hurme, 2015, s. 47.)

Teemahaastattelu vastaa hyvin useisiin kvalitatiivisen tutkimuksen premisseihin, ja on siten paljon hyödynnetty haastattelumuoto esimerkiksi yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Teemahaastattelu ei kuitenkaan sido haastattelua joko kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen tutkimukseen, vaan sopii yhtä lailla molempiin. (Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 203.) Teemahaastattelun ansioina voidaan nähdä myös se, ettei se määritä haastattelukertoja tai sitä, kuinka syvällisesti haastattelun aihetta tarkastellaan. Teemahaastattelussa tärkeintä on se, että haastattelu etenee nimensäkin mukaisesti tiettyjen teemojen ohjaamana ja mahdollistaa haastateltavan äänen esille saamisen. Lisäksi teemahaastattelun etuna pidetään sitä, että siinä keskeiseen asemaan nousevat ihmisten tulkinnat ja heidän antamansa merkitykset asioille. (Hirsjärvi & Hurme, 2015, s. 48.)

Tässä pro gradu -tutkielmassa haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Kuten kohdennetussa haastattelussa, johon teemahaastattelu perustuu, oli tämän tutkielman aineistonkeruuta varten tiedossa, että haastateltavilla nuorilla on kaikilla kosketuspintaa tiettyyn ilmiöön, eli tässä tapauksessa nuorisorikollisuuteen. Nuorten tilanteet ja taustat ovat tästä huolimatta kuitenkin varsin yksilöllisiä. Teemahaastattelu valikoitui siten tutkielman aineistonkeruumenetelmäksi, sillä haastattelujen tarkoituksena oli saada nimenomaan haastateltavien rikoksilla oireilevien nuorten ääni ja kokemukset kompleksisista palveluista kuuluviin.

Haastattelussa tiedonkeruumenetelmänä ongelmallisena voidaan kuitenkin nähdä se, että haastatteluissa usein annetaan sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia, mikä vaikuttaa negatiivisesti luotettavuuteen (Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 201). Lisäksi haastattelun haittapuolena on, ettei kasvokkain tapahtuva teemahaastattelu mahdollista nuorelle anonymiteettia. Tämä on merkittävää etenkin arkaluonteisesta asiasta, kuten juuri esimerkiksi rikoksia käsittävää elämäntilannetta käsitellessä. Hirsjärvi ja muut (2007, s. 201) tuovatkin esiin, että haastattelun etuja ja haittoja punnitessa voidaan arkojen ja vaikeiden aiheiden tutkimusta lähestyä myös siitä näkökulmasta, että kyselylomakkeen hyödyntäminen tällaisen asian tutkimisessa olisi parempi tiedonkeruumenetelmä, sillä kyselylomaketta käytettäessä tutkittava pystyy jäämään anonyymiksi ja etäiseksi tarkoituksenmukaisella tavalla. Tässä tutkielmassa kyselylomaketutkimus ei olisi kuitenkaan ollut asianmukainen, koska valmiita kysymyksiä olisi ollut hyvin haastavaa, joskin mahdotonta laatia niin, että niissä voitaisiin huomioida kaikki mahdolliset erilaiset kokemukset, joita rikoksilla oireilevilla nuorilla on käyttämistään palveluista.

Teemahaastattelun aineistonkeruu tapahtui siis jo ennalta mietittyjen teemojen pohjalta (kts. Liite 1). Haastattelun teemat keskittyivät käsittelemään rikoksilla oireilevien nuorten kokemuksia eri palveluista, joita he ovat käyttäneet. Haastattelukysymyksissä ei eksplisiittisesti kysytty nuorilta, mikä heidän mielestään palveluissa estää tai edistää heidän resilienssiään. Sen sijaan haastattelussa nuorilta

kysyttiin, mitä hyvää tai huonoa heidän käyttämässään palveluissa on ollut, ja mitä he mahdollisesti olisivat toivoneet, että olisi tehty toisin. Kysymyksillä ei ollut tarkkaa muotoa tai esittämisyjärjestystä, vaan nämä vaihtelivat sen mukaan, mitä haastateltava toi vastauksissaan esille ja myös sen mukaan, mistä asioista hän oli halukas puhumaan. Ainoastaan tulevaisuutta koskevat kysymykset jätettiin tarkoituksella viimeiseksi.

Haastattelun aikana nuorten oli myös mahdollista tehdä tarkentavia kysymyksiä. Tarvittaessa myös nuorille esitettiin tarkentavia kysymyksiä heidän antamien vastausten syventämiseksi. Haastatteluissa oli myös mukana visuaalinen tuki, joka sisälsi miellekartan muotoon piirretyn jaottelun erilaisista palveluista (palveluverkoston kuvaus, kts. s. 15). Miellekartan avulla nuoret pystyivät palauttamaan mieleensä heille tuttuja palveluja, mutta se tuki myös aihealueesta toiseen siirtymisessä (esimerkiksi rikosprosessiin liittyvistä palveluista terveydenhuollon palveluihin siirtymistä). Haastattelu mahdollisti myös nuorille sen, että he saattoivat itse valita sen mistä haluavat puhua tai mitä asioita haluavat tuoda esille. Teemahaastattelun etuna oli myös se, että tarvittaessa nuori tai haastattelija pystyi palaamaan jo aiemmin käsiteltyyn aihealueeseen ja täydentämään sitä.

Haastattelut päätettiin nuorten tulevaisuuteen liittyvään teemaan esittämällä nuorille kysymyksiä heidän tulevaisuuden toiveistaan ja tavoitteistaan sekä siitä, mitä tulevaisuuden tavoitteiden saavuttaminen vaatii heidän mielestään. Tulevaisuuteen liittyvät kysymykset jätettiin tarkoituksella viimeiseksi. Tämän avulla pyrittiin päättämään haastattelutilanne positiivisiin tunnelmiin, sillä haastattelun aikana nuoret saattoivat muistella vaikeitakin asioita. Haastattelun päättämisestä positiivisiin tunnelmiin kirjoittaa myös Kolar ja muut (2015) artikkelissaan todeten, että vaikka kaikki haastateltavat eivät pystyisi tai haluaisi kuvitella tulevaisuuttaan, niin tulevaisuuden pohtiminen haastattelun päätteeksi antaa osallistujille kuitenkin mahdollisuuden reflektoida tulevaisuuttaan, tunnistaa tarvitsemansa tuen sekä tarjoaa tilaisuuden huomata, että heidän tulevaisuuden tavoitteensa ovat saavutettavissa.

4.3 Tutkielman kohderyhmä ja aineistonkeruu

Tämän tutkielman aineisto on kerätty haastattelemalla Aseman Lapset ry:n eri hankkeisiin osallistuneita rikoksilla oireilevia nuoria. Nuorten haastattelujen toteuttamiseksi oli tärkeää kartoittaa nuoret heidät hyvin tuntevien työntekijöiden kanssa, jotta tutkittaviksi saataisiin sellaisia nuoria, jotka elämäntilanteensa puolesta sopivat haastateltavaksi. Potentiaalisia haastateltavia kartoittaessa oli siis erittäin tärkeää ottaa huomioon se, millainen tilanne nuorella oli haastattelujen toteuttamisen hetkellä esimerkiksi rikos- tai hoitoprosessinsa saralla, ja näin suojella nuoria mahdolliselta ylimääräiseltä henkiseltä kuormitukselta.

Haastattelujen osalta huomioitiin myös se, etteivät haastateltaviksi saapuneet nuoret tunteneet haastattelijaa entuudestaan. Haastattelutilanne pyrittiinkin tekemään nuorille mahdollisimman mielekkääksi niin, että nuoren halutessa haastattelutilanteen aikana paikalla oli myös hänelle läheinen oma työntekijä Aseman Lapsilta. Kuudesta haastattelusta neljä toteutettiin nuoren ollen kahden haastattelijan kanssa, ja kaksi niin että nuori valitsi rinnalleen haastattelutilanteeseen tutun työntekijän. Nuorten hyvinvoinnista huolehdittiin myös varmistamalla, että heillä on mahdollisuus keskustella haastattelun jälkeen oman työntekijänsä kanssa, mikäli haastattelutilanne aiheuttaa henkistä kuormitusta.

Haastattelun aluksi nuorten kanssa käytiin läpi saatekirje, joka sisälsi nuorelle ymmärrettävällä kielellä kirjoitettua tietoa siitä, mihin hän on osallistumassa ja mitä se hänen kannaltaan tarkoittaa (kts. Liite 2). Osana saatekirjeen läpikäymistä nuorille myös painotettiin erityisesti, että osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja että nuorella on oikeus keskeyttää osallistumisensa missä tahansa vaiheessa ilman, että hänelle koituu tästä negatiivisia seuraamuksia.

Huomioon otettiin myös se, että nuorten haastattelussa on tärkeää välittää haastateltavalle tunne siitä, että hänestä ollaan aidosti kiinnostuneita ja hänen mielipiteensä on merkityksellinen (Hirsjärvi & Hurme, 2015, s. 132). Näin ollen haastattelutilanteen aluksi nuorille korostettiin, että haastatteluissa oleellisinta on saada nimenomaan nuoren ääni ja tämän kokemukset kuuluviin.

Tutkielmaan liittyvä haastatteluaineisto on kerätty loppuvuoden 2021 ja tammikuun 2022 aikana. Tätä pro gradu -tutkielmaa varten otos on rajattu kuuteen (6), jotta käsiteltävä aineisto pysyy mielekkäänä pro gradu -tutkielman laajuus huomioon ottaen. Hirsjärvi ja muut (2007, s. 174) kirjoittavat opinnäytetyön aineiston koosta ja edustavuudesta. Kirjoittajien (2007) mukaan aineiston koko on määriteltävä esimerkiksi sellaiseksi, ettei siihen kulu kohtuuttomasti aikaa. Lisäksi kirjoittajat (2007) tuovat esiin aineiston saturaation, eli käsitteen, joka kuvaa aineiston kylläisyyttä ja riittävyttä. Saturaatio tarkoittaa siis sitä, ettei tutkija valmiiksi päättä, kuinka monta tutkittavaa hän ottaa aineistoon mukaan vaan aineistonkeruuta jatketaan aina siihen asti, kunnes tutkimuskysymysten kannalta ei enää kerry uutta tietoa. Tässä tutkielmassa aineiston koon rajausta kuuteen haastateltavaan voidaan pitää otokseltaan varsin suppeana, eikä ole todennäköistä, että aineisto on saturoitunut kyseisellä otannalla. Näin ollen on oletettavaa, että tutkielman tutkimuskysymysten kannalta uutta tietoa olisi ollut kerättävissä vielä useammalla haastattelulla. Tutkielman eteneminen kuitenkin osoitti käytännössä, että asetettu kuuden nuoren otos on realistinen, sillä nuorten haastatteluja jouduttiin usein perumaan tai siirtämään, mikä hidasti aineiston keräämistä. Näin ollen tässä tutkielman aineiston koossa huomioitiin kohderyhmän tavoittamisen haasteet ja painotettiin Hirsjärven ja muiden (2007, s. 174) näkemystä aineiston koon säättämisestä sellaiseksi, että tiedonkeruuseen kuluu sopiva aika.

Tutkielman aineisto on kerätty pääkaupunkiseudulla asuvilta nuorilta ja haastateltavat ovat olleet iältään 16–18-vuotiaita. Tutkimuseettisistä syistä haastatteluun osallistuvien nuorten on tullut olla iältään vähintään 15-vuotiaita. Tutkimukseen osallistuvan

alaikäisen ollessa 15-vuotta täyttänyt tutkittavan oma suostumus riittää osallistumiseen (Tenk, 2019).

Nuorten haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastatteluajankohdan nuoren kanssa sopi joko haastattelija itse tai nuoren oma työntekijä (Aseman Lapset ry:ltä). Haastattelut toteutettiin pääasiassa Aseman Lapset ry:n toimitiloissa Helsingin keskustassa. Haastateltavan nuoren asuessa laitoksessa, toteutettiin haastattelu nuoren asuinpaikassa, sillä haastattelijalle matkustaminen oli helpompaa kuin nuorelle. Molemmissa tapauksissa käytettävissä olleet haastattelutilat mahdollistivat häiriöttömän tilan keskustelulle. Haastatteluista viisi toteutettiin Aseman Lapset ry:n toimitiloissa, ja yksi nuoren senhetkisessä asuinpaikassa (laitosasuminen). Helsingin keskustassa sijaitsevan toimitilan etuna haastattelussa oli, että tila oli haastateltaville nuorille jo ennestään tuttu sekä keskeisen sijaintinsa ansiosta vaivattomasti useimpien haastateltavien saavutettavissa. Kyseistä tilaa käytettiin siis, mikäli matkustaminen oli nuorelle mahdollista.

Haastattelupaikan valintaan liittyen nuoria haastateltaessa Hirsjärvi ja Hurme (2015, s. 132) muistuttavat huomioimaan, että esimerkiksi koulussa tapahtuva haastattelu ei ole nuorille välttämättä paras haastattelupaikka, sillä nuoret saattavat kapinoida eri instituutioita vastaan. Hirsjärven ja Hurmen (2015) mukaan on myös syytä huomioida, että kouluaikana tapahtuva haastattelu voi olla nuorille keino päästä pois tunneilta. Haastattelut toteutettiin myös tämä huomioiden arki-iltapäivisin kello 14–17 alkaen, nuorten koulupäivien päätyttyä. Haastattelut kestivät puolesta tunnista tuntiin, sen mukaan miten halukkaita nuoret olivat keskustelemaan kokemuksistaan.

Haastattelut litteroitiin mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen, viimeistään kahden päivän kuluessa. Litteroidussa aineistossa säilytettiin tarkasti puhekielen ilmaukset sekä erilaiset puheen täytesanat. Litteraatista anonymisoitiin tunnistetiedot nuorista ja heidän läheisistään. Litteroitua aineistoa haastatteluista kertyi Word-ohjelmalle kirjoitettuna yhteensä 66 tekstisivua.

Haastatteluaineisto hävitetään kokonaan myöhemmin Palvelujen pirunpolskasta nuorten nuotteihin -tutkimushankkeen päättyessä. Seuraavassa osiossa käsitellään tätä pro gradu -tutkielmaa varten analysoitua aineistoa.

4.4 Aineiston analyysi

Tämän tutkielman aineisto on analysoitu sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota on mahdollista käyttää kaikissa kvalitatiivisen tutkimuksen perinteissä. Sisällönanalyysi on paitsi yksittäinen metodi mutta myös löyhä teoreettinen viitekehys, ja se voidaankin yhdistää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 91.) Sisällönanalyysin lähtökohtana on tulkinta ja päättely, joiden avulla empiirisestä aineistosta siirrytään ilmiön kannalta käsitteellisempää näkemystä kohden (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 112).

Aineistolähtöinen analyysi laadullisessa aineistossa voidaan kuvata prosessina, johon sisältyy karkeasti jaoteltuna kolme vaihetta: 1) aineiston redusointi (pelkistäminen) 2) klusterointi (ryhmittely) sekä 3) abstrahointi (teoreettisten käsitteiden tuottaminen) (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 108).

Aineiston redusointia ohjaa tutkimustehtävä, joka määrää sen, mikä aineiston ilmauksista on olennaista tutkimustehtävän kannalta. Redusoidessa aineistosta siis karsitaan pois se, mikä on tutkimukselle epäolennaista. Redusointi sisällönanalyysissä voidaan toteuttaa esimerkiksi alleviivaten tutkimusaineistosta ilmauksia, jotka kuvaavat tutkimustehtävän kysymyksiä. Näitä alleviivattuja ilmauksia voidaan sittemmin esimerkiksi listata. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 108–109.) Tässä tutkielmassa tarkoituksena oli selvittää, miten kompleksinen palvelujärjestelmä vaikuttaa rikoksilla oireilevan nuoren resilienssiin ja miten resilienssi on yhteydessä rikoksilla oireilevan nuoren tulevaisuuden suunnitelmiin. Tutkielman aineiston redusointi tapahtui

tiivistemällä haastatteluaineiston informaatiota. Taulukko 1. havainnollistaa tämän tutkielman aineiston redusointia.

Taulukko 1. Aineiston redusointi. (Mukaillen Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 110)

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetty ilmaus
”Kaikki näki et mä oon hyvä ihminen niine halus parempaan suuntaan”	Huomio nuoren vahvuuksiin
”Se oli semmonen tylsä paikka, mä en ymmärtänyt mikä sen pointti oli”	Esimerkit palvelujen merkityksen epäselvyydestä nuorelle
”Se oli kerran viikossa (tapaaminen). Se oli huono juttu. Piti säästää asiat.”	Esimerkit liian pitkästä odotusajasta

Seuraavassa analyysivaiheessa eli aineiston klusteroinnissa käydään läpi ne alkuperäisilmaukset, jotka aineistosta on koodattu. Klusteroitaessa aineistosta etsitään käsitteitä, jotka kuvaavat joko samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Käsitteet, jotka tarkoittavat samaa asiaa kootaan luokaksi ja tälle luokalle annetaan sen sisältöä vastaava nimi. Klusterointi on myös osa abstrahointiprosessia, joka toteutetaan aineiston klusteroinnin jälkeen. Abstrahointivaiheessa tunnistetaan tieto, joka on relevanttia tutkimuksen kannalta sekä tämän valikoidun tiedon perusteella luodaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 110–111.)

Aineiston klusteroinnissa etsittiin käsitteitä, jotka kuvasivat samankaltaisuuksia ja nämä samankaltaisuudet ryhmiteltiin. Ryhmittelyssä samankaltaisuudet myös värikoodattiin vihreällä tai punaisella sen mukaan, kuvasivatko ne resilienssiä edistävää vai estävää toimintaa. Taulukko 2. havainnollistaa tutkielman aineiston klusterointivaihetta.

Taulukko 2. Aineiston klusterointi. (Mukaillen Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 110)

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Kokemukset palvelujen opettavaisuudesta Rikosten seuraamusten tunnistaminen Aikuinen auttanut näkemään, miten toimia paremmin	Oman toiminnan muuttaminen
Keskustelu sosiaalityöntekijän kanssa Keskustelu psykologin kanssa Keskustelu ohjaajan kanssa	Terapeuttinen keskustelu
Esimerkit aikuisten huonosta käyttäytymisestä Esimerkit aikuisten uhkailusta Esimerkit aikuisten huutamisesta	Ammattilaisten epäasiallinen käytös
Palvelun merkitys nuorelle osittain selvä Palvelun merkitys nuorelle kokonaan epäselvä	Palvelujen merkityksen epäselvyys

Klusterointivaiheen jälkeen aineiston analysointia on edelleen jatkettu abstrahoinnin parissa muodostaen alaluokitteluista yläluokitteluja ja aina edelleen pääluokkia. Tuomen ja Sarajärven (2009, s. 112) mukaan yhdistelemällä käsitteitä saadaan tutkimuskysymyksiin vastauksia. Sisällönanalyysin kolmea edellä kuvattua vaihetta hyödynnettiin ensimmäisen tutkimuskysymyksen kannalta oleellisten ilmausten ja käsitteiden muodostamiseksi. Taulukko 3. kuvaa abstrahointivaihetta, jossa muodostetaan käsitteellisiä pääluokkia empiirisestä aineistosta.

Taulukko 3. Aineiston abstrahointi. (Mukaien Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 110)

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Luottamus Empatia	Ammattilaisten myötäeläminen	Henkinen tuki
Minäkuvan vahvistaminen Välittäminen	Ammattilaisten tuki	
Palvelujen merkityksen epäselvyys	Palvelujen epäselvyys	Palvelujen toteutuksen epäonnistuminen
Pitkät odotusajat Liian tiheät tapaamiset	Palvelujen odotusajat	
Palvelun toimimattomuus Turhalta tuntuvat palvelut	Palvelujen hyödyttömyys	

Toisen tutkimuskysymyksen (tulevaisuuden suunnitelmat) kohdalla aineiston analyysi on toteutettu resilienssiä koskevan aineiston analyysin perusteella. Näin on voitu muodostaa käsitys siitä, mitkä resilienssiä edistävät tai estävät tekijät ovat yhteydessä nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin.

Resilienssiin liittyvästä aineistosta on siis ensin sisällönanalyysin vaiheihin muodostettu tutkielman käsitteistö. Taulukko 4. kuvaa tässä tutkielmassa löydetyt resilienssiä estävät ja edistävät tekijät. Näitä tuloksia käsitellään tarkemmin luvussa 5.

Taulukko 4. Resilienssiä edistävät ja estävät tekijät.

Resilienssiä edistävät tekijät	Resilienssiä estävät tekijät
Henkinen tuki	Palvelujen toteutuksen epäonnistumien
Positiivinen vuorovaikutus	Ammattihenkilöiden epäasiallisuus
Palvelujen mahdollistama henkinen kasvu	Vuorovaikutuksen puute

Taulukossa 4. kuvattuja, sisällönanalyysin avulla syntyneitä käsitteitä, on hyödynnetty muodostettaessa käsitys ja tulkinta toisesta tutkimuskysymyksestä koskien resilienssin yhteyttä nuoren tulevaisuuden suunnitelmiin. Toisen tutkimuskysymyksen analyysin kohdalla on siis hyödynnetty teorialähtöistä sisällönanalyysia. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aiemman viitekehyksen, kuten käsitejärjestelmän avulla toteutetaan aineiston luokittelu (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 113). Tässä tutkielmassa aiempana viitekehyksenä käytettiin tutkielman aineistonanalyysistä syntyneitä käsitteistöä (kts. taulukko 4.) Tutkielman haastatteluaineisto on siis käyty vielä uudelleen läpi käsitteiden muodostamisen jälkeen ja tarkasteltu näihin käsitteisiin peilaten, miten resilienssiä edistävät tai estävät tekijät ovat yhteydessä nuorten sanoittamiin tulevaisuuden suunnitelmiin.

5 Tulokset

Tulokset kuvaavat klusteroinnin pohjalta syntyneet käsitteet tai kategoriat sekä näiden sisällöt (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 113). Tässä luvussa tuodaan esille, millaisia resilienssiä vahvistavia tai heikentäviä tekijöitä kompleksisessa palvelujärjestelmässä on havaittavissa rikoksilla oireilevan nuoren kohdalla. Tutkielmassa palvelujen tuottama resilienssi määriteltiin palvelujärjestelmän tuottamina ulkoisina tai sisäisinä resursseina, jotka ovat toimineet tukena yhteiskuntaan takaisin kiinnittymisessä. Lisäksi tässä luvussa esitetään myös, miten resilienssi on yhteydessä rikoksilla oireilevan nuoren tulevaisuuden suunnitelmiin. Tutkielman luotettavuuden lisäämiseksi tutkimustuloksia käsitteleviin kappaleisiin on lisätty suoria lainauksia nuorten haastatteluista.

5.1 Resilienssiä edistävät tekijät palvelujärjestelmässä

Henkinen tuki

Henkisen tuen kategoria pitää sisällään niin palvelujärjestelmän ammattihenkilöiden myötäelämisen kuin tuen. Ammattihenkilöiden myötäelämiseen sisältyy sekä luottamus että empatia. Luottamus syntyi muun muassa aikuisen luomasta hyvästä keskusteluyhteydestä sekä nuoren aidosta kuuntelemisesta. Luottamus on niin yksilöiden kuin yhteiskunnallisen hyvinvoinnin kannalta keskeinen asia. Luottamuksellisissa olosuhteissa yksilöt voivat toteuttaa itseään, kokea merkityksellisyyttä ja tarkoituksellisuutta elämässään ja tuntea itsensä onnellisiksi. (Kotkavirta, 2000, s. 66.)

H1: "Hyvät työntekijät ja pystyy puhua."

H2: "Ne ei puhunut sillee turhaa et mä en jaksais kuunnella. Ne puhu sillee, et niitä jaksaa kuunnella."

Myös ammattihenkilöiden empatia korostui nuorten haastatteluissa osana henkisen tuen kategoriaa. Empatia näytti välittyvän nuorille aikuisten välittävän ja ymmärtävän toiminnan kautta. Nuoret kuvailivat henkistä tukea tarjonneiden ammattihenkilöiden myös olevan mukavia ja reiluja, sekä osoittavan armollisuutta nuoria kohtaan.

H1: "Mun sossu oli tosi mukava, ja se anto mulle tosi paljon armoo."

H2: "Se oli reilu. Se kuunteli mua."

H3: "Se (ammattihenkilö) ymmärtää asioit nii hyvin."

Henkisen tuen kategoriaan sisältyi myös sellainen ammattihenkilöiden tuki, mikä vahvisti nuoren minäkuvaa. Eräs nuorista esimerkiksi kuvaili, että ammattihenkilö oli osoittanut nuorelle, että tällä on vielä mahdollisuus muuttaa elämänsä suuntaa. Nuoren kuvailun perusteella vaikuttaa, että aikuiset hänen ympärillään olivat toimineet ikään kuin peilinä, joka vahvisti nuorelle tämän identiteettiä moraalisenä, hyväkäyttöisenä toimijana. Yksi nuorista myös sanoitti, että ammattihenkilöiden tukeen liittyi toiminta, joka välitti nuorelle tunteen siitä, että aikuinen ajattelee hänen parastaan.

H1: "Se anto mulle mahdollisuuden niinku korjaa viel raiteet... ja se näki et mus on viel jotain. Huomas et kaikki näki et mä oon hyvä ihminen nii ne halus parempaa suuntaan."

H2: "... se ajatteli mun parasta aina."

Positiivinen vuorovaikutus

Toisena kategoriana aineistosta nousi esiin positiivinen vuorovaikutus. Positiivinen vuorovaikutus pitää sisällään niin terapeutin keskustelun sekä yhdessä tekemisenkin.

Vastauksissaan nuoret toivat esille, että heille merkityksellistä on ollut hyvä keskusteluyhteys jonkun tietyn ammattihenkilön kanssa. Ammattihenkilöt, keille nuoret

kokivat puhumisen tärkeäksi, vaihtelivat, mutta useassa vastauksessa toistui terapeutin keskustelun tärkeys. Keskusteluyhteys nuoren ja aikuisen välillä tulee esiin myös edellisessä henkisen tuen kategoriassa. Tässä tutkielmassa tuloksia on kuitenkin tulkittu niin, että aikuisen rakentama hyvä keskusteluyhteys, joka liittyy siis nimenomaan henkisen tuen kategoriaan, synnyttää luottamusta, jonka pohjalta keskusteluyhteys on mahdollista syventää terapeuttisempaan keskusteluun. Näin ollen keskusteluyhteys tulee tuloksissa esiin kahdessa kategoriassa, mutta niiden merkitykset ovat erilaisia – toinen pohjustaa, toinen syventää vuorovaikutusta.

H1: ”Sosiaalityöntekijä, sen kans pysty puhuu.”

H2: ”Mul oli sellanen oma (psykologi). Mä tykkäsin siit, siit oli nii paljon apuu, pääs puhumaan. Vaikeist asioist.”

H4: ”Erityisluokkal oma opettaja. Kyl siihen luotti paljon. Pysty siihen kääntyy aina, jos oli jotain huolia.”

H5: ”Mun oma poliisi”

Positiivisen vuorovaikutuksen kategoriaan liittyen nuoret toivat myös esiin yhdessä tekemisen merkityksen. Useissa nuorten vastauksissa toistui yhdessä tekeminen niin ammattihenkilöiden kuin myös muiden ympärillä olevien nuorten kanssa. Eräs nuori kuvaili esimerkiksi itselleen merkitykselliseksi sen, että ammattihenkilöt etsivät yhdessä hänen kanssaan tälle nuorelle merkityksellistä toimintaa, ja olivat valmiita toteuttamaan sitä yhdessä nuoren kanssa. Nuorten vastauksista nousi esiin, että erilainen toiminta, kuten ammattihenkilöiden kanssa ruokailu, muu toiminnallinen tekeminen sekä harrastuskokeilut nähtiin tärkeinä.

H1: ”Tehtii kaikkee toimintaa.”

H2: ”Haluuks tehdä jotain, haluut sä lähtee tai jotain... (ohjaajat kysivät). Ja kattoo mitä mä halusin eniten.”

H3: ”Joo meil oli sen (ammattihenkilön) oma ryhmäki ja mentii aina välil johonkin sen ryhmän kaa ja tälle.”

H4: "...mentii aina välil johonkin sen ryhmän kaa ja tälle. Saatii just leffalippui ja tälle. Joskus käytii syömäs ja sitte myös käytii tekee jotain uusii juttuja, esimerkiks jotain harrastuksii tai sitten mentiin jonnekin."

Yksi nuorista myös kuvaili, kuinka palvelujen tarjoamien harrastuskokeilujen myötä löytynyt urheiluharrastus motivoi parempaan käyttäytymiseen pitäen nuoren poissa rikosten parista. Toinen nuorista puolestaan toi esiin harrastusten tärkeyden kertoen aikomuksensa palata takaisin harrastusten pariin. Nuori kuvaili harrastuksen olevan hänelle ainoa apukeino rikos- ja päihdeoireilun lopettamiseksi.

H1: "Pikkuhiljaa lähtenyt paremmaks. Sillee tosi paljon paremmaks, esim. just urheiluu ja sali, et ei enää hengaille tuol ympäriinsä ja pelleile."

H6: "Harrastus on se mikä auttaa. Se on ainoa asia. Mä oon aina tiennyt et se on ainoa, mikä pystyy oikeesti lopettaa kaikki. No nyt mä tarviin sitä eniten."

Palvelujen mahdollistama henkinen kasvu

Kolmanneksi resilienssiä edistäväksi kategoriaksi aineiston analyysin perusteella muodostui nuorten kokema henkinen kasvu, jonka eri palvelujen asiakkuus oli heille mahdollistanut.

Nuoret toivat haastatteluissaan esille, että erilaisten palvelupolkujen läpi käyminen, esimerkiksi rikosoikeudellinen prosessi, sisältäen poliisin kuulustelut sekä oikeusprosessin, ja muiden tahojen ammattilaisten kanssa asioiminen, olivat saaneet nuoret näkemään oman käyttäytymisensä uudessa valossa ja tarkastelemaan tarkemmin oman toimintansa seurauksia. Nuoret esimerkiksi kuvailivat tiedostavansa, että rikokset johtavat uudelleen poliisin kuulusteluihin ja käräjille. Nuoret vaikuttivat ymmärtävän tämän olevan raskas prosessi ja siten miettivänsä vaihtoehtoisia tapoja toimia. Eräs nuorista toi lisäksi esiin, että osana rikosprosessia aikuisten kanssa keskustelu on auttanut häntä näkemään asioita uudessa valossa.

H1: "Ja sit se meniskin taas poliisille ja sit alkais taas sun muut käräjät ja noi, ei se oo oikee ratkasu siihen... Poliisit kaikki noi läpi ja paljo kaikkee... sit alko ajatusmaailma enemmän aukee pääs, et sit tajus et tää ei oo oikeest hyvä."

H4: "Se et on pitänyt keskustella aikuisten kanssa asioista. Sit samal on tullut esiin juttui, mitkä on niinku herättänyt."

Rikosoikeudelliseen prosessiin liittyvien palvelujen avulla nuoret olivat myös alkaneet ymmärtämään paremmin käyttäytymisensä syy-seuraussuhteita sekä pyrkimään oman toimintansa muuttamiseen. Vastauksissaan nuoret toivat esiin esimerkiksi alkaneensa ymmärtää, että parempi elämä vaatii toisenlaisia toimia kuin heillä on ollut tähän asti. Vastauksista ilmeni myös, että nuori oli jo saattanutkin elää pidempään toisenlaisten arvojen mukaisesti. Yksi nuorista myös sanoitti, että rikosprosessiin sisältyvät palvelut ovat olleet opettavaisia ja osoittaneet hänelle, ettei niiden pariin joutuminen ole tavoiteltavaa.

H1: "Kyl se on sillee, et jos sä haluat paremman elämän, ni kyl sun pitää alkaa sit vähän niinku menee paremman puolelle."

H3: "Verrattun mitä mä olin pari vuot sitte, mä oon ihan eri ihminen nykyää..."

H4: "Jos on ollut putkassa vaik niin kyl siin tulee se heti mielee et tänne ei enää halua. Toi kaikki oikeus ja oikeudenkäynti ja nää, ni kyl ne on sillee opettavaisii samaa aikaa."

Sen lisäksi, että jo itse palvelujen asiakkaana oleminen oli saanut nuoret miettimään käyttäytymistään ja toimintamallejaan, niin myös erilaiset sanktiot, joita nuorille määrättiin, laittoivat nuoret ajattelemaan uudelleen toimintaansa sekä myös tulevaisuuttaan. Nuorten vastauksissa tuli esimerkiksi esiin paitsi heidän saamansa tuomiot mutta myös rikoksista aiheutuvat rikosrekisterimerkinnät sekä sakkorangaistukset. Osa nuorista pohti vastauksissaan myös näiden sanktioiden

merkitystä muun muassa työnhakuunsa ja osa kertoi katuviikoksi saamiensa sanktioiden vuoksi.

H2: "Nyt me venataan käräjäoikeutta... varmaa mul tulee ehdonalaista... Ja ehdonalaiset näkyy viis vuotta rekisterissä."

H4: "Se tuomio on opettavainen ja mitä siit tulee yleensä sakkooki ja sit se vaikuttaa työnhakuun, kun siit tulee rikosrekisteriin merkintä nii kyl siin vaihees alkaa tajuu et nyt ei kannata tehdä tällasta."

H5: "Piti maksaa vahingonkorvauksia. No mä kadun, et mä oon tehnyt tommosii juttuja."

5.2 Resilienssiä estävät tekijät palvelujärjestelmässä

Palvelujen toteutuksen epäonnistuminen

Nuorten resilienssiä estäväksi tekijäksi aineistosta nousi esiin ensinnäkin palvelujen toteutuksen epäonnistuminen. Palvelujen toteutukseen liittyvä epäonnistuminen ilmeni erilaisin tavoin. Nuorten vastauksista välittyi esimerkiksi, etteivät nuoret aina ymmärtäneet ollenkaan tai ymmärsivät vain osittain, miksi he olivat jonkin palvelun asiakkaita.

H1: "En mä muuten ymmärrä miks mä menin sinne ain. Et se oli ihan turhaa mun mielest. Se oli semmonen tylsä paikka tai mä en ymmärtänyt mikä sen pointti oli."

Lisäksi nuorten vastauksissa palvelujen toteutuksen epäonnistumiseen liittyen tuli esiin, että jokin palvelu saatettiin kokea täysin toimimattomaksi itselle, mikä aiheutti turhautumista. Nuoret kuvailivat vastauksissaan palvelujen toimimattomuutta muun muassa ilmaisten, ettei jokin palvelu tuntunut heille sopivalta tai palvelu oli turha, koska se ei tarjonnut nuorelle mitään uutta tai se koettiin huonoutensa takia turhaksi.

H1: "Sekää ollu pitkää et mä kävin hetken, mut ei se ollut mun juttu."

H3: "Siis oikeesti se oli turha paikka mulle. Siis mulle selitettii asioita, mikä on mulle nii ilmiselvää ja tälle."

H4: "Se (palvelu) ei ollut mikään hyvä et, se oli periaattees turha."

Lisäksi nuoret toivat esiin myös palvelujen odotusaikoihin liittyviä ajatuksia. Näissä vastauksissa tuli esiin niin liian pitkät odotusajat kuin myös yhtä lailla liian tiheäkin tapaaminen jonkin ammattihenkilön kanssa. Kumpikin tapaamisaikoihin liittyvä ääripää osoittautui nuorten vastauksissa palvelujen epäonnistumista kuvaavaksi tekijäksi.

H1: "Ku oli tapaamisii aika paljon, nii se sit alko vähän ärsyttää."

H2: "Se (tapaaminen) oli kerran viikossa. Se oli huono juttu. Piti säästää asiat. Piti kertoa myöhemmin."

Palvelujen toteutuksen epäonnistumiseen liittyen osa nuorista toi myös esiin näkemyksiään siitä, että kaikista auttajatahoista huolimatta he olivat jääneet palvelujärjestelmässä yksin päihteiden käyttöön tai rikollisuuteen liittyvien haasteidensa kanssa. Nuoret esimerkiksi kuvailivat, etteivät he olleet saaneet mistään tukea tai osoittivat puheissaan merkittävää roolia omalle toimijuudelleen kuvaten, ettei mikään palveluista voi auttaa lopettamaan oireilua vaan ainoastaan nuori itse voi tehdä jotain asialle.

H2: "Ei oo (tukea). Mä vaan ite sanon et mä lopetan ja tälle."

H6: "Mikää niist (palveluista) ei pysty pistää sua lopettaa, ellei sit ite. Se on niinku musta kii."

Ammattihenkilöiden epäasiallisuus

Toiseksi omaksi kategoriakseen aineistosta muodostui nuorten kuvailema ammattihenkilöiden epäasiallisuus. Vastauksissaan nuoret toivat esiin ammattihenkilöiden osoittamaa epäasiallista käytöstä, jota olivat palvelujärjestelmän asiakkaina kohdanneet. Nuoret kuvailivat muun muassa kohtaamiensa aikuisten osalta yleistä huonoa käytöstä, uhkailua sekä myös huutamista normaalin puhutavan sijaan.

H1: "Ne (ammattihenkilöt) käyttäytyi ihan sikamaisesti."

H1: "Se vähän aina uhkaili tällee näin, mistä mä en tykännyt yhtää."

H2: "Noi huutaa, tiät sä."

H6: "Mä en jaksanut kuunnella sen (ammattihenkilön) uhkailua. Se uhkaili niin paljon."

Osana ammattihenkilöiden epäasiallista käyttäytymistä jotkut nuorista toivat haastattelussaan myös esiin kokemuksiaan siitä, että heidän käyttämissään palveluissa oli sivuutettu heidän todellinen ikänsä. Nuorten iän sivuuttaminen palvelujen piirissä oli johtanut nuorille epämiellyttäviin kokemuksiin. Vastauksissaan nuoret kuvailivat, että heidän saamansa kohtelu ei huomioinut heidän ikätasoaan ja sitä myöten sietokykyä suhteessa annettuun päätökseen tai siitä koituviin seurauksiin, minkä nuoret kokivat raskaasti. Nuoret kuvailivat kokemuksiaan kidutuksena ja jatkuvana yksinolona.

H2: "No ku mä olin siel olin alaikäinen, lapsi. Sille ei ehk välttämättä tarvii noi pahaa kidustusta tehdä."

H6: "Mä olin alaikäinen, ne laitto mut aikuisten kans samaa osastoo. Mä en saa olla niitten kaa, ku mä olin alaikäinen. Sit käytännössä mä olin koko ajan vaa yksin."

Vuorovaikutuksen puute

Kolmanneksi ja viimeiseksi resilienssiä estäväksi kategoriaksi muodostui vuorovaikutuksen puute. Nuorten kuvaama vuorovaikutuksen puute ilmeni sekä nuorten vaikuttamismahdollisuuksien, kommunikaation sekä toiminnan puutteena.

Vaikuttamismahdollisuuksiinsa liittyen nuoret toivat ensinnäkin vastauksissaan esille ymmärryksensä ja hyväksyntänsä siitä, ettei nuorilla itsellä ole kaikkiin asioihinsa vaikutus- tai päätäntävaltaa. Nuoret esimerkiksi kuvailivat ymmärtävänsä, että ammattihenkilöillä on tiettyjä velvollisuuksia ja että tiettyjä asioita toteuttaessaan ammattilaiset tekevät vain työtään.

H1: "Se ei halunnut laittaa mua mihinkään laitokseen, mut se oli sen velvollisuus."

H4: "Et tokihan voi olla semmosiiki syitä, mis nuori ei voi tai et vaik nuori haluiski päättää..."

H6: "No kyl se on niiden työ varmaa, et niitten pitää ilmottaa."

Vaikka nuoret osoittivat ymmärtävänsä ammattihenkilöiden päätösvallan, toivoivat he kuitenkin edes osittaista mahdollisuutta vaikuttaa omiin asioihinsa. Eräs nuorista toi vastauksissaan esiin kokemuksiaan siitä, ettei hänellä palvelujärjestelmän asiakkaana ole ollut lainkaan mahdollisuutta vaikuttaa asioihinsa.

H4: "Jossain asioissa pitäis antaa ehk enemmän valinnan... tai et sais nuoret päättää joistain asioista iteki."

Vaikuttamismahdollisuuksien osalta nuoret toivat myös esiin kokemuksiaan näennäisestä kuulemisesta, jolla ei kuitenkaan loppujen lopuksi ollut merkitystä nuoren arkeen. Nuorta oli esimerkiksi saatettu kyllä kuulla mielipidettä kysyen, mutta nuoren mielipiteet eivät koskaan muuttuneet konkreettisiksi toimiksi. Yksi nuorista myös

painotti vastauksissaan, että nuoria ei voi ainoastaan käskyttää, koska tällaisella toiminnalla ei muuteta mitään. Nuoren mielestä oleellista oli nimenomaan kysyä nuoren mielipidettä asioihin.

H4: "Kyl aina kuultii mun mielipiteet, mut ei ne sillee vaikuttaneet mihinkään."

H6: "Asiat ei koskaa parannu, jos sanota avaa et tee, eikä koskaa kysytä sen (nuoren) mielipidettä."

Vuorovaikutuksen puutteiden kategorian toiseen osa-alueeseen, kommunikaation puutteisiin liittyen nuorilla oli kokemuksia siitä, ettei luottamuksellista ja merkittävää keskusteluyhteyttä aikuisen kanssa ollut saavutettu. Vastauksissaan nuoret toivat esimerkiksi esiin kokemuksiaan siitä, että keskustelumahdollisuus oli rajattu niin, että tietyn ammattihenkilön kanssa puhuttiin vain tietyistä asiasta. Vastauksissa tuli myös esiin kokemuksia siitä, että aikuisen kanssa evätty keskusteluyhteys oli aiheuttanut nuorelle tunteen siitä, ettei hänestä olla kiinnostuneita. Samalla myös eräs nuorista korosti, kuinka aikuisten on nimenomaan oleellista keskustella nuorten kanssa.

H1: "No ei pystynyt puhuu sillee kunnol. Vaa just rikoksista ja sun muista... et se oli se."

H2: "Ne (ammattihenkilöt) sais enemmän puhuu niitten nuorten kaa. Ne niinku oli sellaset... niit ei paljon kiinnostanu tiätsä."

H6: "Ainoo asia on se, et pitää keskustella nuorten kanssa."

Vaikuttamismahdollisuuksien sekä kommunikaation puutteiden lisäksi vuorovaikutuksen puutteiden kategoriaan sisältyi nuorten kokemukset toiminnan puutteesta. Toiminnan puutetta nuoret kuvasivat kertoen, ettei heillä ollut mielekästä tekemistä palvelujen asiakkaana ja että mielekkään toiminnan pariin löytääkseen nuoret olisivat kaivanneet aikuisten ohjausta. Nuorten vastauksissa tuli myös muun muassa esiin, että harrastukset ovat olleet nuoren toiveissa, mutta jonkin harrastuksen

kokeileminen yksin oli ylittänyt nuoren voimavarat, ja siten kokeilut ja säännöllisen harrastuksen aloitus oli jäänyt.

H1: ”Mä koko ajan halusin mennä (aloittaa harrastuksen), koko ajan halusin, mut se oli vaikee, ei kukaa lähteny mun kaa.”

H2: ”Nii ne ei ehdotellut mitää tekemistä.”

H6: ”Ku mä oon lopettanut, sen jälkee se oli mulle vaikee aloittaa (harrastus).”

5.3 Resilienssi ja nuoren tulevaisuuden suunnitelmat

Tässä tutkielmassa jokaiselta haastatellulta rikoksilla oireilevalta nuorelta kysyttiin haastattelun lopuksi, minkälaisia tulevaisuuden suunnitelmia heillä on. Tutkielman toisella tutkimuskysymyksellä pyrittiin syventämään ensimmäistä tutkimuskysymystä, tarkastelemalla resilienssin vaikutusta nuoren tulevaisuuden suunnitelmiin.

Esimerkiksi Kolar ja muut (2015) ovat tutkineet marginaaliryhmien parissa oman tulevaisuuden visioimista. Kirjoittajien (2015) mukaan marginaaliryhmissä tulevaisuuden visioiminen saatetaan kokea usein vaikeaksi. Haastatellut eivät esimerkiksi ole halunneet kuvitella tulevaisuuttaan tai ovat pelänneet epäonnistumista niin, ettei tulevaisuutta ole haluttu lainkaan sanoittaa. Tulevaisuuden tavoitteisiin on saattanut liittyä näillä haastatteluryhmillä Kolarin ja muiden (2015) mukaan ristiriitaisia tunteita, epävarmuutta sekä epäonnistumisen pelkoa.

Rikoksilla oireilevien nuorten tulevaisuuden suunnitelmien tarkastelun puolesta tässä tutkimuksessa puhuu olemassa oleva teorian tieto. Esimerkiksi Zhangin ja muiden (2020) mukaan toivoa voidaan pitää suojaavana tekijänä merkittäviä vastoinkäymisiä kokeneiden kohdalla. Kirjoittajien (2020) mukaan usko parempaan tulevaisuuteen on yhteydessä siihen, että yksilö kokee muun muassa vähemmän avuttomuutta. Myös Stoddardin ja muiden (2010) mukaan aikaisemmat tutkimukset ovat yhdistäneet

korkean toivottomuuden oman tulevaisuuden suhteen väkivaltaiseen käyttäytymiseen nuoruudessa. Myös Robbinsin ja Bryanin (2004) tutkimuksessa todettiin positiivisen tulevaisuusorientaation olevan yhteydessä muun muassa vähäisempään huumeiden käyttöön ja vähemmän riskialttiiseen käyttäytymiseen. Lisäksi Prince (2014) kirjoittaa tutkimuksessaan, että se miten nuoret käsittävät ja esittävät tulevaisuutensa – täynnä positiivista potentiaalia tai rajoitteita ja negatiivisia näkymiä – on yhteydessä nuorten kehityskaareen. Princen (2014) mukaan nuoruus on kehityksellinen vaihe, jossa tulevaisuuden suunnittelulla on keskeinen rooli. Tulevaisuus tavoitteineen, toiveineen, pelkoineen ja uhkineen muodostaa viitekehyksen ja ohjenuoran yksilön identiteetin kehittymiselle. Lyhytnäköinen ajattelutapa nuoruudessa tai ”en ehkä ole täällä huomenna” -tyyppinen ajattelu on yhdistetty kohonneeseen riskialttiiseen käyttäytymiseen ja matalampaan koulutukseen.

Tulevaisuusorientoituneisuus käsittää yksilön ajatukset, suunnitelmat, motivaation, toiveet ja tunteet omasta tulevaisuudesta. Tulevaisuusorientoitunut näkökulma tulevaisuuteen tarjoaa pohjan tavoitteiden asettamiselle ja suunnitelmien tekemiselle. Toiveikas käsitys omasta tulevaisuudesta mahdollistaa positiivisen kehityksen nuoruudessa ja onnistuneen siirtymän aikuisuuteen. (Stoddard ja muut, 2010.) Aronowitz (2005) osaltaan muistuttaa tutkimuksessaan myös tulevaisuuden suunnitelmien yhteiskunnallisesta merkityksestä; mikäli nuoriso näkee mahdollisuuksia ainostaan rikollisessa toiminnassa, menettää yhteiskunta nuorten potentiaalin ja joutuu maksamaan rikollisen käyttäytymisen aiheuttamia kustannuksia.

Tässä tutkielmassa haastatelluista kuudesta nuoresta jokainen kertoi kysyttäessä jotakin tulevaisuuden suunnitelmistaan. Suurimmalle osalle nuorista tulevaisuuden suunnitelmia koskevaan kysymykseen vastaaminen ei tuottanut havaittavia vaikeuksia. Suurin osa haastatelluista nuorista vaikutti visioivan mielellään tulevaisuuttaan, ja heillä oli varsin konkreettisia suunnitelmia esitettävänä. Nuorten tulevaisuuden suunnitelmat näyttivät positiivisessa valossa niiden ollen linjassa yhteiskuntaan kiinnittymisen aikeiden kanssa. Osalla nuorista oli hyvinkin tarkkoja suunnitelmia tulevaisuudestaan; nuoret olivat esimerkiksi jo laskeneet valmistumiseen ja mahdollisesti armeijaan kuluvan ajan,

miettineet rikosrekisterimerkinnän poistumisen ajankohtaa ja suunnittelivat työnhakuaan näihin tekijöihin peilaten.

H1: "No oma kämppä ja auto, työt mist pitää, harrastus... ja perhe."

H2: "Lukio, armeija."

H3: "Kiertää maailmaa ja tälle. Ja nauttii elämästä. Ostaa ittelleni asioita. Täs koulus ja sit perustaa joku firma."

H4: "Käydä ammattikoulu loppuu, sit armeijaa ja sen jälkee duunii."

H5: "Et mä käyn töissä ja pidän hyvän elämän. Täytyy käydä koulus ja ettei tee enää mitää rikoksi."

Positiivisten näkymien lisäksi yksi haastatelluista nuorista sanoitti, että tulevaisuuden suunnitelmia koskeva kysymys on vaikea. Kyseinen nuori toi esiin huolensa siitä, että suunnitelmia tehdessä on mahdollisuus pettymyksiin. Nuori koki epävarmuutta, mutta pystyi tästä huolimatta sanoittamaan tulevaisuuden suunnitelmiinsa koulun käynnin ja harrastuksen jatkamisen.

H6: "Toi on vaikee kysymys. Sit mä alan tekee kunnon suunnitelmii, sit myöhemmin pettyy. Sen takii mä en halua tehä mitää kunnon suunnitelmia. Mä vaa jatkan harrastusta, ja sillee et on kouluu. Koitan kattoo mihin se vie."

Kaiken kaikkiaan nuorten tulevaisuuden tavoitteet olivat varsin ikätyypillisiä, liittyen koulun loppuun saattamiseen, töiden aloittamiseen ja itsenäistymiseen. Osa nuorista toi myös armeijan käymisen esiin tulevaisuuden suunnitelmissaan. Nuorten vastauksissa tuli myös esiin elämästä nauttiminen, hyvän elämän eläminen sekä myös materia, kuten auton tai muiden nimeämättömiksi jääneiden asioiden ostaminen itselleen. Vastauksia hyvästä elämästä tarkennettaessa nuoret kertoivat, että he haluavat esimerkiksi matkustella sekä pysyä erossa rikoksista. Tulevaisuuden suunnitelmien osalta nuorten vastauksissa tuli myös esiin Kolarin ja muiden (2015) kuvaamat, marginaaliryhmille tyypilliset ristiriitaisuuden ja epäonnistumisen pelkoon liittyvät tuntemukset tulevaisuuden viisointiin liittyen.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä sosiaali- ja terveyshallintotieteellisessä pro gradu -tutkielmassa tarkoituksena oli selvittää, millainen vaikutus kompleksisella palvelujärjestelmällä on rikoksilla oireilevan nuoren resilienssiin, ja kuinka resilienssi on yhteydessä rikoksilla oireilevien nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin ja siten yhteiskuntaan kiinnittymiseen.

Ensimmäinen tutkimuskysymys keskittyi siihen, miten palvelujärjestelmän palvelut edistävät tai estävät nuorten resilienssiä. Tutkielman tavoitteena oli tuoda esiin näkökulma siitä, että myös kompleksisella palvelujärjestelmällä on vaikutuksena yksilön, tässä tapauksessa rikoksilla oireilevan nuoren, resilienssiin. Erityisesti paljon palveluja käyttävien nuorten resilienssin ei voida ajatella olevan erillään yhteiskunnan tarjoamien palvelujen toimivuudesta ja saatavuudesta. Esimerkiksi Guimaraesin (2018) mukaan yksilön resilienssin ilmentyminen voidaan nähdä nimenomaan vuorovaikutuksena ympäristön resurssien kanssa.

Kompleksisen palvelujärjestelmän vaikutuksen tutkimista riskiryhmän nuoriin voidaan pitää perusteltuna, jotta palveluja ja interventioita voidaan kehittää sellaisiksi, että ne edistävät nuorten resilienssiä ja edesauttavat siten nuorten kiinnittymistä takaisin yhteiskuntaan. Tämän tutkielman toisen tutkimuskysymyksen avulla pyrittiin syventämään resilienssin merkitystä tarkastelemalla sen ilmentymisen yhteyttä nuoren tulevaisuuden suunnitelmiin eli sitä, miten resilienssi on mahdollisesti yhteydessä yhteiskuntaan kiinnittymisen aikeisiin. Tarkoituksena oli selvittää, miten nuoren tulevaisuuden suunnitelmat ovat yhteydessä palveluista saatuun tai saamatta jääneeseen resilienssiin.

Tutkielman tutkimuskysymyksiin pyrittiin vastaamaan kvalitatiivisen tutkimusotteen avulla. Aineistona on hyödynnetty tutkimusmateriaalia, mikä kuuluu Vaasan yliopiston ja Aseman Lapset ry:n yhteiseen Palvelujen pirunpolskasta nuorten nuotteihin - tutkimushankkeeseen, joka toteutetaan vuosina 2021–2022 Koneen Säätiön

rahoittamana. Haastateltavat nuoret ovat Aseman Lapset ry:n hankkeiden kautta haastatteluun osallistuneita nuoria. Tässä luvussa nivotaan yhteen edellisessä luvussa esitettyjä tutkimustuloksia niin teorian kuin empiriakin osalta.

Kompleksisen palvelujärjestelmän vaikutus yksilön resilienssiin

Tämän tutkielman teoriaosuudessa käsiteltiin kompleksisuusteoriaa sekä resilienssin käsitettä. Kompleksisuusajattelu pohjautuu käsitykseen, jossa tutkimuksen kohde ymmärretään kokonaisuutena. Kompleksisuusajattelussa lähtökohtana on oletus siitä, että vuorovaikutussuhteissa (niin ihmisten kuin organisaatioiden) on edellytyksiä vaikeasti ennakoitavaan, emergenttiin ja arvaamattomaan kehitykseen (Puustinen & Jalonen, 2020, s. 33). Kompleksisuusajattelussa korostuu siten muun muassa systeemin osien itseorganisoitumisen vuoksi tapahtuva emergenssi, sekä asioiden yhteenkietoutuneisuus. Kompleksisuusajattelussa kokonaisuus on siis jotain muuta kuin osiensa summa, eikä näin ollen asioita voida ymmärtää tarkastellen niitä yksitellen tai pilkkomalla ne osiin.

Kompleksisuusajattelua on hyödynnetty tämän tutkielman viitekehystenä, sillä se mahdollistaa moniulotteisen palvelujärjestelmän laajemman tarkastelun. Tässä tutkielmassa keskitytään rikoksilla oireilevan nuoren palvelujärjestelmään, johon tutkielmassa sisällytettiin niin terveydenhuollon, sosiaalihuollon kuin rikos- ja oikeusprosesseihin liittyvät palvelut (huolto- ja oikeusmalli). Kaikki edellä mainitut palvelut kietoutuvat tiivistä yhteen rikoksilla oireilevan nuoren palveluverkostossa, eikä niistä yhtäkään ole siten ollut mielekäästä rajata tutkielman ulkopuolelle.

Rikoksilla oireilevan nuoren palvelujärjestelmän kokonaisuudessa kompleksisuus ilmenee riskinä pudota palvelujen väliin, sillä palvelut on profiloitu tietynlaisille, tietyssä elämäntilanteessa oleville asiakkaille ja siten asiakkaan kokonaisvaltaisen tilanteen hahmottaminen on haastavaa. Lisäksi palvelujärjestelmässä esiintyy palvelujen eriytymistä perus- ja erityispalveluihin. Tämän vuoksi joillakin palvelutahoilla on tiukkoja

poissulkukriteerejä, mikä aiheuttaa palvelutaakan kasaantumista toisaalle palveluissa. Lisäksi jokaisella palvelutaholla asiakkaan asioita hoidetaan yksi kerrallaan, jokaisen toimijan vastaten asiakkaan asioista omista lähtökohdistaan. Palvelujärjestelmän kompleksisuus ilmenee monitahoisina ja moninaisina palveluina sekä eriytyneinä ja pilkottuina palveluina, joiden vaikutuksesta asiakkaalla on vaihtelevia palvelutilanteita sekä usealla toimipisteellä asiointia. Tämän lisäksi asiakas altistuu byrokratialle ja häneltä vaaditaan vahvaa itseohjautuvuutta palvelujen käyttäjänä.

Tutkielmassa haluttiin selvittää, miten palvelujärjestelmän kompleksisuus vaikuttaa rikoksilla oireilevan nuoren resilienssiin. Resilienssin käsite itsessään on kontekstisidonnainen, mutta resilienssillä tarkoitetaan tyypillisesti palautuvuus- ja sopeutumiskykyä. Resilienssiin liittyy yleensä kaksi komponenttia, eli vastoinkäymisen kokemus ja siitä palautuminen. Vastoinkäyminen ymmärretään tutkielman kontekstissa rikoksilla oireiluna ja siitä palautuminen yhteiskuntaan kiinnittymisenä.

Yksilön resilienssi muodostuu useasta tekijästä ja on dynaaminen, elämäkokemusten kautta muokkaantuva tila, jota on mahdollista kehittää kautta elämän. Yksilön resilienssi on myös vahvasti yhteydessä yhteiskunnan instituutioihin ja palveluihin, sekä näiden saavutettavuuteen. Yksilöä tukevat yhteiskunnan palvelut sekä puolueeton viranomaiskohtelu ja lainsäädäntö ovat merkityksellisiä yksilön resilienssin kannalta.

Mikä resilienssiä edistää?

Resilienssiä koskevassa teoriaosuudessa resilienssin kuvattiin sisältävän niin sisäisiä kuin ulkoisiakin resursseja (Bacikova-Sleskova, 2015). Resilienssiä koskeva teoriatieto osoittaa myös, että yksilön resilienssin resursseiksi voidaan lukea muun muassa niin psykologiset, fysiologiset kuin sosiaalisetkin resurssit (Hyvönen ja muut, 2019, s. 27). Myös tämän tutkielman empiria nosti esiin, kuinka resilienssi muodostuu erilaisista tekijöistä. Rikoksilla oireilevien nuorten haastatteluissa selvisi, että palvelujärjestelmän

resilienssiä edistävät resurssit ovat ammattihenkilöiden nuorelle tarjoama henkinen tuki, positiivinen vuorovaikutus sekä palvelujen nuorelle mahdollistama henkinen kasvu.

Resilienssiä edistäviksi tekijöiksi tutkielman tuloksissa ilmeni ammattihenkilön henkisen tuen merkitys välittävän, keskusteluyhteyttä rakentavan, ymmärtävän ja nuorta aidosti kuuntelevan ammattihenkilön toiminnalla, joka vahvistaa nuoren minäkuva ja ajattelee nuoren parasta. Tulokset ovat linjassa teoriaosuudessa esimerkiksi Moksnesin ja Hauganin (2018) esittämän näkemyksen kanssa siitä, että yksi resilienssin ominaisuus on juuri kannustava sosiaalinen ympäristö perhe-elämän ulkopuolella.

Tutkielman empirian kautta nousi myös esiin positiivisen vuorovaikutuksen merkitys. Tulosten mukaan osana positiivista vuorovaikutusta palvelujärjestelmä edistää nuoren resilienssiä siten, että se mahdollistaa nuorten harrastuskokeilut ja mielekkään toiminnan yhdessä ammattihenkilöstön kanssa. Resilienssiä koskeva teoriaosuus ei suoraan nostanut esiin tämänkaltaista, mielekkään toiminnan yhteyttä resilienssiin. On kuitenkin edelleen huomioitava, että resilienssiä koskeva teoria painottaa resilienssin muotoutumisen olevan monitahoista, ja että siihen liittyy vahvasti muun muassa sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät, minkä osalta resilienssiin liittyvän teorian voidaan ajatella laajemmassa merkityksessä tukevan myös empirian havaintoja positiivisen vuorovaikutuksen merkityksestä resilienssille.

Tutkielman empirian perusteella mielekkään toiminnan yhteydessä oleellista on paitsi nuoren ohjaus mieleisen toiminnan pariin, mutta myös se, että ammattihenkilöt kulkevat nuorten kanssa mukana toiminnoissa. Tämän osalta tutkielman empirian voidaan ajatella olevan yhteneväinen teorian kanssa, sillä resilienssin ilmenemiseen vaikuttaa osaltaan myös yksilön pätevyys hyödyntää saatavilla olevia resursseja (kts. Hyvönen ja muut, 2019, s. 27). Näin ollen tutkielman empiria osoittaa osaltaan, että pelkkien resurssien olemassaolo ei riitä resilienssin saavuttamiseen, vaan syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta on nimenomaan tuettava resurssien käyttämiseen. Nuoret esimerkiksi toivat haastatteluissaan esiin halunsa harrastaa jotakin, mutta samalla osa nuorista toivoi, että heillä olisi joku, joka heidän kanssaan lähtee

harrastamaan. Empiriaa teoriaan peilaten näyttää siis siltä, että nuoren ei voida olettaa ilmentävän resilienssiä, mikäli hän ei ole pystyväinen hyödyntämään ympäristönsä resursseja.

Teoriaosuudessa esiin tullut näkökulma siitä, että palvelut, joissa nuori saa sosiaalista tukea ja uskoa pärjäämiselleen saivat vahvistusta empiirissä tuloksissa esiintyvän ammattihenkilöiden tarjoaman henkisen tuen ja positiivisen vuorovaikutuksen osalta. Välittävän ja tukevan aikuisen tunteminen, luottamuksen rakentaminen nuoreen sekä nuoren pärjäämisen vahvistaminen nousivat esiin niin teoriaosuudessa kuin emperiassa. Oleelliselta vaikuttaa palveluita suunniteltaessa ja palvelupolkuja rakennettaessa huolehtia siitä, että nuorella on jossakin käyttämässään palvelussa ammattilainen, joka luo nuoren kanssa merkityksellisen vuorovaikutussuhteen sekä syvällisen keskusteluyhteyden sekä ammattilainen, joka tukee nuorelle mielekkään toiminnan löytämistä, eli tukee nuoren kykyä käyttää resilienssiä tukevia resursseja.

Palvelujärjestelmän tuottamaksi, resilienssiä edistäväksi tekijäksi empiriasta nousi myös palvelujen nuorelle mahdollistama henkinen kasvu. Henkisen kasvun nuoret kuvailivat tapahtuvan siten, että rikosoikeudellisten palvelujen asiakkaana oleminen oli saanut nuoret ymmärtämään paremmin oman toimintansa seuraamuksia. Nuoret pohtivat rikosrekisterimerkinnän seuraamuksia tulevaisuudelle, sekä mahdollisia tuomioita ja saamiaan sakkorangaistuksia. Tässä tutkielmassa resilienssiä edistävänä tekijänä esiin noussut oman toiminnan syy-seuraussuhteiden parempi tunnistaminen ei tullut esiin tutkielman teoriaosuudessa, mutta se on kuitenkin tunnistettu kriminologiassa. Kriminologien mukaan nimittäin motivaatio omaksua uusi identiteetti, joka nimenomaan ei liity rikollisuuteen, on desistanssin kannalta perustavanlaatuinen tekijä (Abrams, 2012). Myös tämän tutkielman tuloksissa oli nähtävissä, että nuoret, jotka kuvailivat oppineensa jotakin palvelujen (rikosprosessin) asiakkuudestaan, toivat myös esiin halunsa jättää rikollisen käyttäytymisen.

Henkiseen kasvuun viittaavien tulosten perusteella voidaan ajatella, että nuoren tehdessä rikoksia, on paikallaan, että palvelujärjestelmässä käynnistyy

teoriaosuudessaakin mainitut kaksi itsenäistä prosessia, eli niin huolto- kuin oikeusmallikin. Tulosten perusteella nuoret hyötyvät niin huoltomallista, jossa mahdollistuu edellä mainittu henkinen tuki ja positiivinen vuorovaikutus. Kuitenkin myös ”koville” palveluille, eli rikosprosessin toimijoille on nuorten palveluverkostossa paikkansa, sillä tulosten perusteella voidaan otaksua, että nuoret tarvitsevat myös kovempia keinoja osoittamaan, ettei rikollinen käyttäytyminen ole suotavaa ja että sillä on vakavat seuraamukset.

Näyttääkin siltä, että eri palvelumalleilla, kuten huolto- ja oikeusmallilla, on paikkansa rikoksilla oireilevan nuoren verkoston kokonaisuudessa. Oleellista olisikin lisätä teoriaosuudessaakin mainittua tiedonjakamista ja dialogia näiden eri institutionaalisten mallien välillä, joita kompleksiseen palvelujärjestelmään sisältyy. Näin voitaisiin välttää se, etteivät rikoksilla oireilevat nuoret tipu tarjolla olevien palvelujen ulottumattomiin, sillä kuten teoriaosuudessa tuotiin esiin, on kompleksisessa palvelujärjestelmässä riski väliinputoamiselle. Hyvinvointipalvelujen kompleksisuuden kasvaessa onkin nimenomaan kiinnitettävä yhä enemmän huomiota palvelumallien kehittämiseen, kuten esimerkiksi monenlaisten palvelujen integroimiseen (Stenius & Storbjork, 2020).

Mikä resilienssiä estää?

Myös palvelujärjestelmän tuottamia, resilienssiä estäviä tekijöitä oli löydettävissä aineistosta. Nuorten vastauksissa tuli esiin palvelujen toteutuksen epäonnistuminen, ammattihenkilöiden epäasiallinen käytös sekä vaikutusmahdollisuuksien, kommunikaation ja toiminnan puutteina ilmenevä vuorovaikutuksen puute nuoren ja palveluntuottajien välillä.

Palvelujen toteutuksen epäonnistumisen saralla tuli esiin, etteivät nuoret aina tiedä, miksi he käyttävät jotain palvelua ja he saattavat myös kokea jonkin käyttämänsä palvelun turhaksi itselleen. Nuorilla saattaa kompleksisessa järjestelmässä olla useita palveluita, joissa saattaa esiintyä myös päällekkäisyyttäkin. Empiriassa esiin tulleet

nuorten kokemukset turhista palveluista tukevat osaltaan teorian tietoa palvelujen kompleksisuudesta, jossa todetaan, että palveluissa on haasteita tiedonkulussa, eivätkä työntekijät eri palveluissa ole aina tietoisia toisistaan tai toistensa tekemisistä. Eri tahojen kattavamman vuorovaikutuksen ja yhteistyön avulla voisi olla mahdollista poistaa paitsi ammattilaisten epätietoisuutta mutta myös nuorten turhautuneisuutta turhiksi koetuista ja päällekkäisistä palveluista.

Voidaan siis ajatella, että nuorten turhautuneisuuden estämiseksi jokaisessa palvelussa siihen kuuluvan ammattilaisen tulisi ensinnäkin muistaa kertoa nuorelle oman palvelunsa funktio. Epätietoisuuden ja turhautuneisuuden poistamiseksi olisi myös hyvä, että nuori voisi kertoa ajatuksiaan käyttämiensä palvelujen hyödyllisyydestä itselleen ja käydä palvelujen kokonaisuutta ja ajankohtaisuutta läpi jonkin toimitahon kanssa tietyin väliajoin. Toisaalta voidaan kysyä, mikä taho järjestelmässä ottaisi vastuulle palvelujen kokonaisuuden arvioimisen, kun jokaisen tahon resurssit ovat jo valmiiksi kovilla. Tässä kohden kysymys palaakin takaisin teoriaosuudessa esitettyyn pohdintaan siitä, kuka johtaa kompleksisessa palvelujärjestelmässä asiakkaan verkostoa ja kuinka poistaa päällekkäisyydet (kts Yliruka ja muut, 2018, s. 63). Tämän tutkielman empiria ei anna tähän vastausta, mutta tukee osaltaan edellä mainittujen kysymysten esille nostamisen, pohtimisen ja mahdollisten ratkaisujen löytämisen tärkeyttä.

Ammattihenkilöiden epäasiallisen käyttäytymisen kohtaaminen voidaan nähdä puolestaan myös resilienssiä estävänä tekijänä, sillä epäasiallinen käytös ei oletettavasti edesauta esimerkiksi edellä mainittujen henkisen tuen tai positiivisen vuorovaikutuksen toteutumista, joiden merkityksen puolesta myös tutkielman teoreettinen osuus puhuu. Esimerkiksi Hyvönen ja muut (2019, s. 30) kirjoittavat, että sosiaaliset suhteet ovat pohja, jossa nousevat esiin yksilölliset ominaisuudet. Sosiaaliset ja yhteiskunnalliset resurssit ovat merkityksellisessä roolissa myös yksilön resilienssin kannalta, sillä ne edistävät luottamusta ja sosiaalista pääomaa. Teoriatieto näyttääkin tukevan tutkielman empiriaa sen osalta, ettei ole samantekevää, millaisia sosiaalisia suhteita nuoret käyttämässään palveluissa onnistuvat luomaan.

Tutkielman empirian perusteella ei ole mahdollista sanoa, mistä nuorten kokema ammattihenkilöiden epäasiallinen käytös johtuu. Palvelujen niukkojen resurssien valossa voidaan kuitenkin esittää kysymys, onko ammattilaisten kuormittuminen yhteydessä epäasialliseen käyttäytymiseen asiakasta kohtaan. Jos näin on, on entistään perustellumpaa kiinnittää huomiota palvelujen asianmukaisiin resursseihin, esimerkiksi työntekijöiden riittävyyden, osaamisen sekä työntekijöiden hyvinvoinnin toteutumiseen, sillä näiden tekijöiden puutteiden vaikutukset voivat heijastua myös heikommassa asemassa olevien palvelun käyttäjien resilienssiin. Esimerkiksi Biggart (2017) kirjoittaa, että traumaattisten tapahtumien parissa työskentelevien ammattilaisten on eristettävä omat ja toisten tunteet pysyäkseen työkykyisinä. Kirjoittajan (2017) mukaan aiheeseen liittyvä tutkimus osoittaa, että työntekijöiden on oltava emotionaalisesti tasapainoisia, jotta voivat sitoutua työhönsä ja toimia siinä kompetentisti.

Resilienssiä estävänä tekijänä aineistosta nousi myös esiin vuorovaikutuksen puutteet. Nuoret toivat esiin, että heillä ei ollut palvelujen asiakkaana vaikutusmahdollisuuksia asioihinsa. Samalla nuoret toivat esiin, että vaikka heidän mielipidettään kysyttäisiin, sillä ei kuitenkaan ole aina käytännön vaikutusta, eli vaikuttamismahdollisuus jää näennäiseksi. Samalla haastatteluissa osa nuorista toi esiin ymmärtävänsä, ettei nuorten päätösvaltaa voi yletää kaikkiin päätöksiin, kuten esimerkiksi päätökseen nuoren sijoittamisesta.

Nuorten vaikutusmahdollisuuksiin liittyen voidaankin pohtia, kuinka vaikeissa ja isoissakin päätöksissä nuorten kanssa voitaisiin rakentaa dialogia, jossa nuorella on mahdollisuus kertoa oma näkemyksensä ja mielipiteensä tilanteesta ja tulla kuulluksi, vaikka päätös olisikin viime kädessä ammattihenkilön käsissä. Nuoret vaikuttavat tutkielman vastausten perusteella ymmärtävän ja hyväksyvän ammattihenkilöiden päätösvalan, mutta he näyttävät haluavan mahdollisuuden tulla kuulluksi itseään koskevilla päätöksillä. Vaikuttamismahdollisuuksien osalta empiria näyttää tukevan teoriaosuudessa esitettyä näkemystä siitä, että niin pystyvyyden kuin sisäisen kontrollin

tunne tukevat yksilön resilienssin rakentumista. Esimerkiksi Poijula (2020, s. 124) esittää, että yksilön resilienssin kannalta olennaisessa asemassa on nimenomaan minäpystyvyyden ja sisäinen hallinnan tunne. Palvelujärjestelmässä toimijoiden olisikin huomattava antaa nuorille valinnanmahdollisuuksia sellaisissa asioissa, joihin nuorten mielipidettä voidaan todella soveltaa. Tämä voisi osaltaan edistää nuorten käsitystä omasta vaikuttamisen mahdollisuudesta ja asioiden hallittavuudesta, sekä tukea siten osaltaan myös resilienssin kehittymistä.

Empiriassa esiintyi myös kommunikaation puute palvelujärjestelmän resilienssiä heikentävänä tekijänä. Nuoret toivat esiin haastatteluissaan, ettei heidän kanssaan ole keskusteltu ja tämä on saattanut myös aiheuttaa nuorelle kokemuksen siitä, ettei aikuinen ole nuoresta kiinnostunut. Keskustelut on myös voineet nuorten kertoman mukaan olla hyvin rajattuja sen suhteen, mistä keskustelua käydään. Tulokset ovat yhdenmukaisia teoria kanssa, jossa esimerkiksi Hujala ja Lammintakanen (2018, s. 29–31) esittävät kunnallisalan kehittämistätiön tutkimuksessaan, ettei ammattilaisilla ole vastaanottotilanteissa aina tarpeeksi aikaa kohdata asiakasta kokonaisvaltaisesti. Vastaanotoilla keskitytään siihen spesifiin asiaan, minkä vuoksi asiakas on tullutkin paikalle ja kokonaisvaltainen kohtaaminen jää toteutumatta. Hujalan ja Lammintakasen (2018) julkaisun tulokset tukevat myös tässä tutkielmassa esiin tulleita tuloksia siitä, että palvelujärjestelmässä nuoret joutuvat kohtaamaan ammattihenkilöiden kanssa rajatun keskusteluyhteyden, jolloin tietyn ammattilaisen kanssa keskustellaan vain tietyistä asioista. Empiriassa nuorten esiin tuoma kommunikaation puute on linjassa myös teorian kanssa, jonka mukaan nimenomaan ankarat jakolinjat palveluntuottajien toimialojen välillä aiheuttavat sen, että nuorten tarpeet ohitetaan tai ettei ammattilaisilla ole resursseja kattavaan työskentelyyn nuoren kanssa, sillä työskentely on tiukasti erikoisalueelle rajattua.

Voidaankin kysyä, kenen vastuulle jää nuoren kokonaisvaltainen kohtaaminen. Empiriasta teoriaan peilaten voidaan todeta, että kompleksisuuden parissa työskentely vaatii siirtymään lineaarisesta ja reduktionistisesta paradigmasta dynaamisempaan ja

holistisempaan lähestymistapaan (Adam & de Savigny, 2012). Näyttää siltä, että ammattilaisten sektorisoitunut toiminta vaatisi kokonaisvaltaisempaa tarkastelua. Hyödyllistä olisi myös, että huolimatta ammattiroolista, jokaisella toimijalla olisi tarpeeksi aikaa nuoren kohtaamiseen, eli siihen, että voi kuunnella rauhassa kaiken sen, mitä nuori haluaa juuri siinä hetkessä kertoa. Ammattihenkilöiden vastuulla tulisi olla nuoren kokonaisvaltainen kohtaaminen mutta myös eteenpäin ohjaus nuoren tarvitseman avun luokse silloin, kun esiin tulleet asiat ylittävät oman osaamisen ammattirajan. Nuoren ei kuulu tietää kenelle aikuiselle voi uskoutua mistäkin, ja kohdata pahimmillaan keskustelu, joka rajataan hyvin spesifisti aikuisen toimesta.

Toiminnan puute linkittyy resilienssiä edistäviin tekijöihin, joissa tuli esiin yhteisen toiminnan tärkeys. Nuoret toivat kuitenkin vastauksissaan esiin myös toiminnan puutteen, joten myös asian toinen laita on myös merkityksellistä nostaa esiin. Empirian perusteella voidaan nähdä, että rikoksilla oireilevat nuoret tarvitsevat paljon aikuisen tukea löytääkseen ympäristöstään mielekästä ja normien mukaista toimintaa. Toimintamahdollisuuksien näkeminen ei välttämättä olekaan laisinkaan itsestään selvää marginaaliryhmään joutuneelle nuorelle.

Palvelujärjestelmässä on siis tärkeää ohjata ja kulkea nuoren kanssa tuottavan toiminnan äärelle. Tämä näkökulma linkittyy jo aiemmin mainittuihin tekijöihin, sosiaaliseen tukeen ja pärjäämisen tunteen tukemiseen, jotka edistävät resilienssiä. Myös Aronowitzin (2005) mukaan ammattihenkilöt voivat edistää nuoren kyvykkyyden tunnetta ja yhteiskuntaan osallistumista kannustamalla nuorta erilaisten ohjelmien ja harjoitteluiden pariin. Aronowitzin (2005) mukaan ammattilaisilla on tapana ohjata panoksensa ensisijaisesti arviointiin, diagnosointiin ja muuhun hoitoon, mutta he voivat myös toimia proaktiivisesti ikään kuin nuoren mentoreina, ohjaten nuoria esimerkiksi erilaisten järjestelmäperustaisten ohjelmien pariin. Myös Rowe ja Hogart (2005) tuovat esiin, että kompleksisessa systeemissä muutosta voidaan stimuloida kannustamalla uudenlaisten produktiivisten suhteiden luomiseen, jotka voivat tuottaa uudenlaista näkökulmaa ja ratkaisuja kompleksisiin haasteisiin.

Kompleksisen palvelujärjestelmän tuottama resilienssi ja tulevaisuuden suunnitelmat

Kysyttäessä nuorilta heidän tulevaisuuden suunnitelmistaan lähes jokainen haastateltu nuori osasi ja halusi kertoa näkemyksiään tulevaisuudestaan. Olemassa olevan tutkimuksen perusteella merkittäviä vastoinkäymisiä kokeneiden ei voida olettaa ehdottomasti pystyvän tulevaisuuden visiointiin. Tulevaisuuden positiivisena näkeminen on kuitenkin muun muassa yhteydessä niin onnistuneeseen aikuisuuteen siirtymään, koulutuksen tasoon ja vähäisempään riskialttiiseen käyttäytymiseen.

Tulosten perusteella näyttää siltä, että koettu resilienssi on yhteydessä rikoksilla oireilevan nuoren kykyyn visioda tulevaisuuden tavoitteitaan. Tutkimustuloksista oli havaittavissa, että jokainen nuori, joka ongelmitta pystyi sanoittamaan tulevaisuuden tavoitteitaan, oli tuonut esiin haastattelussaan useamman resilienssiä edistävän tekijän, joita oli palvelujärjestelmän asiakkaana kohdannut. Näiden nuorten kohdalla resilienssiä edistävät tekijät näyttävät suojaavan nuorten uskoa positiiviseen tulevaisuuteen, vaikka joukossa olisi myös resilienssiä estäviä tekijöitä. Merkittävin yhdistävä tekijä tulevaisuuttaan visioivien nuorten vastauksissa oli se, että näistä nuorista jokaisella oli ollut palvelujärjestelmässä joku ammattilainen, jonka kanssa he olivat muodostaneet syvällisen keskusteluyhteyden (terapeuttinen keskustelu).

Resilienssistä ja tulevaisuuden suunnitelmiin liittyvistä vastauksista oli myös huomattavissa, että haastattelusta, jossa nuori sanoitti tulevaisuuden suunnitelmista kysyttäessä epävarmuutta, ja oli huolissaan epäonnistumisesta sekä koki kysymyksen vaikeaksi, ei ollut löydettävissä tässä tutkielmassa tunnistettuja resilienssiä edistäviä tekijöitä. Kyseisen nuoren kohdalla puuttui luottamus viranomaisiin, eikä nuorella ollut kokemusta syvällisesti aikuisen kanssa asioistaan keskustelemisesta. Nuori esimerkiksi sanoitti itse, ettei ole koskaan elämässään puhunut kellekään asioistaan, ja totesi epäilevänsä tämän osaltaan pahentavan hänen asioitaan. Kyseiseltä nuorelta puuttui siis sekä luottamuksellinen että terapeuttinen keskusteluyhteys ammattihenkilöihin.

Kyseisen nuoren haastattelusta oli lisäksi havaittavissa, että tämä nuori näki useimmat ammattiryhmät huonossa valossa. Vaikuttaa siltä, että kyseiseltä nuorelta puuttui empatian ja luottamuksen kokemukset, mitä esimerkiksi toisten nuorten kohdalla oli löydettävissä. Kyseinen nuori ei myöskään tuonut esiin positiiviseen vuorovaikutukseen viittaavaa toimintaa. Nuoren kuvaamat kohtaamiset ammattilaisten kanssa liittyivät pikemminkin kiinniottotilanteisiin ja rangaistustoimiin. Merkittävä huomio oli myös se, että vaikka kyseinen nuori toi myös esiin, että hänen kokemuksensa olivat olleet opettavaisia, niin vastausta tarkennettaessa kokemusten opettavaisuus ei liittynytkään palvelujen mahdollistamaan henkiseen kasvuun, kuten toisilla. Muilla nuorilla opettavaisuus liittyi nimenomaan käytettyihin palveluihin ja mahdollisti siten henkisen kasvun, mutta yhden nuoren vastauksessa tuli esiin, että hänen kokemuksensa kautta saatu oppi olikin todellisuudessa kuormittava tekijä, ja hänen omien sanojensa mukaan saavutettu oppi oli ennemminkin opettanut olemaan luottamatta ihmisiin ja olemaan varuillaan.

Tutkielman tulosten perusteella kompleksinen palvelujärjestelmä vaikuttaa rikoksilla oireilevien nuorten resilienssiin sitä edistäen ja estäen. Resilienssin kannalta tärkeimmiksi tekijöiksi näyttäisi nousseen terapeutin keskustelu ja ammattihenkilöiden osoittama empatia (henkinen tuki), yhdessä tekeminen (positiivinen vuorovaikutus) sekä oman toiminnan syy-seuraussuhteiden parempi tunnistaminen (palvelujen mahdollista henkinen kasvu). Tutkielman vastausten perusteella näyttää siltä, että nuoret, jotka ovat kokeneet saaneensa osansa palvelujärjestelmän asiakkaina näistä tekijöistä, ovat valmiimpia visioimaan tulevaisuutensa suunnitelmia.

Tässä tutkielmassa esiin tulleet tekijät siitä, miten resilienssi on yhteydessä rikoksilla oireilevan nuoren tulevaisuuden suunnitelmiin, saavat tukea myös teorian tiedosta. Esimerkiksi Aronowitzin (2005) tutkimuksessa tuodaan esiin huolehtivan ja välittävän aikuisen merkitys nuorelle. Aikuinen, joka uskoo nuoreen ja tämän potentiaaliin antaa nuorelle tunteen siitä, että tämän on arvostettu ja kykynevä, on nuorelle

merkityksellinen, sillä tällaisen aikuisen avulla nuori pystyy asettamaan myös korkeampia tavoitteita itselleen. Myös Zhangin ja muiden (2020) tutkimuksessa keskityttiin marginaaliryhmien vahvuuksiin ja resilienssiin. Tutkijoiden (2020) mukaan vastoinkäymisistä selviytymisen resursseja olivat sosiaalinen verkosto, joka suojaasi yksinäisyydeltä sekä pyrkimys oman identiteetin parantamiseen, mikä auttoi tarkastelemaan tulevaisuutta toiveikkaammin. Sosiaalinen pääoma puolestaan kuvaa sosiaalisten suhteiden tiettyjä ulottuvuuksia, kuten esimerkiksi sosiaalisia verkostoja, normeja ja luottamusta, jotka tukevat sosiaalista vuorovaikutusta yhteisön jäsenten välillä. Sosiaalisen vuorovaikutuksen ja toimintojen yhteensovittamisen myötä sosiaalinen pääoma tehostaa myös yksilöiden tavoitteiden toteutumista. (Ruuskanen, 2002, s. 5.) Mikäli nuorella ei ollut luottamusta sosiaaliseen verkostoon eikä luotettavaa, merkityksellistä aikuista rinnallaan, eikä myöskään selkeää ajatusta omaksua uusi identiteetti rikoksettoman elämän parissa, oli myös tulevaisuuden suunnitelmien visioiminen vaikeampaa ja epävarmempaa.

Resilienssiä edistävien tekijöiden olemassaolo on siis tämän tutkielman valossa positiivisesti yhteydessä rikoksilla oireilevien nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin. Kaikki haastatellut nuoret pystyivät tuottamaan jonkinlaisia yhteiskuntaan kiinnittymistä tukevia visioita tulevaisuudestaan, mutta helpointa se oli niille nuorille, joiden vastauksista oli löydettävissä useampia resilienssiä edistäviä piirteitä. Tässä tutkielmassa rikoksilla oireilevien nuorten tulevaisuuden suunnitelmat olivat ikätyypillisiä keskittyen muun muassa koulutukseen, työelämään siirtymiseen ja itsenäistymiseen. Nuorten kyky visioida omaa tulevaisuuttaan on merkityksellinen, koska tutkimukset osoittavat tämän olevan yhteydessä yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Nuorten kiinnittäminen takaisin yhteiskuntaan mahdollisimman varhain on yhteiskunnan kannalta oleellista, sillä mitä pidemmälle rikollinen käyttäytyminen jatkuu, sitä todennäköisempää syrjäytyminen on.

Tutkielman rajoitukset ja jatkotutkimusehdotukset

Tämän tutkielman rajoituksena voidaan ensinnäkin pitää pientä otantaa. Pro gradu - tutkielman ulkopuolella suurempi otanta olisi rikastuttanut ja vakuuttanut tutkielmaa, ja otanta olisi voitu toteuttaa runsaslukuisempana tai kunnes aineisto olisi täysin kyllästynyt. Tämän tutkielman toteutuksen aikataulu huomioiden tämä ei olisi kuitenkaan ollut mahdollista. Pienen otannan lisäksi tutkielman rajoituksena voidaan pitää sitä, että aineisto koostui vain pääkaupunkiseudun nuorten haastatteluista. Palvelujärjestelmämme on kuitenkin universaali, joten mielekästä olisi kuulla maan laajuisesti nuorten kokemuksia kompleksiseen palvelujärjestelmään liittyen.

On myös syytä ottaa huomioon, ettei kaikki haastatteluun halukkaiksi ilmoittautuneet nuoret saapuneet haastateltaviksi. Nuorten elämäntilanteet ovat muuttuvia, ja haastattelujen peruuntumisen syynä saattoi olla esimerkiksi rikoksen uusiminen. Näin ollen saattaa olla, että haastattelut ovat toteutuneet pääosin nimenomaan sellaisten nuorten kohdalla, jotka tosiasiansa ovat jo pitkällä rikollisuudesta irrottautumisesta. On mahdollista, että jos haastatteluun olisi osallistunut enemmän nuoria, jotka sillä hetkellä ovat rikoksista irrottautumisen kannalta huonommassa tilanteessa, niin se olisi muuttanut tutkielman tuloksia nuorten resilienssin ja tulevaisuuden suunnitelmien kannalta.

Rajoitusten suhteen voidaan myös tarkastella sitä, että tutkielman aineistonkeruu toteutettiin kasvokkain toteutettuina yksilöhaastatteluina. Yksilöhaastattelujen voidaan ajatella olleen ryhmähaastatteluja parempi vaihtoehto arkaluontoisista ja henkilökohtaisistakin kokemuksista keskusteltaessa. Toisaalta voidaan kuitenkin pohtia, olisiko haastattelututkimuksen lisäksi ollut paikallaan hyödyntää myös esimerkiksi kyselytutkimusta, jossa nuorten vastauksia olisi voitu syventää samalla mahdollistaen heidän anonyymiteettinsä vastausten antajina.

Tutkielman rajoitusten osalta on myös huomioitava, että nuoret saattavat kertoa asioistaan kyseisestä hetkestä käsin, jolloin myös haastatteluaineistokin voi heijastaa nuorten tuntemuksia juuri nimenomaisella haastattelun hetkellä. Lisäksi arkaluonteisista asioista puhuminen oli ymmärrettävästikin osalle nuorista haastavaa. Osa nuorista ei esimerkiksi halunnut laisinkaan palata menneisiin tapahtumiin haastattelijan kanssa. On myös mahdollista, että osa nuorista koki täysin vieraalle haastattelijalle asioistaan puhumisen epämukavaksi eikä siten kertonut kaikkea, mikä olisi ollut tutkielman aineiston kannalta mielekäästä.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi hyvä jatkaa kompleksisen palvelujärjestelmän palvelujen kokonaisuuden tarkastelua. Jatkotutkimuksessa voitaisiin esimerkiksi perehtyä siihen, miten kehittää asiakkaan kokonaisvaltaista hoitoa ja lisätä ammattihenkilöiden vuorovaikutusta yli sektorirajojen. Jatkotutkimuksen osalta voitaisiin myös muodostaa toimintamalleja, jotka pyrkivät nuorten resilienssin vahvistamiseen, ja joita voitaisiin myöhemmin levittää nuorten palvelujen pariin.

7 Luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuutta, joka koskee tutkimusmenetelmiä, käsitellään tyypillisesti validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden kautta. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu ja reliabiliteetilla puolestaan viitataan tutkimustulosten toistettavuuteen. Laadullisen tutkimuksen yhteydessä käsitteitä voidaan kuitenkin kritisoida, sillä ne ovat alkujaan kvantitatiivisen tutkimuksen piiristä ja vastaa siten ennemminkin kyseisen tutkimuksen tarpeisiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 136; Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 227.) Tästä huolimatta voidaan kuitenkin todeta, että kaikkien tutkimusten luotettavuutta ja validiteettia on arvioitava aina jollakin tavoin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa saatetaan ajatella, ettei perinteiset validiteetin ja reliabiliteetin arvioinnit sovi käytettäväksi, sillä esimerkiksi ihmistä koskeva kuvaus on aina ainutkertaista. (Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 227.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on mahdollista parantaa tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä työskentelyllä, joka heijastelee kriittisyyttä ja arvioivaa asennetta. Luotettavuutta ja pätevyyttä voidaan lisätä myös sillä, että harkitaan tutkimusprosessin osatekijöitä ja vaiheita, sekä sillä että kuvataan niin aineiston syntyminen kuin myös sen purkaminen ja analysointi mahdollisimman hyvin periaatteineen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 27). Samalla on syytä huomioida, että laadullista tutkimusta voidaan tuskin koskaan täysin toisintaa. Tästä kirjoittaa myös Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2009, s. 28) todeten, että tutkimusta arvioitaessa on hyväksyttävä se, että tutkimus on aina tutkijan synnyttämä rakennelma tietyistä osista, jolloin jonkun toisen tekemänä samoista osista tulisi vähintään jonkin verran toisenlainen.

Tämän tutkielman luotettavuuden lisäämiseksi tässä tutkielmassa kuvattiin mahdollisimman tarkasti tutkimusprosessin eri vaiheet. Eri vaiheita kuvatessa pyrittiin tuomaan esiin kunkin valinnan etuja sekä haittapuolia, sekä perustelemaan nämä huomioon ottaen tutkielmassa tehdyt metodologiset valinnat. Tutkielman luotettavuuden lisäämiseksi tässä tutkielmassa esitetään myös suoria haastatteluoitteita

kappaleessa, joka käsittelee tutkielman tuloksia. Haastatteluotteiden esille tuominen voi auttaa lukijaa hahmottamaan perusteet, joihin tutkijan tulkinnat nojaavat (Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 228). Samalla on myös huomioitava se, että haastattelun luotettavuutta madaltaa se, että haastateltaville ominaista on vastata kysymyksiin sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla (Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 201).

Kvalitatiivisen tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta on mahdollista lisätä muillakin keinoin. Triangulaatio, eli tutkimusmenetelmien yhteiskäyttö, on yksi keino. Triangulaatio voidaan toteuttaa metodologisen tai metodisen triangulaation kautta, jolloin hyödynnetään useita menetelmiä samassa tutkimuksessa. Tutkijatriangulaatiolla puolestaan viitataan siihen, että useampi tutkija toimii aineistonkerääjänä, analysoijana ja tulkitsijana. (Hirsjärvi ja muut, 2007, s. 228.) Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2009, s. 28) puolestaan tuovat esiin, että triangulaation lisäksi myös uusissa olosuhteissa tutkimuksia toistamalla, tutkimusasetelmia kehittämällä sekä tutkimalla tutkimuksen aihepiirin arkistoaineistoja on mahdollista saada selville, saadaanko tietystä aiheesta samansuuntaisia tuloksia, joiden myötä myös niin reliabiliteetti kuin informaatioarvo lisääntyvät.

Eettisyys on tutkimuksen luotettavuuden toinen puoli ja se koskee myös tutkimuksen laatua (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 127). Eettisyyteen on kiinnitettävä huomiota läpi tutkimusprosessin. Eettiset periaatteet huomioimalla tutkijan käyttämät menetelmät ja analyysitavat toteuttavat kriteerin, jonka mukaan ne voisivat toimia ohjenuorina mille tahansa hyvin tehdyille tutkimukselle. Eettisyyden osalta tutkimusta tehdessä on huomioitava, että tutkimus ei saa missään vaiheessa vaarantaa tutkittavien elämän kulkua. Tämä on tärkeää etenkin silloin, kun tutkimuksen kohteena on arkaluontoinen aihe. Tutkimus ei saa myöskään aiheuttaa haittaa tutkittavalle tai muillekaan tahoille. (Puusa & Juuti, 2020.)

Tässä tutkielmassa tutkimuseettisiin kysymyksiin kiinnitettiin huomiota usealla tavalla. Haastatteluun osallistuneiden nuorten hyvinvoinnista huolehdittiin niin haastattelun

aikana kuin myös sen jälkeen. Haastattelun aikana nuoret saivat halutessaan pitää tutun ja turvallisen aikuisen haastattelutilanteessa rinnallaan. Haastattelujen aikana pidettiin tarkasti mielessä, että haastattelun tematiikka voi johdattaa nuoret muistelemaan ikäviäkin asioita. Näin ollen haastattelussa tiedostettiin, että nuoren reaktiota on seurattava hyvin sensitiivisellä otteella. Siten haastattelussa suhtauduttiin myös erityisen kunnioittavasti siihen, jos nuori ilmaisi, ettei halua puhua jostain asiasta. Nuorelle sanoitettiin, että tämä on täysin sallittua eikä nuorten rajaamista aiheista lähdetty missään tapauksessa utelemaan. Haastattelutilanteissa varauduttiin kiinnittämään myös huomiota siihen, että tarvittaessa haastattelijan tulee kääntää haastattelun aihepiiri toisaalle, mikäli nuori on esimerkiksi liian ahdistunut tai jännittynyt. Haastattelut suunniteltiin myös niin, että ne mitä todennäköisimmin päättyisivät positiivisiin tunnelmiin tulevaisuuden suunnitelmien pohdinnan avulla (kts. Kolar ja muut, 2015). Haastattelujen jälkeen nuorten kanssa keskusteltiin haastattelun herättämistä tunteista ja varmistettiin, että he voivat hyvin.

Tutkielman eettisissä kysymyksissä hyödynnettiin myös Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita (Tenk, 2019) koskien muun muassa tutkittavalle annettavaa informaatiota tämän henkilötietojen käsittelystä. Tietosuoja-asiat käytiin tutkittavan kanssa läpi sekä suullisesti että kirjallisesti. Haastateltaville kerrottiin, kuka heidän henkilötietojaan käsittelee ja heille kerrottiin aineiston anonymisoinnista. Nuorille kerrottiin myös tarkasti mitä tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa, ja heille korostettiin erityisesti sitä, että heidän osallistumisensa on täysin vapaaehtoista ja että he voivat keskeyttää osallistumisensa missä tahansa vaiheessa ilman, että heihin kohdistuu negatiivisia seuraamuksia, mutta että siihen asti kerättyä aineistoa voidaan hyödyntää.

Tässä tutkielmassa on kiinnitetty huomiota myös hyvää tieteellistä käytäntöä (*good scientific practice*). Tutkijan tekemät eettiset ratkaisut kietoutuvat tutkimuksen uskottavuuteen ja uskottavuus puolestaan syntyy siitä, että tutkijat toimivat hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti tutkijat

toimivat tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen mukaan vaalien rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksessaan sekä tulosten tallentamisessa ja esittämisessä. Lisäksi hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti sovelletaan tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä menetelmiä sekä huomioivat myös muiden tutkijoiden työn niin, että heidän saavutuksensa säilyttävät niille kuuluvan arvon ja merkityksen myös tutkijan omassa tutkimuksessa. (Suomen akatemia, 2003.)

Lähteet

- Aaltio, E. (2013). *Hyvinvoinnin uusi järjestys*. Gaudeamus.
- Aaltonen, S. & Berg, P. (2015). Nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamiset. Teoksessa: Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. (toim.) *Nuoret luukulla: Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Saatavissa <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf>
- Aaltonen, S., & Kivijärvi, A. (2018). Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina. *Nuorisotutkimusverkoston julkaisut*. Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura), nro 136. Saatavissa https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoret_aikuiset_hyvinvointipalvelujen_kayttajina_ja_kohteina_lopullinen.pdf
- Abrams, Laura S. "Envisioning Life "On the Outs" Exit Narratives of Incarcerated Male Youth." *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 56.6 (2012): 877-896.f
- Adam, T. & De Savigny, D. (2012). Systems thinking for strengthening health systems in LMICs: Need for a paradigm shift. *Health policy and planning*, 27(4), iv1-iv3. <https://doi.org/10.1093/heapol/czs084>
- Alexander, D. E. (2013). Resilience and disaster risk reduction: An etymological journey. *Natural hazards and earth system sciences*, 13(11), 2707-2716. <https://doi.org/10.5194/nhess-13-2707-2013>
- Anderson, J. R., Killian, M., Hughes, J. L., Rush, A. J. & Trivedi, M. H. (2020). The Adolescent Resilience Questionnaire: Validation of a Shortened Version in US Youths. *Frontiers in psychology*, 11, 606373. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.606373>
- Anttonen, A. & Sipilä, J. (2009). *Suomalaista sosiaalipolitiikkaa* (2. p.). Vastapaino.
- Aronowitz, T. (2005). The Role of "Envisioning the Future" in the Development of Resilience Among At-Risk Youth. *Public health nursing* (Boston, Mass.), 22(3), 200-208. <https://doi.org/10.1111/j.0737-1209.2005.220303.x>
- Aseman Lapset. (2020a). *Aseman Lapset*. Saatavissa <https://asemanlapset.fi/asemanlapset/>

- Aseman Lapset. (2020b). *Pasila-toiminta –yhteistyötä poliisin kanssa nuorten rikoskierteiden katkaisemiseksi*. Saatavissa https://asemanlapset.fi/toimintamuo_tomme/katusovittelu-kiusaamiseen-puuttuminen-ja-pasila-hanke/pasila_hanke/
- Bacikova-Sleskova, M., Benka, J. & Orosova, O. (2015). Parental employment status and adolescents' health: The role of financial situation, parent-adolescent relationship and adolescents' resilience. *Psychology & health*, 30(4), 400-422. <https://doi.org/10.1080/08870446.2014.976645>
- Baglivio, M. T., Wolff, K. T., Piquero, A. R., Bilchik, S., Jackowski, K., Greenwald, M. A. & Epps, N. (2015). Maltreatment, Child Welfare, and Recidivism in a Sample of Deep-End Crossover Youth. *Journal of youth and adolescence*, 45(4), 625-654. <https://doi.org/10.1007/s10964-015-0407-9>
- Bender, K. (2010). Why do some maltreated youth become juvenile offenders?. A call for further investigation and adaptation of youth services. *Children and youth services review*, 32(3), 466-473. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2009.10.022>
- Biggart, L., Ward, E., Cook, L. & Schofield, G. (2017). The team as a secure base: Promoting resilience and competence in child and family social work. *Children and youth services review*, 83, 119-130. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2017.10.031>
- de Vries, S. L., Hoeve, M., Assink, M., Stams, G. J. J., & Asscher, J. J. (2015). Practitioner review: effective ingredients of prevention programs for youth at risk of persistent juvenile delinquency—recommendations for clinical practice. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(2), 108-121.
- Doll Jr, W. E. & Trueit, D. (2010). Complexity and the health care professions. *Journal of evaluation in clinical practice*, 16(4), 841-848. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2753.2010.01497.x>
- Elonheimo, H. (2010). *Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu*. Akateeminen väitöskirja. Turun yliopiston julkaisuja. Turku. Saatavissa <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/59505/AnnalesC299Elonheimo.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Feldman, R. (2020). What is resilience: An affiliative neuroscience approach. *World psychiatry*, 19(2), 132-150. <https://doi.org/10.1002/wps.20729>

- Ferguson, C., Harms, C., Pooley, J. A., Cohen, L. & Tomlinson, S. (2013). Crime Prevention: The Role of Individual Resilience within the Family. *Psychiatry, psychology, and law*, 20(3), 423-430. <https://doi.org/10.1080/13218719.2012.707971>
- Fitzgerald, L. A. & van Eijnatten, F. M. (2002). Chaos speak: A glossary of chaordic terms and phrases. *Journal of organizational change management*, 15(4), 412-423. <https://doi.org/10.1108/09534810210433719>
- Gartland, D., Bond, L., Olsson, C. A., Buzwell, S. & Sawyer, S. M. (2011). Development of a multi-dimensional measure of resilience in adolescents: The Adolescent Resilience Questionnaire. *BMC medical research methodology*, 11(1), 134. <https://doi.org/10.1186/1471-2288-11-134>
- Greenhalgh, T. & Papoutsis, C. (2018). Studying complexity in health services research: Desperately seeking an overdue paradigm shift. *BMC medicine*, 16(1), 95. <https://doi.org/10.1186/s12916-018-1089-4>
- Guimarães, R. M. (2018). Resilience. *The journal of nutrition, health & aging*, 22(10), 1146-1147. <https://doi.org/10.1007/s12603-018-1093-6>
- Harrikari, T. (2006). Rikos lastensuojelun kentässä. Teoksessa Honkatukia, P., & Kivi-vuori, J. (toim.) *Nuorisrikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221. Helsinki. 249-275. Saatavissa https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152459/221_Honkatukia_Kivi_vuori_2006.pdf?sequ
- Herrman, H., Stewart, D. E., Diaz-Granados, N., Berger, E. L., Jackson, B., & Yuen, T. (2011). What is resilience? *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56(5), 258-265. <https://doi.org/10.1177/0706743711105600504>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2015). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. (2007). *Tutki ja kirjoita* (13. osin uud. laitos.). Tammi.
- Hjelmar, U. & Rostgaard, T. (2020). Supplemental home care and topping-up: A shift from service universalism towards a new and privatised public service model? *International journal of social welfare*, 29(2), 118-128. <https://doi.org/10.1111/ijsw.12390>
- Hornor, G. (2017). Resilience. *Journal of pediatric health care: official publication of National Association of Pediatric Nurse Associates & Practitioners*, 31(3), 384. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2016.09.005>

- Huang, J. (2015). Experimental econophysics: Complexity, self-organization, and emergent properties. *Physics reports*, 564, 1-55. <https://doi.org/10.1016/j.physrep.2014.11.005>
- Hujala, A., & Lammintakanen, J. (2018). *Paljon sote-palveluja tarvitsevat ihmiset keskiöön*. Kunnallisan kehittämissäätiön julkaisu, 12. Saatavissa <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2018/01/paljon-sote-palveluja-tarvitsevat-ihmiset-keskioon.pdf>
- Hyvönen, A. E., Juntunen, T., Mikkola, H., Käpylä, J., Gustafsberg, H., Nyman, M., ... & Liljeroos, J. (2019). *Kokonaisresilienssi ja turvallisuus: tasot, prosessit ja arviointi*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 17/2019. Saatavissa <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161358/17-2019-Kokonaisresilienssi%20ja%20turvallisuus.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Jalonen, H. (2010). Hyvinvointipalvelujen johtaminen kompleksisuusteoreettisessa tulkintakehyksessä. *Hallinnon tutkimus*, 29(2), 111-133. Saatavissa <https://docplayer.fi/38823529-Hyvinvointipalvelujen-johtaminen-kompleksisuusteoreettisessa-tulkintakehyksessa.html>
- Jalonen, H. (2006). Kompleksisuusajattelu yhteiskuntatieteissä. *Politiikka*, 48(2), 115-126. Saatavissa https://www.researchgate.net/profile/HarriJalonen/publication/268743406_Kompleksisuusajattelu_yhteiskuntatieteissa/links/5474a24a0cf2778985abec9d/Kompleksisuusajattelu-yhteiskunta-tieteissae.pdf
- Joutsenniemi, K., & Lipponen, K. (2015). Resilienssi ja posttraumaattinen kasvu. *Suomen lääkirilehti*, 39(2015), 2015-2019. Saatavissa https://www.hameenkesayliopisto.fi/wpcontent/uploads/2018/09/joutsenniemi_lipponen_2015.pdf
- Kananen, J. (2008). *Kvali: Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kannampallil, T. G., Schauer, G. F., Cohen, T. & Patel, V. L. (2011). Considering complexity in healthcare systems. *Journal of biomedical informatics*, 44(6), 943-947. <https://doi.org/10.1016/j.jbi.2011.06.006>
- Karvonen S., Kestilä L. & Kauppinen T. (2018). Kokevatko nuoret saavansa tarvitsemiansa sosiaali- ja terveyspalveluja? Tuloksia väestötutkimuksista. Teoksessa Aaltonen Sanna & Kivijärvi Antti. (toim.) *Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina*. Nuorisotutkimusverkoston julkaisut. 27- 53. Saatavissa

https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoret_aikuiset_hyvinvointipalvelujen_kayttajina_ja_kohteina_lopullinen.pdf

- Khan, S., Vandermorris, A., Shepherd, J., Begun, J. W., Lanham, H. J., Uhl-Bien, M. & Berta, W. (2018). Embracing uncertainty, managing complexity: Applying complexity thinking principles to transformation efforts in healthcare systems. *BMC health services research*, 18(1), 192. <https://doi.org/10.1186/s12913-018-2994-0>
- Kimhi, S. (2016). Levels of resilience: Associations among individual, community, and national resilience. *Journal of health psychology*, 21(2), 164-170. <https://doi.org/10.1177/1359105314524009>
- Knyazeva, H. & Kurdyumov, S. P. (2001). Nonlinear synthesis and co-evolution of complex systems. *World futures*, 57(3), 239-261. <https://doi.org/10.1080/02604027.2001.9972831>
- Koivisto, R. (2011). Hyvinvoinnin monialainen palvelujärjestelmä. Teoksessa Vartiainen Pirkko & Vuorenmaa Maritta (toim.) *Kohti sosiaalisesti kestävää hyvinvointia. Näkökulmia pohjanmaalta*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Vaasa.16- 27. Saatavissa https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7835/isbn_978-952-476-357-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kolar, K., Ahmad, F., Chan, L., & Erickson, P. G. (2015). Timeline mapping in qualitative interviews: A study of resilience with marginalized groups. *International Journal of Qualitative Methods*, 14(3), 13-32. <https://doi.org/10.1177/160940691501400302>
- Kotkavirta, J. (2000). Luottamus instituutioihin ja yksilöllinen hyvinvointi. Teoksessa Ilmonen Kaj (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja luottamus*. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä. 55-69.
- Kukkola, P. (2018). *Luottamusmiesjärjestelmä systeemisellä ilmiönä: tarkastelussa yksityisen terveyspalvelualan luottamusmiesjärjestelmä*. Akateeminen väitöskirja. Vaasan yliopisto. Saatavissa <https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7195/978-952-476-807-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Laki nuorista rikoksentekeijöistä. 262/1940. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262>
- Lipponen, K. (2020). *Resilienssi arjessa* (1. painos.). Duodecim.

- Loikkanen, H. & Susiluoto, I. (2007). Explaining basic service expenditures of Finnish municipalities. *Helsinki: Study Reports 6/2007*. Saatavissa https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/07_11_27_tutkkats_9_loikkanen.pdf
- Maula, M. (2004). Elävä organisaatio ja liiketoimintaekosysteemi: kompleksisten systeemien kaksi tulkintaa. Teoksessa Sotarauta Markku & Kosonen Kati-Jasmin (toim.) *Yksilö, kulttuuri, innovaatioympäristö. Avauksia aluekehityksen näkymättömään dynamiikkaan*. Tampere University Press. Tampere. 256-269. Saatavissa https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/94597/yksil%C3%B6_kulttuuri_innovaatioymp%C3%A4rist%C3%B6_2004.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- McCarthy, M. (2021). How universal is the youth crime drop? Disentangling recent trends in youth offending through a socio-economic lens. *Victims & Offenders, 16(6)*, 796-818. <https://doi.org/10.1080/15564886.2020.1855281>
- Mertala, S. (2011). *Yhdessä tietämisen episodeja. Terveysthuollon kompleksiset työympäristöt*. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto. Saatavissa https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61757/Mertala_Doria_Acta73.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Miettinen, S., Ashorn, U. & Lehto J. (2013). "Talking about the institutional complexity of the integrated rehabilitation system—the importance of coordination." *International Journal of Integrated Care 13*.
- Mitchell, M. (2006). Complex systems: Network thinking. *Artificial intelligence, 170(18)*, 1194-1212. <https://doi.org/10.1016/j.artint.2006.10.002>
- Mitleton-Kelly, E. (2011). A complexity theory approach to sustainability; A longitudinal study in two London NHS hospitals. *The Learning Organization, 18(1)*, 45-53. <https://doi.org/10.1108/096964711111095993>
- Moksnes, U. K. & Haugan, G. (2018). Validation of the Resilience Scale for Adolescents in Norwegian adolescents 13–18 years. *Scandinavian journal of caring sciences, 32(1)*, 430-440. <https://doi.org/10.1111/scs.12444>
- Määttä, A. (2012). *Perusturva ja poiskäännyttäminen*. Akateeminen väitöskirja. Helsinki. Saatavissa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140360/A_36_ISBN%209789524931762.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nevalainen, R., Tukiainen, M. & Myllymäki, R. (2021). *Resilienssi: Palaudu paremmaksi järjestelmäksi, organisaatioksi tai yhteiskunnaksi* (1. painos.). Ketterät Kirjat Oy.

- Nurmi, S. (2016). *Mitä sopeutuminen ympäristömuutoksiin vaatii?* Saatavissa <https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-sopeutuminen-ymparistomuutoksiin-vaatii/>
- Ohjaamo. (2022). *Mikä on ohjaamo?* Saatavissa <https://ohjaamot.fi/mika-on-ohjaamo>
- Olsson, C. A., Bond, L., Burns, J. M., Vella-Brodrick, D. A., & Sawyer, S. M. (2003). Adolescent resilience: A concept analysis. *Journal of adolescence*, 26(1), 1-11. [https://doi.org/10.1016/S0140-1971\(02\)00118-5](https://doi.org/10.1016/S0140-1971(02)00118-5)
- Oshri, A., Topple, T. A. & Carlson, M. W. (2017). Positive Youth Development and Resilience: Growth Patterns of Social Skills Among Youth Investigated for Maltreatment. *Child development*, 88(4), 1087-1099. <https://doi.org/10.1111/cdev.12865>
- Paina, L. & Peters, D. H. (2012). Understanding pathways for scaling up health services through the lens of complex adaptive systems. *Health policy and planning*, 27(5), 365- 373. <https://doi.org/10.1093/heapol/czr054>
- Pekkarinen, E., Haikkola, L., Hästbacka, N., Karhunen, H. & Schalin, A. (2019). Johdanto. Teoksessa Haikkola Lotta, Hästbacka Noora & Pekkarinen Elina (toim.) *Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin*. Valtioneuvoston kanslia. Helsinki. 13-21. Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20Ovastaa%20nuorten%20rikoksiin.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Piispa, M. & Sambou, S. (2019). *Toimintamalli rikoksilla oireileville nuorille*. Kehittämistyöryhmän ehdotus. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2019:26. Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161653/OMSO_2019_26_Rikoksilla_oireilevien_nuorten_Toimintamallin_kehittaminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pojjula, S. (2020). *Resilienssi: Muutosten kohtaamisen taito* (4., korjattu painos.) Kirjapaja.
- Poliisi. (2020). *Ankkuritoiminta nuorten tukena*. Saatavissa <https://poliisi.fi/ankkuritoiminta-nuorten-tukena>
- Prince, D. (2014). What about place? Considering the role of physical environment on youth imagining of future possible selves. *Journal of youth studies*, 17(6), 697-716. <https://doi.org/10.1080/13676261.2013.836591>
- Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.

- Puustinen, A. (2017). *Voiko verkostoa johtaa?: tapaustutkimus sosiaali- ja terveyden huollon yhteistoiminta-alueen hallinnan yhteenkietoutuneesta luonteesta* (Doctoral dissertation, Itä-Suomen yliopisto). Saatavissa https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/18160/urn_isbn_978-952-61-2524-4.pdf
- Puustinen, A. & Jalonen, H. (2020). Kompleksisuusajattelu - ymmärtämistä edistävä uusi lähestymistapa vai vanhaa viiniä uudessa pullossa? Teoksessa Vartiainen, P., Raisio, H. & Ahonen Heli, 1. k. (toim.) *Johtaminen kompleksisessä maailmassa: Viisautta pirullisten ongelmien kohtaamiseen*. Gaudeamus. 15-36.
- Raisio, H., Puustinen A. & Vartiainen P. (2020). Kompleksisuusjohtajuus organisaation adaptiivisuuden mahdollistajana – tutkimuskohteena opetushallitus. Teoksessa Vartiainen, P., Raisio, H. & Ahonen Heli, 1. k. (toim.) *Johtaminen kompleksisessä maailmassa: Viisautta pirullisten ongelmien kohtaamiseen*. Gaudeamus. 108-132.
- Rikosuhripäivystys. (2021). *Nuorisrikollisuus on vähentynyt pitkään, mutta viime vuonna vakavin väkivalta rikollisuus lisääntyi*. Saatavissa <https://www.riku.fi/nuorisrikollisuus-on-vahentynyt-pitkaan-mutta-viime-vuonna-vakavin-vakivaltarikollisuus-lisaantyi-poliisi-toistaiseksi-suhtautuisin-edellisvuoden-piikkiin-poikkeusolojen-seurauks/>
- Robbins, R. N. & Bryan, A. (2004). Relationships Between Future Orientation, Impulsive Sensation Seeking, and Risk Behavior Among Adjudicated Adolescents. *Journal of adolescent research*, 19(4), 428-445. <https://doi.org/10.1177/0743558403258860>
- Rogers, K. H., Luton, R., Biggs, H., Biggs, R. O., Blignaut, S., Choles, A. G., . . . Tangwe, P. (2013). Fostering Complexity Thinking in Action Research for Change in Social–Ecological Systems. *Ecology and society*, 18(2), 31. <https://doi.org/10.5751/ES-05330-180231>
- Ronkainen, S. (2008). Kenen ongelma väkivalta on?: suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 73 (2008):4. Saatavissa <https://core.ac.uk/download/pdf/12382405.pdf>
- Rowe, A. & Hogarth, A. (2005). Use of complex adaptive systems metaphor to achieve professional and organizational change. *Journal of advanced nursing*, 51(4), 396-405. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2005.03510.x>
- Ruuskanen, P. (2012). Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. Teoksessa Ruuskanen Petri. (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille*. PS-kustannus. 5-28.

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2009). *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja*. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja. Tampere 2009-2012. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>
- Sandkjær Hanssen, G. & Kristine Helgesen, M. (2011). Multi-level governance in Norway: Universalism in elderly and mental health care services. *International journal of sociology and social policy*, 31(3/4), 160-172. <https://doi.org/10.1108/01443331111120609>
- Stenius, K. & Storbjork, J. (2020). Balancing welfare and market logics: Procurement regulations for social and health services in four Nordic welfare states. *Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift : NAT*, 37(1), 6-31. <https://doi.org/10.1177/1455072519886094>
- Stoddard, S. A., Zimmerman, M. A. & Bauermeister, J. A. (2010). Thinking About the Future as a Way to Succeed in the Present: A Longitudinal Study of Future Orientation and Violent Behaviors Among African American Youth. *American journal of community psychology*, 48(3-4), 238-246. <https://doi.org/10.1007/s10464-010-9383-0>
- Ståhle, P. (2004). Itseuudistumisen dynamiikka. Systemiajattelu kehitysprosessien ymmärtämisen perustana. Teoksessa Sotarauta, Markku & Kosonen Kati-Jasmin (toim.) *Yksilö, kulttuuri, innovaatioympäristö. Avauksia aluekehityksen näkymättömään dynamiikkaan*. Tampere University Press. Tampere. 222–255. Saatavissa https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/94597/yksil%c3%b6_kulttuuri_innovaatioymp%c3%a4rist%c3%b6_2004.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Suomen akatemia. (2003). *Tutkimuseettiset ohjeet*. Saatavissa <https://www.aka.fi/globalassets/awanhat/documents/tiedostot/julkaisut/suomen-akatemian-eettiset-ohjeet-2003.pdf>
- Teixeira de Melo, A., Caves, L. S. D., Dewitt, A., Clutton, E., Macpherson, R. & Garnett, P. (2020). Thinking (in) complexity: (In) definitions and (mis)conceptions. *Systems research and behavioral science*, 37(1), 154-169. <https://doi.org/10.1002/sres.2612>
- Tenk. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Saatavissa https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

- Tilastokeskus. (2020). *Nuorten rikollisuus on laskussa - mutta pieni joukko nuorista tekee yhä enemmän ja vakavampia rikoksia*. Saatavissa <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/nuorten-rikollisuus-on-laskussa-mutta-pieni-joukko-nuorista-tekee-yha-enemman-ja-vakavampia-rikoksia/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (6., uud. laitos.). Tammi.
- Ungar, M. (2018). The differential impact of social services on young people's resilience. *Child abuse & neglect*, 78, 4-11 <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.09.024>
- van der Laan, A. M., Rokven, J., Weijters, G. & Beerthuisen, M. G. (2021). The Drop in Juvenile Delinquency in The Netherlands: Changes in Exposure to Risk and Protection. *Justice quarterly*, 38(3), 433-453. <https://doi.org/10.1080/07418825.2019.1656762>
- Vartiainen, P. & Vuorenmaa, M. (2011). Hyvinvointivaltion oikeutus ja toive sosiaalisesti kestävästä kehityksestä. Teoksessa Vartiainen Pirkko & Vuorenmaa Maritta (toim.) *Kohti sosiaalisesti kestävää hyvinvointia. Näkökulmia pohjanmaalta*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Vaasa. 1-16. Saatavissa https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7835/isbn_978-952-476-357-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Virokannas, E. (2017). Eriarvoisuuden kokemuksia ja hallinnan suhteita hyvinvointipalvelujärjestelmässä. Huumeita käyttävien naisten” standpoint”. *Yhteiskuntapolitiikka*, 82(3), 274-283. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135394/YP1703_Virokannas.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Wyman Jr, R., & Warner-King, K. (2017). Building a Resilience-Oriented Child Welfare Court System. *Juvenile and Family Court Journal*, 68(1), 97-114. <https://doi.org/10.1111/jfcj.12088>
- Yliruka, L., Vartio, R., Pasanen, K. & Petrelius, P. (2018). *Monimutkaiset ja erityistä osaamista edellyttävät asiakastilanteet sosiaalityössä: Valtakunnallisen kyselyn tuloksia*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136378/URN_ISBN_978-952-343-117-1.pdf?sequence=1
- Zhang, N. S., Schonberg, J., Syme, S. L. & Auerswald, C. L. (2020). “My Hope Is . . .”: A Hope-Based Typology of Homeless Youth. *Youth & society*, 52(8), 1523-1543. <https://doi.org/10.1177/0044118X19826418>

Liitteet

Liite 1. Haastatteluteemat

1. Muistatko, mikä on ollut ensimmäinen kohtaamisesi jonkin ammattilaisen kanssa?
2. Oletko ollut tekemisissä palvelun _____ kanssa?
3. Mitä sinulle on jäänyt mieleen juuri tästä palvelusta? Mitä hyvää tai huonoa?
4. Mitä tässä palvelussa olisi pitänyt olla, että se olisi parempi? Miten tätä käyttämäsi palvelua voisi kehittää?
5. Onko käyttämässäsi palveluissa ollut joku erityinen aikuinen, johon on voinut tukeutua/luottaa?
6. Millaisena näet tulevaisuutesi? Millaisia tavoitteita sinulla on? Mitä tulevaisuuden tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan?

Liite 2. Saatekirje haastatteluun osallistuvalla

Saatekirje tutkimukseen osallistuvalla

Liite 3.

Hyvä haastateltava,

olet osallistumassa Palvelujen pirunpolskasta kohti nuorten nuotteja -tutkimushankkeeseen. Hankkeessa keräämme tietoa nuorten rikosprosesseihin liittyvistä palveluista ja niiden toimivuudesta. Meille on tärkeää kuulla kokemuksistasi, jotta palveluja voidaan kehittää vastaamaan paremmin nuorten tarpeisiin. Muistathan, että osallistumisesi tutkimukseen on vapaaehtoista ja voit keskeyttää osallistumisesi milloin tahansa. Keskeyttäminen ei aiheuta sinulle mitään kielteisiä seuraamuksia. Huomaathan kuitenkin, että siihen asti kerättyä aineistoa voidaan käyttää tutkimukseen.

Tutkimushankkeessa henkilötietojasi käsittelee Vaasan yliopiston tutkijat ja Aseman Lapset ry:n tutkimushankkeen toimijat (katso lista alla). Haastattelut tekee tutkimusavustaja Jenni Kuoppala. Mikäli haluat, haastattelussa voi olla mukana sinulle tuttu Aseman Lapset ry:n työntekijä. Henkilötietojasi käytetään ja luovutetaan vain tieteellistä tutkimusta varten. Henkilötietojasi käytetään niin, etteivät tietosi paljastu ulkopuolisille. Tutkimukseen liittyvä raportointi on nimetöntä, eli tutkimuksesta poistetaan heti haastattelun jälkeen kaikki tiedot, joista sinut tai läheisesi voitaisiin tunnistaa.

Nimetön haastattelumateriaali tuhotaan heti, kun sitä ei enää tarvita tutkimuksen tekemiseen.

Haastatteluun suostuminen tarkoittaa, että annat Vaasan yliopistolle luvan

- kerätä henkilötietojasi osana tutkimushanketta ja
- luovuttaa henkilötietojasi Pirunpolska-hankkeen toimijoille.

Tutkimuksen vastuuhenkilö:

tutkijatohtori Hanna-Kaisa Pernaa, Vaasan yliopisto
Sähköposti: hanna-kaisa.pernaa@uwasa.fi
Puhelin/WhatsApp 029 449 8236

Voit ottaa yhteyttä Hanna-Kaisaan, mikäli sinulla on kysymyksiä tutkimushankkeeseen liittyen.

Ystävällisin terveisin,

Pirunpolska-hankkeen toimijat

Vaasan yliopistosta

Jenni Kuoppala
Hanna-Kaisa
Juha Lindell
Pirkko Vartiainen

Aseman Lapset ry:stä

Julia Saarholm
Heikki Turkka